

PROCJENA ZAJEDNICE: IZAZOVI UKLJUČIVANJA DJECE ČIJI SU RODITELJI U ZATVORU U AKTIVNOSTI UDRUGE

Osijek, lipanj, 2022.

**SOCIJALNI
RAD U
ZAJEDNICI**

**UDRUGA
SOCIJALNO
MARGINALIZIRANIH
MAGNI OSIJEK**

**"NOT MY
CRIME, STILL
MY
SENTENCE"**

**"S obje strane
rešetke: Što
dugujemo djeci
čiji su roditelji
u zatvoru?"**

Izazovi uključivanja marginalizirane djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruge

U suradnji s **Udrugom socijalno marginaliziranih MAGNI Osijek**

Zahvala

Prije svega želimo zahvaliti Udruzi socijalno marginaliziranih MAGNI Osijek, a posebno koordinatorici Udruge, Kseniji Romstein, koja je pristala na suradnju procjene zajednice Osječko-baranjske županije i dodijelila nam ovu temu za istraživanje. Tema je vrlo složena i nedovoljno je prepoznata u zajednici kao problem s kojim se suočavaju djeca i obitelji. Iznimno nam je drago što smo dio ove suradnje, što smo upoznali rad Udruge, istražili navedenu temu i napravili procjenu zajednice kako bismo znali gdje trebamo djelovati te kako bismo spriječili marginalizaciju osoba i njihovih članova obitelji koji su u sukobu sa zakonom. Naša zahvala je upućena i svim sudionicima procjene zajednice; zahvaljujemo se stručnjacima koji su odvojili svoje vrijeme i prenijeli nam svoja iskustva iz prakse, posebne zahvale upućene su i roditeljima djece čiji je roditelj u zatvoru, školskom osoblju i udrugama.

Posebne zahvale idu asistentici Dinki Cahi koja nas je usmjeravala tijekom cijelog procesa procjene zajednice i koja je bila dostupna za konzultacije kada je bilo potrebno. Za kraj, ali ne i manje bitno, iznimno se zahvaljujemo profesorici Carmen Luca Sugawari koja je s nama podijelila vlastito iskustvo i znanja o socijalnom radu u zajednici. Svojim iskustvom nam je pomogla tijekom procesa procjene zajednice, potaknula nas je da promatramo zajednicu iz šire perspektive, što podrazumijeva individualno istraživanje resursa i snaga zajednica jer svatko zaslužuje i ima pravo živjeti dostojanstveno.

Lara Mihaljević,
Nikolina Pavić,
Sara Prole,
Nina Sauerborn,
Lea Šimić

Diplomski sveučilišni studij Socijalni rad

***“Djeci treba reći da u zatvoru postoje ograničenja koja se tiču zakona,
ali ne i ograničenja koja se tiču ljubavi.”***

Marie-France Blanco iz knjige *Children of Imprisoned Parents:
European Perspectives on good Practice*, Eurochips, Paris, 2006.

Sažetak

Procjena potreba zajednice u gradu Osijeku provedena je u razdoblju od veljače do lipnja 2022. godine u Osijeku u sklopu kolegija Socijalni rad u zajednici. U provođenju projekta surađivali smo s Udrugom socijalno marginaliziranih MAGNI u Osijeku. Kao studenti socijalnog rada prvi put smo ostvarili značajnu suradnju s nevladinom organizacijom koja djeluje u zajednici te primijenili dosadašnja znanja i ideje u poboljšanju životnih uvjeta zajednice u kojoj se nalazimo. Cilj ovog rada bio je naučiti više o gradu Osijeku te kroz detaljnu procjenu potreba zajednice prepoznati s kojim izazovima uključivanja se susreću marginalizirana djeca čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruge u svrhu uspostave određenih smjernica za ostvarivanje ciljeva postavljenih u okviru istraživačkog pitanja. Tijekom izrađivanja procjene korištene su tehnike poput: analize korijenskog uzroka (engl. *Root cause technique*), Prethodnik-ponašanje-posljedica tehnika (engl. *ABC-antecedent-behavior-consequence*), mapiranje prioriteta (engl. *priority map*), tehnika nominalne grupe za definiranje preporuka, mapiranje prednosti zajednice (engl. *community asset mapping*) i druge. Uspostavom teorijskog okvira za provedbu istraživanja, prepoznate su karakteristike zajednice te prisutne prednosti koje mogu biti korištene kao resurs podizanja svijesti o ovoj grupi djece, kao i postizanje glavnog cilja, pružanja podrške i njihovo uključivanje u rad udruga. U istraživanju je korištena metoda intervju sa članovima zajednice pri čemu su ispitanici bili stručnjaci iz nevladinih organizacija te javnih i državnih institucija). Također je intervjuirana i osoba čiji je supružnik na izvršavanju kazne zatvora. Analiza provedenih intervju pružila je uvid u perspektivu stručnjaka glede poteškoća s kojima se ova djeca i obitelji suočavaju, kao i perspektivu roditelja čiji je supružnik boravio u zatvoru te koji oblici pomoći i podrške su nužni za ove obitelji.

Nedovoljna educiranost te neinformiranost o ovoj grupi djece primarne su barijere pri njihovu uključivanju u rad udruga. Preopterećenošću sustava socijalne skrbi, pružanje podrške djeci zatvorenika prepušta se nevladinim organizacijama koje nemaju mogućnosti za održivost takvog načina rada na razini države zbog nedovoljno ljudskih i materijalnih resursa. Štoviše, potrebno je uspostaviti međuresornu suradnju između sustava socijalne skrbi i ostalih sustava koji su u direktnom kontaktu s ovom skupinom djece u svrhu uspostave politika za prepoznavanje ove skupine djece kao ranjive skupine s brojnim prisutnim barijerama u zajednici te kako bi se spriječio fragmentirani pristup pomoći.

Potrebno je naglasiti i manjak udruga na području Osječko-baranjske županije koje provode aktivnost za ovu skupinu djece. Udruga socijalno marginaliziranih MAGNI u Osijeku jedina je udruga na području naše zajednice koja se bavi navedenom problematikom i koja se zapravo identificira s djecom čiji su roditelji u zatvoru te provodi aktivnosti i edukacije odgojno-obrazovnih djelatnika usmjerene na ovu ranjivu skupinu. U sklopu procjene, uključene su i preporuke koje mogu koristiti za veće uključivanje djece koja pripada ovoj skupini u rad udruga te u aktivnosti zajednice, kao i poboljšati već postojeće tehnike rada. Neke od preporuka koje bismo izdvojili su: suradnja Udruge MAGNI s drugim udrugama i institucijama na ovom području, istraživanje potreba i preferencija osoba koje imaju ovaj problem i kreiranje usluga koje odgovaraju korisnicima, izgradnja društvenog kapitala u zajednici, participativno istraživanje kolektivnim djelovanjem zajednice, odnosno udruživanje resursa i stručnjaka na nacionalnoj razini, stvaranje mreže podrške supružnika koji ostaju kući s djecom itd.

Ključne riječi: djeca zatvorenika, procjena zajednice, nevladine organizacije, socijalna podrška

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI OKVIR	4
2.1. Teorija sustava	4
2.2. Društveni kapital	5
2.3. Teorija osnaživanja	6
3. KARAKTERISTIKE ZAJEDNICE	8
3.1. Geoprostorna i geografska obilježja	8
3.2. Infrastruktura i gospodarstvo Grada Osijeka	11
3.3. Povijest Grada Osijeka	12
3.4. Demografski podaci Grada Osijeka	13
3.4.1. Obrazovanje na području Grada Osijeka	14
3.5. Stopa kriminaliteta	18
3.6. Delinkvencija	19
3.7. Povjerenje u javnu upravu i nevladine organizacije	21
3.8. Vršnjačko nasilje	22
3.9. Dob i obrazovna struktura zatvorenika	25
3.10. Djeca čiji su roditelji u zatvoru	26
3.11. Mreže podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru	28
3.12. Nacionalni odgovori civilnog društva	35
3.13. Politički kontekst	38
4. PREDNOSTI ZAJEDNICE	40
5. PRIKUPLJANJE PODATAKA I REZULTATI	42
5.1. Metode	42
5.1.1. Istraživački tim	42
5.1.2. Sudionici istraživanja	43
5.1.4. Prikupljanje podataka	44
5.1.5. Analiza podataka	45
6. REZULTATI I RASPRAVA	46
6.1. Izazovi s kojima se susreću djeca i obitelji izazvani postupcima institucija i zajednice	47
6.2. Aktivnosti za djecu čiji su roditelji u zatvoru	51
6.3. Iskustva ispitanika s problemom	52
7. PREPORUKE	55
7.1 Suradnja udruge Magni s drugim udrugama i institucijama na ovom području	55

7.2 Istraživanje potreba i preferencija osoba koje imaju ovaj problem i kreiranje usluga koje odgovaraju korisnicima	56
7.3 Izgradnja društvenog kapitala u zajednici	57
7.4 Participativno istraživanje kolektivnim djelovanjem zajednice (udruživanje resursa i stručnjaka na nacionalnoj razini)	57
7.5 Stvaranje mreže podrške supružnika koji ostaju u kući s djecom	58
7.6 Stvaranje koalicije udruga i institucija	59
7.7 Početak i razvoj udruga socijalnih djelatnosti	59
8. ZAKLJUČAK	60

LITERATURA

PRILOZI

Prilog A: Analiza korijenskog uzroka (engl. Root cause technique)

Prilog B: ABC tehnika

Prilog C: ABC tehnika: Context – dependent behavior

Prilog D: Pitanja za stručnjake

Prilog E: Pitanja za roditelje koji su bili u zatvoru ili čiji je partner (bio) u zatvoru

Prilog F: Vodič za intervju

Prilog G: Postupak organiziranja kodova

Prilog H: Popis svih preporuka rangiranih koristeći tehniku nominalne grupe

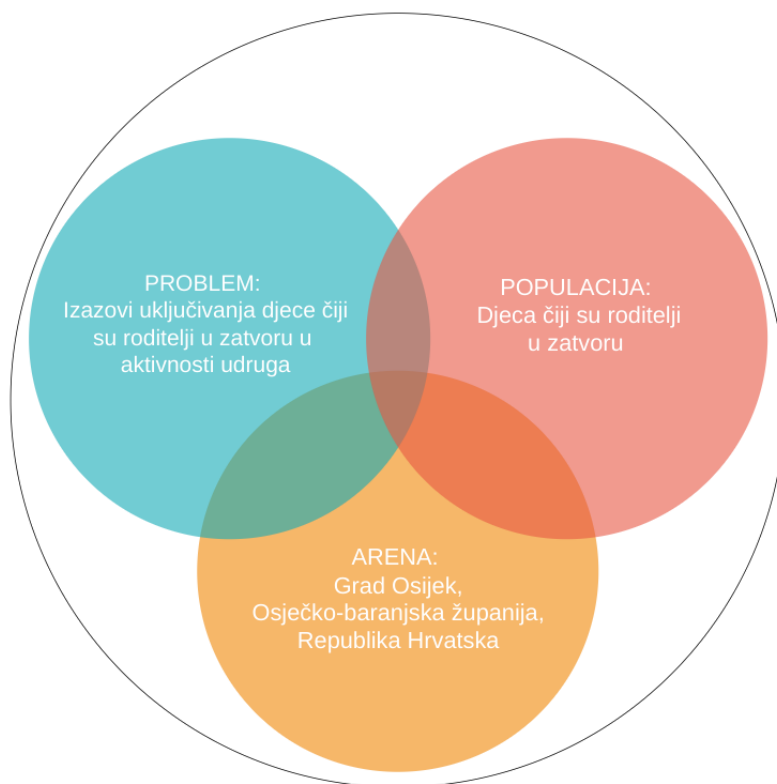
Prilog I: Gantt Chart

1. UVOD

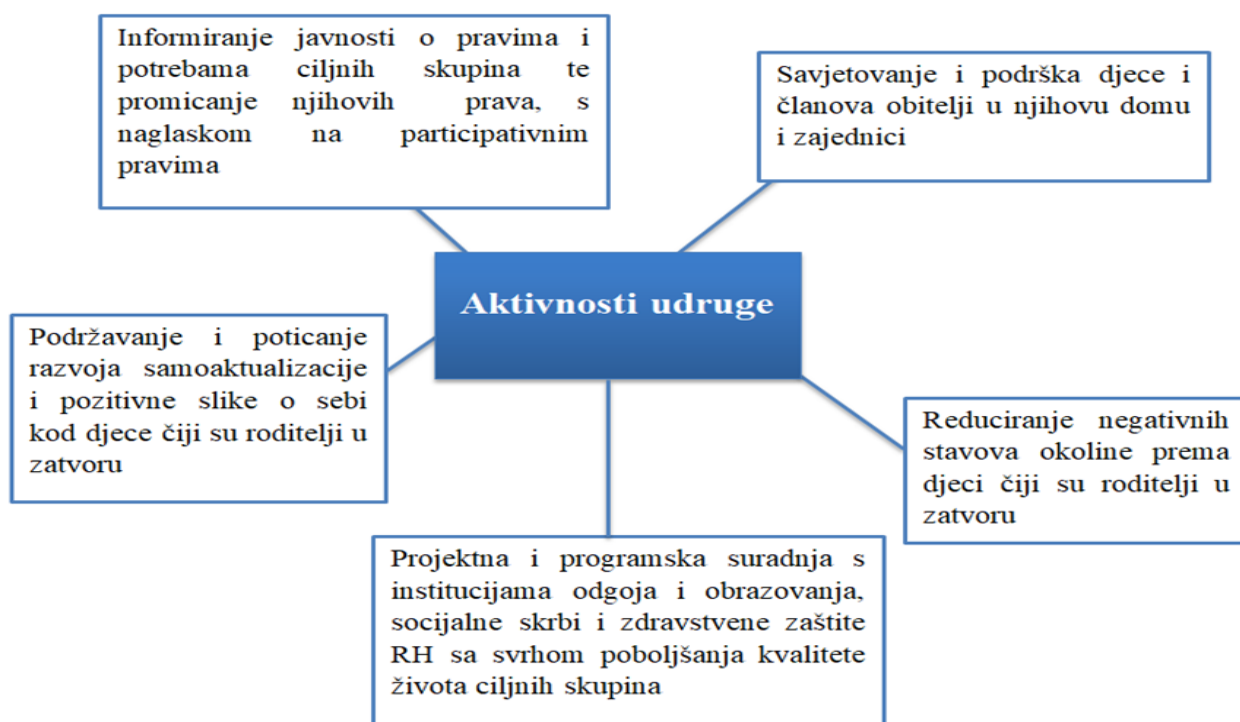
Prvenstveno djeca, a zatim i drugi članovi obitelji, zatvorenika često se referiraju kao *nevidljiva* populacija s obzirom na to da su ostavljeni nakon odlaska roditelja (Hoffman, Byrd i Kightlinger, 2010), na što ukazuje i činjenica da je prve statističke podatke djece koje roditelji napuštaju zbog izdržavanja kazne prikazala mreža COPE 2005. godine (Majdak, 2018). Djeca čiji su roditelji u sukobu sa zakonom neupitno mogu biti žrtvama različitih oblika diskriminacije. U ovim slučajevima diskriminacija može doći iz različitih dijelova društva tj. zajednice u kojoj dijete živi. Tako primjerice djeca mogu izgubiti prijatelje jer se vršnjaci više ne žele s njima igrati, ponekad ih društvo doživljava *kao produženu ruku roditelja* i obilježavaju ih na takav način jer od njih očekujući isti scenarij. Često se događa u manjim sredinama da djeca budu odbačena od cijele zajednice (Moto#r, 2021). Dijete čiji je roditelj u zatvoru susreće se s brojnim i kompleksnim rizičnim čimbenicima. Murray i Farrington su istraživali povezanost između roditeljevog odlaska u zatvor i djetetovog antisocijalnog ponašanja, psihičkih problema i drugih štetnih ishoda (Brkić, 2013). Provedeno istraživanje pokazalo je kako djeca čiji su roditelji u zatvoru imaju tri puta veću vjerojatnost da će razviti antisocijalno ponašanje od svojih vršnjaka te tri puta veću vjerojatnost pojave psihičkih problema. Također pokazalo se kako će vjerojatno doživjeti vršnjačko nasilje, stigmatu i veće razine socijalne isključenosti (Murray i Farrington, 2007, prema Brkić, 2013). Odlazak roditelja u zatvor često uzrokuje povećani sram i osjećaj sramote među mladima. Osim toga očekuju i oštru stigmatizaciju svojih vršnjaka. Istraživanja su pokazala kako je roditeljev odlazak u zatvor povezan sa značajnim razlikama u društvenim i školskim ishodima, što ukazuje na sveukupno veću socijalnu isključenost za te mlade tijekom adolescencije (Cochran, Siennick i Mears, 2018). Postojeća istraživanja ističu kako se ne zna dovoljno o utjecaju odsutnosti roditelja zbog izvršavanja kazne zatvora iz perspektive djeteta već se takve informacije pretežito pronalaze na internetskim stranicama fokusiranim na ovu skupinu djece. Razumijevanje negativnih posljedica koje ovakva situacija može ostaviti na dijete, kao i informiranost o resursima u zajednici i obitelji ne samo da je preduvjet za njihovo rješavanje, već pomažu i davateljima usluga pri otkrivanju načina pomoći ovim obiteljima (Nesmith i Ruhland, 2008). Unatoč angažmanu hrvatskih institucija za zaštitu djece zatvorenika posljednjih godina, u praksi je prisutna potreba za sveobuhvatnim socijalnim politikama, kao i konkretnim akcijama u različitim resorima, prvenstveno obrazovanja, pravosuđa i socijalne skrbi. No poseban naglasak se dakako stavlja na

unapređenje prakse u svim zanimanjima koja su u direktnom kontaktu s ovom grupom djece (Majdak, 2018). Shodno tome, preporuča se kontinuirano provođenje istraživanja u kojima bi donositelji odluka postavljali set pitanja čelnicima agencija nadležnih za provedbu zakona, popravnih ustanova, sustava socijalne skrbi, kao i obrazovnog sustava u svrhu osiguravanja dobrobiti djece čiji su roditelji na izvršavanju kazne zatvora (Christian, 2009). Slika u nastavku (1.1) prikazuje tri aspekta nužna tijekom provedbe procjene zajednice prema Netting i sur. (2017) te podrazumijevaju: problem koji se istražuje, koja je ciljana populacija te područje na kojem se procjena provodi.

Kako bi se pružio uvid u životnu situaciju ovih obitelji u Republici Hrvatskoj, uspostavljena je suradnja s Udrugom socijalno marginaliziranih Magni. Magni je nevladina organizacija koja funkcionira temeljem volonterskog angažmana i samim time nema zaposlenike, već oko osam volontera. Osnovana je 2018. godine na Svjetski dan borbe protiv siromaštva. Smještena je u osječkoj četvrti Retfali na zapadnom dijelu grada. Djelovanje udruge bazira se na promicanju i implementaciji razvojnih strategija na nacionalnoj i međunarodnoj razini te jačanju kapaciteta lokalnih zajednica za održivi rast i razvoj na svim područjima ljudskog djelovanja. Neke od vrijednosti koje udruga svojim radom promovira su među ostalim, salutogeneza; holistički pristup; interkulturalizam; inkluziju i sudjelovanje odnosno participaciju na razini aktivizma (Udruga socijalno marginaliziranih Magni, 2018). Shema 1.2. u nastavku prikazuje nekoliko od niza aktivnosti s kojima se udruga Magni bavi pri čemu je cilj bio istaknuti one najrelevantnije za provedeno istraživanje odnosno za ostvarivanje prava ranjive skupine za koju se istraživanje provelo. Kako bi imala što uspješnije djelovanje, Udruga Magni surađuje s brojnim drugim nevladinim organizacijama poput Udruge Roda, Udruge roditelja Korak po korak, Udruge Plavi cvijet, Platforma za resocijalizaciju Moto#r, Status M, te predškolskim ustanovama DV Darda te DV Vukovar. Udruga trenutno priprema za objavu novo izdanje Priručnika Pravobraniteljice za djecu S obje strane rešetke: Što dugujemo djeci čiji su roditelji u zatvoru? te raznim edukacijama, savjetovanjima i direktnim radom s korisnicima. U dogovoru s udrugom Magni, tijekom ove procjene zajednice ćemo odgovoriti na to koji su izazovi uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruge. Nastojat ćemo utvrditi barijere unutar zajednice i institucija kako bi se postiglo potpuno ravnopravno sudjelovanje ove djece u društvu.

Slika 1.1. Grafički prikaz procjene zajednice u Osijeku
(Netting i sur., 2017, str 7)

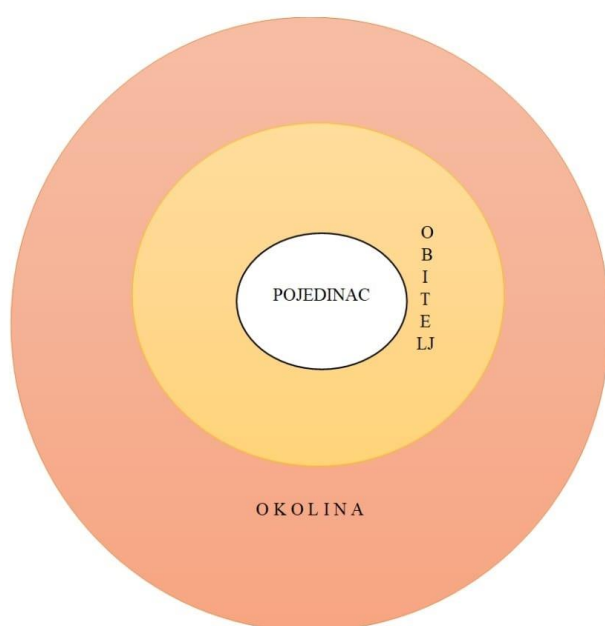

Slika 1.2. Aktivnosti udruge Magni sukladno Statutu (MAGNI, 2018)

2. TEORIJSKI OKVIR

Kako bi procjena zajednice bila kvalitetno odrađena mora polaziti od istraživanja, činjenica i analiza koje se temelje na teorijskom okviru. Teorijski okvir nam pruža kratka, jasna i temeljita objašnjenja kako bismo lakše razumjeli povezanost praktičnog djela s teorijskim u životima djece čiji su roditelji u zatvoru. Na temelju teorijskog okvira će se svi temeljiti svi naši postupci, djelovanja, istraživanja i zaključci.

2.1. Teorija sustava

Slika 2.1.1. Podsustavi - Teorija sustava (Maloić, 2020; vidjeti i Wagner Jakab, 2008)

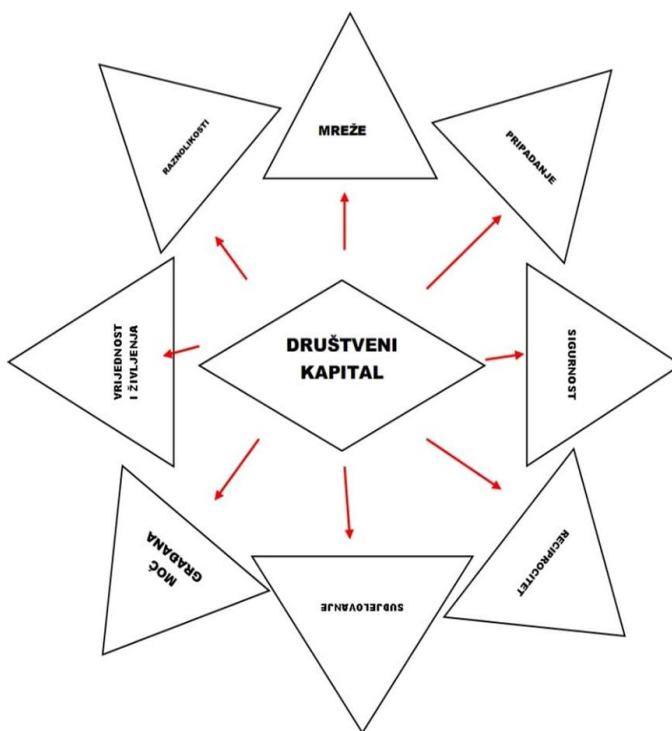
Autori Boss, Bryant i Manciji (2017, prema Maloić, 2020; vidjeti i Wagner Jakab, 2008) navode da prema teoriji sustava obitelj predstavlja složeni sustav međudnosa koji se sastoji od manjih podsustava te naglašavaju, kako obitelj čine njezini članovi, ali i okolina. Smatra se kako nijedan ljudski sustav ne može opstati bez interakcije s okolinom te ako izostane interakcija s okolinom, dolazi do marginalizacije određenog člana, a potom i cijele obitelji što sa sobom nosi razne posljedice. Ekološki

pristup analize uključuje širu rodbinu, prijatelje i susjede koji čine ujedno i šire socijalne jedinice kao što su radno mjesto, škola, lokalna zajednica i šire društvo (Wagner Jakab, 2008, prema Maloić, 2020). Značajnu ulogu u obitelji ima i pojedinac te je potrebno analizirati i njegovu ulogu u složenoj obiteljskog mreži, ali i u sustavu u kojem je okružena sama obitelj. No, da bi došlo do promjene sustava, nije potrebno promijeniti cijeli sustav odjednom, već je dovoljno detektiranje izvora problema i dijela sustava kako bi se sustav promijenio. Dokazano je da promjene unutar jedne jedinice u zajednici utječu na druge jedinice zajednice

(Netting i sur., 2017). Dakle, od važnosti je prepoznati koje su posljedice marginalizacije osobe ili obitelji kako bi se moglo adekvatno reagirati na daljnju interakciju s ostalim sustavima. Ovaj opis sugerira kako da se riješi izvor poteškoće, može se krenuti na ostale probleme kako bi se otklonili. Nadalje, obitelj se definira kao sustav koji je podložan utjecaju kako stresnih i kriznih, tako i psihotraumatskih događaja (Maloić, 2020; vidjeti i Britvić, 2010; Wagner Jakab, 2008). Neki od čimbenika koji mogu utjecati na razinu stresa mogu biti život u siromašnoj zajednici koja je zbog lošeg socioekonomskog stanja podložna kriminalu što dodatno obitelj stavlja pod visoki rizik te doprinosi njihovoj slabijoj sposobnosti za ostvarivanje osnovnih životnih zadataka (Maloić, 2020). Dakle, u ovoj procjeni zajednice ćemo koristiti teoriju sustava kako bi sagledali aktivnosti i elemente u životu osoba čiji su roditelji u zatvoru, a koji su važni kako bi imali kvalitetniji život.

2.2. Društveni kapital

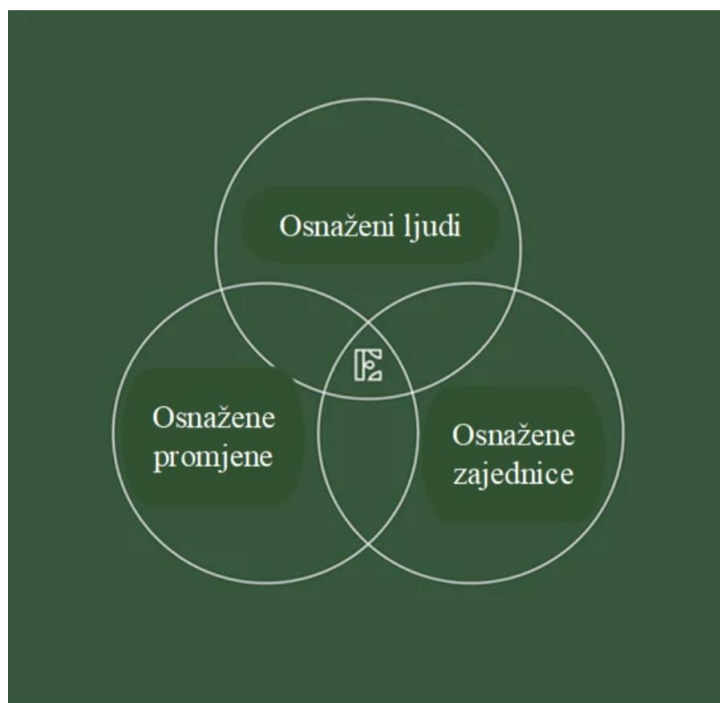
Društveni kapital se definira kao skup kulturnih osobina koje se stječu i održavaju međusobno povjerenje i suradnju članova određene društvene zajednice (Štulhofer, 2003; vidjeti i Putnam, 1993; Coleman, 1988; Fukuyama, 2000; Woolcock, 1998; Adler i Kwon, 2002). Uz to, društveni kapital se ne uspostavlja političkom voljom i zakonima, nego nastaje i održava se spontano tijekom dužeg vremenskog razdoblja u svakodnevnim interakcijama. Njegovi su sastavni dijelovi društvene vrijednosti i norme koje se usredotočuju na kulturnu tradiciju. Ako dijete odrasta u zajednici koja je sklona kriminalitetu, ono neće biti marginalizirano jer je to njihov *način života* i kultura; no ukoliko dijete živi u zajednici gdje nije takva kultura, dolazi do socijalnog isključivanja i marginalizacije. Teorijom društvenog kapitala želimo postići osviještenost zajednice o različitostima i

Slika 2.2.1. Osam načina za njegovanje povezanosti i odnosa (Štulhofer, 2003; vidjeti i Putnam, 1993; Coleman, 1988; Fukuyama, 2000; Woolcock, 1998; Adler i Kwon, 2002)

vrijednostima svake osobe te tim smanjiti razinu predrasuda o osobama ili obiteljima čiji je član u sukobu sa zakonom. Samim time se želi postići razvijanje socijalne mreže u kojoj je recipročnost u ravnoteži, iako svi članovi u zajednici nemaju jednaku moć. Zajednica se dijeli na staleže, ali to djeca ne bi trebala osjetiti. Tom spoznajom ne bi trebalo doći do diskriminacije i marginalizacije. No, kada društveni kapital izostaje, izostaje i poštivanje društvenih normi te se pojavljuje nerijetko i određena stopa kriminala. U našoj procijeni istražiti ćemo elemente pripadanja, sigurnosti, sudjelovanja, reciprociteta, moći građana, raznolikosti kako bismo saznali kako pojedini element utječe na život djeteta kojemu je roditelj u sukobu sa zakonom. To je važno jer manjak jednog elementa može uzrokovati nedostatkom drugog elementa te se to može odraziti na djetetov razvoj, školski uspjeh, društveni život...

2.3. Teorija osnaživanja

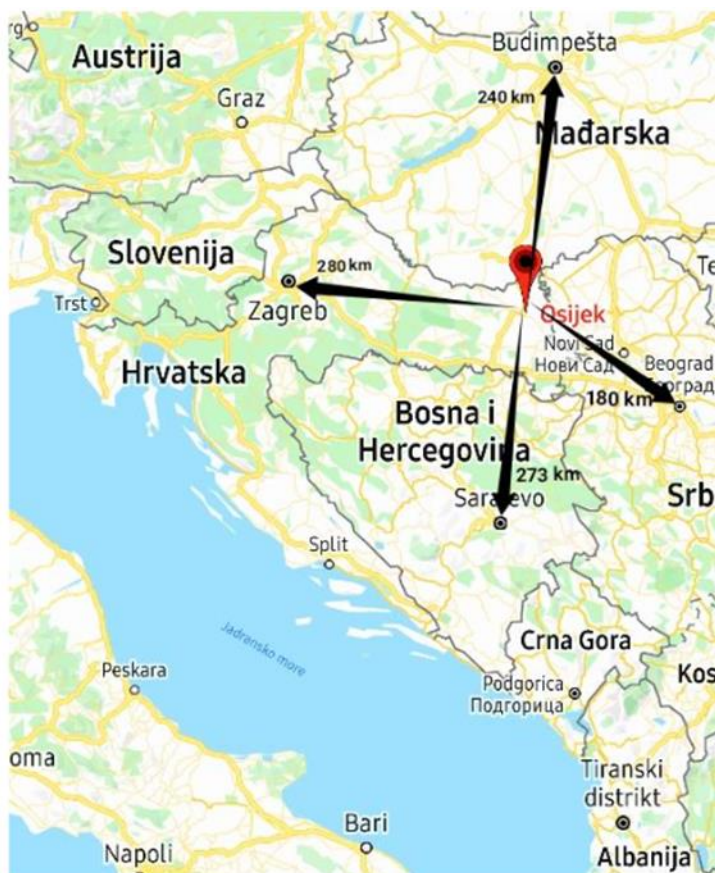
Slika 2.3.1 Tri različite razine osnaživanja (Kletečki Radović, 2008, prema Zećirević, 2014)

Pristup osnaživanja se koristi kako bi se odgovorilo na bilo koji oblik potlačenosti i diskriminacije, a svrha osnaživanja je omogućavanje pojedincu ili skupini pojedinaca kontrolu nad okolnostima svakodnevnog života te postizanje osobno važnih ciljeva i donošenje odluka (Kletečki Radović, 2008 prema Zećirević, 2014). Uzrok marginalizacije pojedinaca je najčešće zbog vanjskih čimbenika na koje ne mogu utjecati, ali to ne znači da se smiju nalaziti u nepovoljnom

položaju od ostale populacije. To što je djetetu roditelj u zatvoru ne znači da dijete treba biti izolirano i se ne smije družiti s ostalom djecom, ići na izvanškolske aktivnosti... Također, ako je djetetu roditelj u zatvoru, ne mora nužno biti da i dijete ima iste osobine kao roditelj. Stoga

je potrebno osnažiti pojedinca, ali i cijelu obitelj. Dakle, potrebno je marginaliziranom djetetu, ali i obitelji pomoći u pronalaženju vlastitih snaga kako bi se mogli suočiti s izazovima i poteškoćama s kojima se susrela prilikom odlaska člana koji je u sukobu sa zakonom (Kletečki Radović, 2008 prema Zećirević, 2014). Također, takvim pristupom marginalizirane osobe mogu donijeti same odluke i preuzeti kontrolu nad vlastitim životima i budućnosti svoje obitelji. No, prije svega, potrebno je da posjeduju znanje o sebi i da su sposobne sagledati situacije oko sebe što je već osnažujući čimbenik. Ističe se kako teorija osnaživanja ne krivi osobe za njihovu nemogućnost uporabe socijalnih resursa i moći, već navodi kako su nastali problemi posljedica neuspjeha zajednice u ispunjavanju potreba svojih članova (Zećirević, 2014; vidjeti i Solomon, 1976; Slapels, 1990; Kletečki Radović, 2008). Iz toga proizlazi da marginalizacijom dolazi do dugotrajne isključenosti i obespravljenosti djece koja su marginalizirana zbog odlaska roditelja u zatvor, kao i članova njihove obitelji što može dovesti do osjećaja bezvrijednosti, nevidljivosti, manjka samopouzdanja... Dakle, svakim osnaživanjem se osobama može ukazati na njihov potencijal koje u području svog života mogu iskoristiti, kao i na sve mogućnosti, vrijednosti i sposobnosti koje posjeduju pri čemu će imati veće samopouzdanje. Zećirević (2014, prema Kletečki Radović, 2008) navodi kako su djeca i roditelji stručnjaci na području vlastitog života te da jedini mogu donijeti ispravnu odluku o vlastitom životu. Teorijom osnaživanja se želi postići da se djecu koja su marginalizirana uključi u razgovor, da ih se čuje, kao i da se osvijeste o vlastitoj moći i snagama koje posjeduju te tako lakše riješe poteškoće s kojima se svakodnevno suočavaju uz pomoć roditelja.

3. KARAKTERISTIKE ZAJEDNICE

Slika 3.1.1. Položaj grada Osijeka na karti RH (Google Karte, 2022)

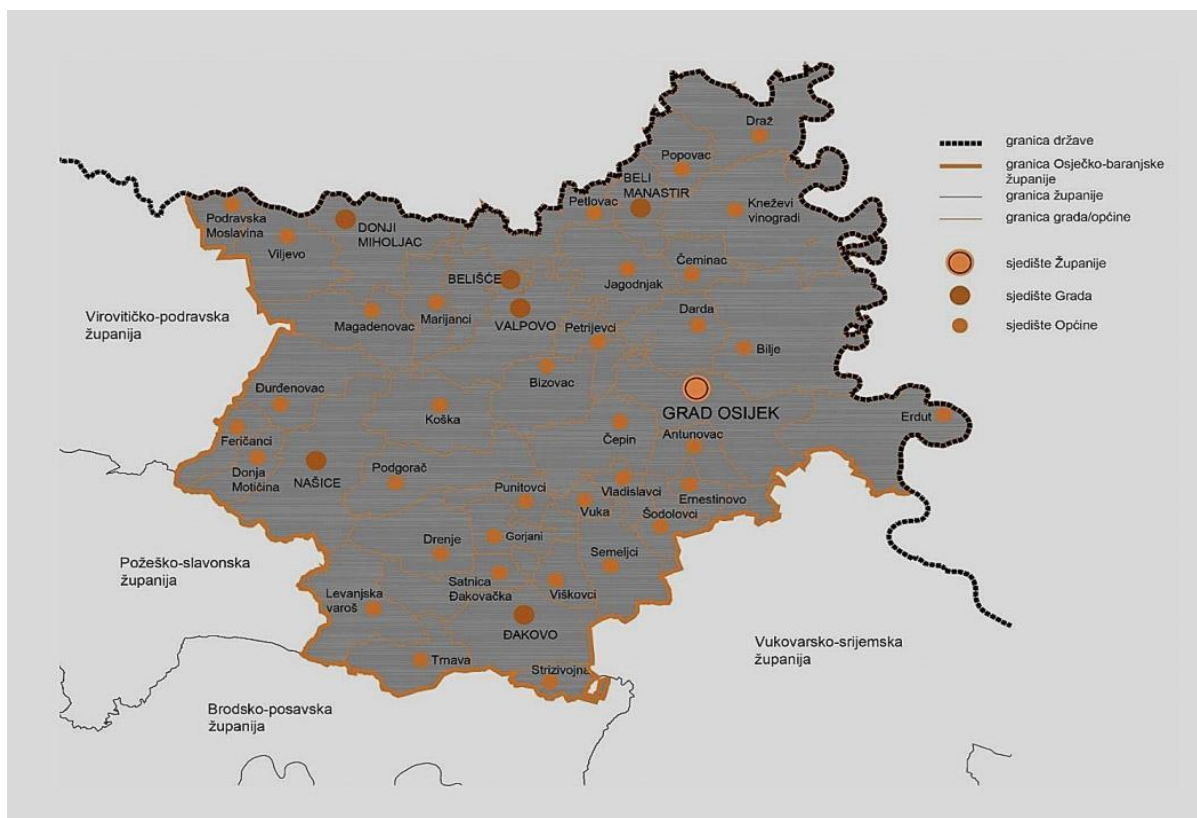
3.1. Geoprostorna i geografska obilježja

Grad Osijek smješten je na desnoj obali rijeke Drave (oko 21 kilometar uzvodno od njezinog utoka u Dunav) na sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske u okviru Osječko-baranjske županije. Osijek je gospodarsko, prometno i kulturno središte Slavonije i sjedište Osječko-baranjske županije. Granice grada su granice rubnih naselja koja ulaze u njegovo područje (Grad Osijek, 2001; Hrvatska enciklopedija, 2021).

Položaj grada Osijeka na karti

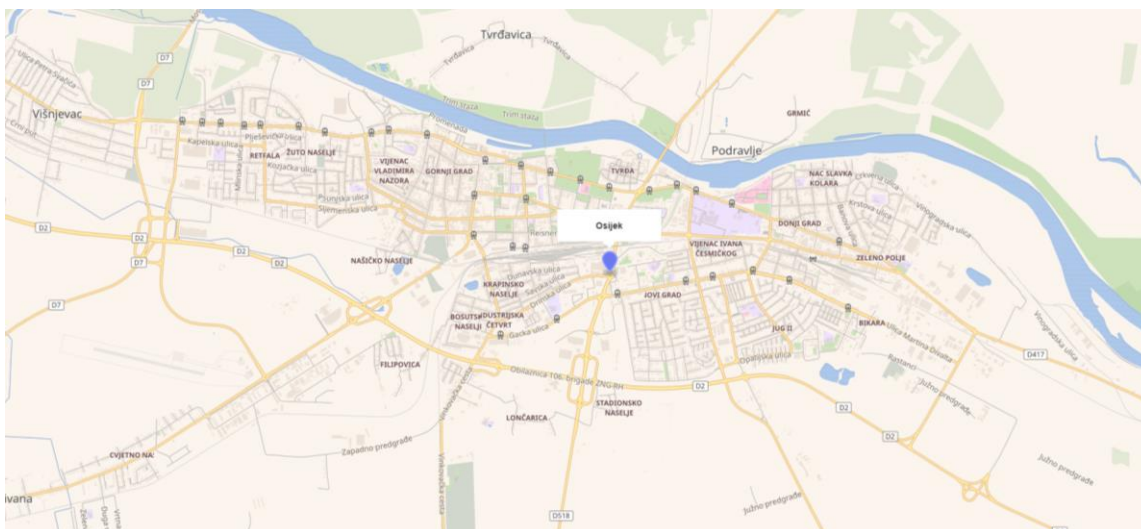
Osječko-baranjske županije prikazan je na slici 3.1.2. Osijek je najveći grad u Slavoniji i četvrti grad po veličini u Hrvatskoj s površinom od 169.74 km² što čini 4.1% županije na kojem živi oko 35% ukupnog broja stanovništva županije (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015). Grad obuhvaća područje naselja: Osijek, Brijest, Brijesće, Josipovac, Klisa, Nemetin, Podravlje, Sarvaš, Tenja, Tvrđavica i Višnjevac. Sastoji se od sedam gradskih četvrti, od kojih je najstarija Tvrđa (stari dio grada) izgrađena u 18. stoljeću, zatim Gornjeg grada, Donjeg grada, Novog grada, Retfale, Industrijske četvrti i Juga II (Turistička zajednica Grada Osijeka, 2022). Na slici 3.1.3. može se vidjeti područje grada s označenim gradskim četvrtima i naseljima koja su u sastavu grada. Osijek je okružen poljoprivrednim, vodnim i šumskim resursima. Osijek ima povoljan geoprometni i geostrateški položaj jer se na udaljenosti od 280 kilometara nalazi niz regionalnih središta i četiri glavna grada: Zagreb,

Sarajevo (Bosna i Hercegovina), Budimpešta (Mađarska) i Beograd (Srbija) (Grad Osijek, 2022).

Slika 3.1.2. Položaj Grada Osijeka u Osječko-baranjskoj županiji (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2018)

Zbog izrazito nizinskog prostora (središnji dio pridravске nizine Drave), omogućeno je dobro prometno povezivanje s okolnim područjima. Osim toga, Osijek je važno sjecište plovniх, cestovniх, željezničkih i zračniх pravaca koji povezuju Europu s hrvatskim lukama na Jadranskom moru, balkanskim zemljama, Bliskim Istokom, Azijom i ostatkom svijeta. Razvijena prometna infrastruktura je vrlo važna prednost Osijeka (Grad Osijek, 2022; Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015).

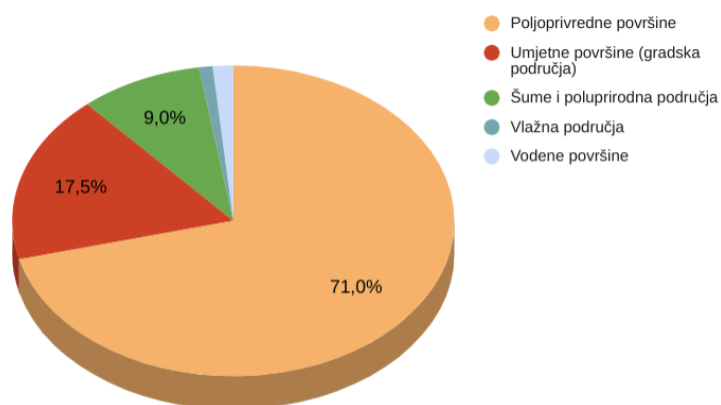
Slika 3.1.3. Područje Grada Osijeka - naselja i gradske četvrti u sastavu Grada Osijeka (Google Karte, 2022)

Osijek je grad s najviše zelenih površina u Republici Hrvatskoj te se u gradu nalazi 17 parkova ukupne površine od 394.000 m² (Turistička zajednica Grada Osijeka, 2022). Na slici 3.1.4. prikazana su dva osječka parka: Perivoj kralja Tomislava i Sakuntala park. Osječki umjetnik Nikola Faller u sklopu projekta Kreativni laboratorij grablja otpalo lišće u parkovima i na taj način stvara umjetnička djela u osječkim parkovima. Sakuntala park zasađen je u drugoj polovici 19. Stoljeća, a uređen je u stilu romantičnog razdoblja secesije (2roam, 2022).

Slika 3.1.4 Osječki parkovi (Faller, 2022 i Tropter, 2022)

3.2. Infrastruktura i gospodarstvo Grada Osijeka

Slika 3.2.1. Struktura korištenja zemljišta grada Osijeka (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015)

Infrastruktura Grada Osijeka određena je krupnom (prometna, telekomunikacijska i elektroenergetska mreža) i komunalnom infrastrukturom. Prometna mreža uključuje cestovnu mrežu, željeznički čvor Osijek, međunarodni

plovni put na Dravi i zračnu luku Osijek-Klisa. Telekomunikacijska mreža u Osijeku ispunjava visoke zahtjeve pristupa, komutacije i prijenosa, te je kontinuiranim ulaganjem u svjetlovođe podržano osiguravanje širokopojsnih telekomunikacijskih usluga (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015). Energetska opskrbljenost ovisi o proizvodnji električne i toplinske energije u okviru termoelektrane-toplane Osijek i dobave električne energije iz ostatka Hrvatske, te uvozom. Međutim povećava se deficit električne energije zbog porasta potreba za električnom energijom u istočnoj Hrvatskoj (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015). Najvažniju gospodarsku ulogu imaju prerađivačka industrija, trgovina i građevinarstvo. Industrija ima vrlo visoko učešće u gospodarskoj strukturi, ali je vrlo nisko tehnološki razvijena (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015). U cilju razvoja nove poslovne infrastrukture će podići gospodarsku vidljivost regije i gospodarsku aktivnost Osječko-baranjske županije u Osijeku se planira izgraditi Gospodarski centar (Osječko-baranjska županija, 2022). Na slici 3.2.1. prikazana je struktura korištenja zemljišta grada Osijeka te je zanimljivo kako najveći udio zemljišta grada pripada poljoprivrednim površinom, dok gradska područja zauzimaju samo 17.5% gradskih zemljišta.

Kao **snage** na području ove zajednice mogu se izdvojiti jaka obrazovna industrija, povoljan geostrateški i geoprometni položaj, brojni prirodni resursi i dobra prometna povezanost (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015, str. 28). Osijek se smatra sveučilišnim gradom, a Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku je najviša obrazovna institucija za visoko obrazovanje što svakako uvelike doprinosi obrazovnoj strukturi grada Osijeka. Osim toga u Osijeku je udio visokoobrazovanih osoba 21% što je iznad prosjeka Republike Hrvatske (16%) što pokazuje važnost obrazovanja u Osijeku (Žaki, 2021). Jaka obrazovna struktura

omogućuje djeci stjecanje socijalnih vještina, otvara im više mogućnosti za budućnost, pruža im priliku za vlastiti rast i razvoj. To je osobito važno kod djece koja su zbog nekih karakteristika marginalizirana u društvu poput djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom. Osim toga istraživanja su pokazala kako dobro obrazovana društva imaju manje slučajeva nasilja i kriminala (Ranjan, 2021). Obrazovani ljudi razumiju važnost života u sigurnoj i stabilnoj zajednici, obrazovanje im pokazuje kako se voditi emocijama i pravim vrijednostima zbog čega mogu lako razlikovati ispravno i pogrešno što naposljetku dovodi do smanjenja stope kriminaliteta što je također bitno za ovu temu (Habitat for Humanity of Broward, 2022). Povoljan prometni položaj i dobra prometna povezanost Grada Osijeka otvaraju brojne mogućnosti za suradnju udruga iz različitih gradova, ali i olakšavaju djeci posjete roditelju kada se roditelj nalazi na izvršavanju kazne zatvora u drugom gradu.

3.3. Povijest Grada Osijeka

Osijek postoji još od starog vijeka gdje se nalazio keltski te rimski grad Mursa. Ime Osijek nadjenuli su Hrvati, pošto su taj novi grad odlučili podići na *oseki* odnosno povišenom suhom tlu iznad rijeke Drave. Po prvi put u povijesti pisano ime grada u mađarskoj inačici Eszek spominje se 1196. godine, a Nijemci ga nazivaju Esseg (Turistička zajednica grada Osijeka, 2016). Uzimajući u obzir povoljan geopolitički položaj grada, nije začuđujuće da je tijekom povijesti bilo mnogobrojnih borbi za vlast. No grad i dalje opstaje neovisno o vlasti, a zajednica biva sve raznovrsnija i mnogobrojnija. Iako se grad susreće s mnogobrojnim borbama, najznačajnija je ona borba za slobodu u našoj nedavnoj povijesti. Domovinski rat prekretnica je koja rezultira neovisnošću, a grad Osijek našao se u prvim redovima obrane. Osijek je tada svojom spremnošću na obranu dobio naziv *Nepokoreni grad* za koji su najzaslužniji građani. Osječani su moral i motiviranost, tijekom teških dana Domovinskog rata, nastojali zadržati kulturnim i umjetničkim akcijama i manifestacijama. Time su nastojali osvijetliti hrvatsku kulturnu tradiciju i doprinijeti očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta (Mihaljević, 2017).

Dinamična povijest rezultira raznovrsnom kulturom stoga nije iznenađujuće da Osijek u današnjici privlači sve više turista. Time svjedoči i Izvješće o radu s financijskim izvješćem turističke zajednice Osječko-baranjske županije za 2020. godinu. u kojem je uspoređen broj noćenja turista od 2016. do 2020. Primjećuje se pozitivan trend rasta dolazaka do godine 2020. kada zbog pandemijske krize dolazi do opadanja broja noćenja.

Tablica 3.3.1. Broj noćenja u Osječko-baranjskoj županiji u razdoblju 2016.-2020. (TZGO, 2021)

Godina	Noćenja-ukupno
2016.	178.826
2017.	188.562
2018.	202.287
2019.	234.121
2020.	119.298

Zbog dinamičnih i različitih potreba zajednice, grad istražuje i analizira nove načine kako pridonijeti vlastitom razvoju i zadovoljstvu svojih građana. Jedan od uspješnih primjera istraživanja mogućnosti za razvojem nalazi se u Strategiji razvoja urbane aglomeracije Osijeka do 2020. godine gdje se navode slabosti poput nezadovoljavajuće demografske strukture i negativnog prirasta stanovništva, obrazovni programi koji ne prate potrebe gospodarstva te između ostalog dolazi i do porasta broja korisnika socijalnih usluga (Gradsko vijeće grada Osijeka, 2017). Svjesni aktualnih problema, navode se sljedeće prilike poput povećanja stupnja usklađenosti obrazovanja stanovništva s aktualnim, ali i budućim gospodarskim potrebama te poticanje nezaposlenih na nastavak školovanja ili prekvalifikacije. Pozitivan pokazatelj poput navedene strategije ukazuje na mogućnosti grada i njegove uprave na prilagodbu potrebama populaciji poput djece čiji su roditelji u zatvoru i njihovim obiteljima. S obzirom da su potrebe djece čiji su roditelji u zatvoru neistražene i zanemarene, veća vidljivost i rad na problemu bi utjecala na buduće strategije grada. Neke od mogućnosti grada bi bile pokušaj integracije bivših zatvorenika u zajednicu kroz radionice i edukacije, pokušaj povratka bivših zatvorenika na posao ili njihova prekvalifikacija što sve znatno utječe na život djece koja su obuhvaćena navedenim problemom te se susreću s različitim preprekama

3.4. Demografski podaci Grada Osijeka

Područje Grada Osijeka obuhvaća Brijest, Brijesće, Josipovac, Klisu, Nemetin, Podravlje, Sarvaš, Tenju, Tvrđavicu, Višnjevac i područje gradskog naselja Osijeka. U Gradu Osijeku, odnosno gradskom naselju Osijeka prema posljednjem popisu stanovništva (2021) živi 75. 916 stanovnika, dok u sveukupnom području Osijeka živi 96. 848 stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2022).

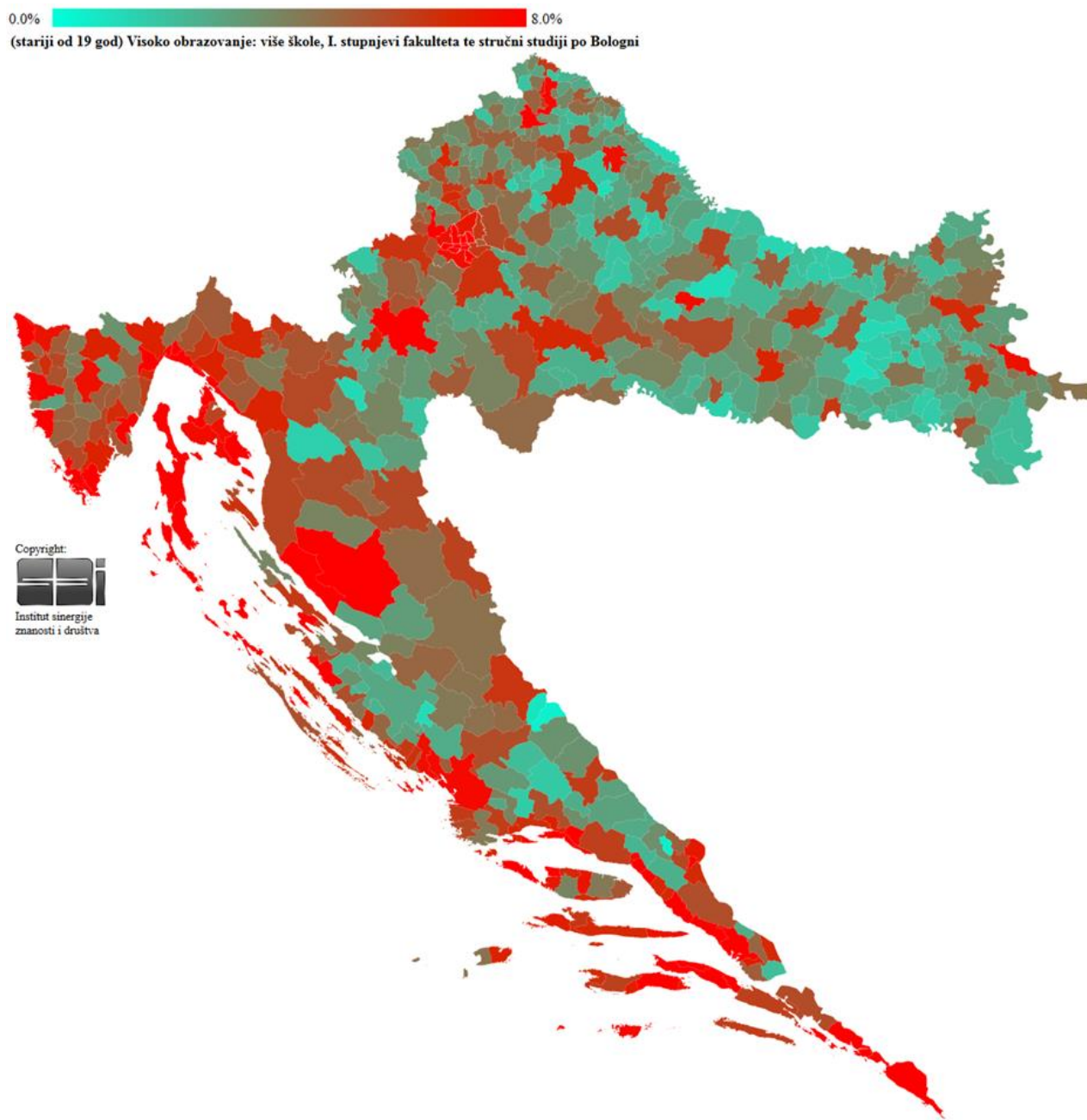
Od prethodnog popisa stanovništva (2011), uz smanjenje broja stanovnika, zabrinjavajuća su još dva parametra: **dob stanovništva** i **obrazovanje stanovništva**. Na ozbiljnost procesa

starenja stanovništva upućuje indeks starenja koji se izračunava kao postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40% kazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja. Prosječna starost stanovništva Osijeka: 41,9 godina, dok je prosjek u Hrvatskoj 41,7 godina, u Splitu 41,7 godina, u Rijeci 44,5 godina i u Zagrebu 41,6 godina. Indeks starenja stanovništva Osijeka: 120.1%; prosjek u Hrvatskoj 115%, u Splitu 113.4%, u Rijeci 169.8% i u Zagrebu 118.9% (Gradsko vijeće Grada Osijeka, 2015). Po navedenim godinama stanovnika može se zaključiti kako je Osijek po tome u prosjeku što bi značilo da bi članovi zajednice trebali imati iste ili slične mogućnosti kao ostali članovi istih godina u drugim gradovima. Očito je kako je prisutna neusklađenost s obzirom na ove podatke između dostupnih usluga i dobi stanovništva. S obzirom na visok indeks starosti stanovništva moglo bi se zaključiti kako se izdvaja više gradskog proračuna odnosno financijskih sredstava za skrb o starijim osobama što može značiti manje sadržaja i projekata za djecu te samim time za djecu zatvorenika.

Prema Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/2017) Grad Osijek pripada VII. skupini koje se prema vrijednosti indeksa razvijenosti nalazi u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave. U drugu četvrtinu ulazi 25% najlošije iznadprosječno, odnosno ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave (Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 147/14, 123/17, 118/18).

3.4.1. Obrazovanje na području Grada Osijeka

Što se tiče obrazovne strukture građana Osijeka, visokoobrazovano stanovništvo Grada Osijeka i dalje je u zaostatku u odnosu na ostale velike gradove Republike Hrvatske, ali postotak niskoobrazovanih osoba se smanjio u usporedbi s popisom stanovništva iz 2001. godine. Obrazovna struktura građana bitan je faktor u postizanju promjena te vodi uspješnijem životu. Povećanje obrazovne strukture građana jedini je način za postizanje željenih promjena. Istraživanja su pokazala kako društva s većim postotkom obrazovne strukture imaju manje slučajeva nasilja i kriminala u društvu (Ranjan, 2021). Na Slici 3.4.1.1. prikazana je geografska rasprostranjenost visokoobrazovanih stanovnika starijih od 19 godina. U strukturu su uključeni stručni, sveučilišni i doktorski studiji. U Republici Hrvatskoj ukupno 17.6% stanovništva starijeg od 19 godina je visokoobrazovano.

Slika 3.4.1.1. Obrazovna struktura hrvatskih gradova i općina (Vinković, 2022)

Grad Osijek ima jaku obrazovnu strukturu zbog kvalitetnog predškolskog odgoja, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i fakultetskog obrazovanja. Što se tiče visokog obrazovanja, Gradu Osijeku imamo 12 fakulteta, 4 odsjeka i 1 akademiju. Srednjih i osnovnih škola imamo jednako, odnosno 20 te u sklopu osnovnoškolskog obrazovanja imamo i 2 centra, Centar za odgoj i obrazovanje Ivan Štark i Centar za autizam (OBŽ, 2022).

Predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci predškolske dobi organiziran je na području Osječko-baranjske županije u 32 predškolske ustanove, od kojih je njih 8 na području Grada Osijeka (OBŽ, 2022). Osnovnoškolsko obrazovanje na području Grada Osijeka organizirano je u 20 obrazovnih ustanova, odnosno 18 osnovnih škola, Glazbena škola Franje Kuhača te “Ivan Štark” – Centar za odgoj i obrazovanje (OBŽ, 2022). Dok je srednjoškolsko obrazovanje organizirano kroz 16 javnih srednjoškolskih ustanova te jednu privatnu srednju školu (OBŽ, 2022).

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku nositelj je znanstvene djelatnosti i visokoškolskog obrazovanja na području Osječko-baranjske županije. Sveučilište u svom sastavu ima 18 znanstveno-nastavnih jedinica, odnosno 12 fakulteta, 5 sveučilišnih odjela i 1 umjetničko sastavnu jedinicu, odnosno Umjetničku akademiju (OBŽ, 2022). S obzirom da je Osijek najveći grad u Slavoniji, on je ujedno i glavno sveučilišno središte. Izgradnjom kampusa, osnivanjem različitih sveučilišnih i kulturnih programa za mlade, postiže se gravitiranje mladih prema Osijeku što je ujedno i jedan od strateških ciljeva (Strategiji razvoja urbane aglomeracije Osijeka do 2020., 2017). Raznovrsnost studija je od izuzetne važnosti za razvijanje zajednice. Međutim, izdvajaju se ponajviše **Pravni fakultet u Osijeku** s Integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem Pravo i Sveučilišnim preddiplomskim i diplomskim studijem Socijalni rad, **Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti** sa

Slika 3.4.1.2. Studentski aktivizam (Jutarnji.hr, 2019)

Slika 3.4.1.3. Zgrada Pravnog fakulteta u Osijeku (Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2022)

Slika 3.4.1.4. Zgrada Filozofskog fakulteta u Osijeku (Filozofski fakultet Osijek, 2021)

studijskim programima Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni Učiteljski studij i Sveučilišni preddiplomski i diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te **Filozofski fakultet Osijek** s preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijima pedagogije i psihologije jer daju najveći doprinos u razrješavanju socijalnih pitanja poput uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga.

Prema Godišnjem izvješću rektora Sveučilišta o radu i poslovanju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku za akademsku 2018./2019. godinu (2020) broj studenata upisanih na prvu godinu preddiplomskih studija društvenih i humanističkih znanosti iznosi 253 studenta. Prema podacima popunjenosti studija, primjećuje se trend potpune ispunjenosti na istim studijima, što označava da je velika zainteresiranost mladih ljudi za rad s ljudima (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 2020).

Na Pravnom fakultetu u Osijeku bilo je 1.637 studenata, na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku bilo je 1.285 studenata, a na

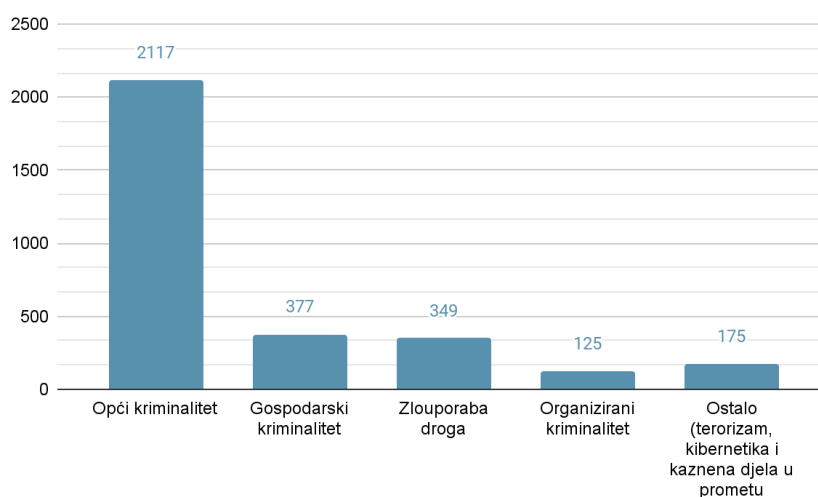
Filozofskom fakultetu u Osijeku bilo je 1.269 studenata (Agencija za znanosti i visoko obrazovanje, 2020). Koordinatorica Udruge socijalno marginaliziranih Magni Osijek, Ksenija Romstein, docentica je na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti čiji su istraživački interesi usmjereni na inkluzivan odgoj i obrazovanje, prava djece čiji su roditelji u zatvoru, ranu intervenciju u djetinjstvu, društveno korisno učenje te kvalitativna i kros-kulturalna istraživanja. Docentica u suradnji s Uredom pravobraniteljice za djecu aktivno promiče prava djece čiji su roditelji u zatvoru (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, 2020). Uz Udrugu Magni, problem socijalne marginalizacije djece čiji su roditelji u zatvoru istražuje Pravobraniteljica za djecu te Centar za nestalu i zlostavljanu djecu u Osijeku. Veliki doprinos u istraživanju problema daje Udruga RODA koja ulaže svoje resurse u rad s udrugama i djelovanje u zajednici kako bi problem postao vidljiviji populaciji te kako bismo senzibilizirali javnost o ovom problemu.

Slika 3.4.1.5. Zgrada Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku (Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2016)

3.5. Stopa kriminaliteta

Kriminalitet je pojava koja ugrožava temelje društvene zajednice, njezino funkcioniranje i utječe na percepciju sigurnosti u zajednici. Tijekom 2020. godine u Hrvatskoj je evidentirano 75.790 kaznenih djela, ukoliko se promatra ukupni broj kaznenih djela, stopa kriminaliteta u Hrvatskoj je 2020. godine iznosila 1.864 kaznenih djela na 100.000 stanovnika te je ukupni kriminalitet pao za 5.2% u odnosu na prethodnu godinu (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2021a; Ministarstvo unutarnjih poslova, 2021b). U svrhu smanjenja kaznenih djela i prekršaja policija provodi brojne preventivne aktivnosti. Unatoč pojavi pandemije COVID-19 te preventivne aktivnosti su se nastavile uz primjenu modernih komunikacijskih tehnologija te je na takav način 2020. provedeno 17 nacionalnih preventivnih projekata. Osim toga Republika Hrvatska je 2020. preuzela predsjedavanje Vijećem Europe tijekom kojega je Ministarstvo unutarnjih poslova uspješno predsjedavalo Europskom mrežom za prevenciju kriminaliteta (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2021b). Nije zanemariva ni činjenica kako su u 2020. godini uvedene brojne restrikcije s ciljem suzbijanja širenja zaraze virusom COVID-19. Zbog tih restrikcija smanjena su javna okupljanja, smanjena je mobilnost ljudi, poslovne aktivnosti te općenito aktivnosti građana. Svi ti razlozi mogli su utjecati na smanjenje kriminaliteta u 2020. godini. Osim toga, zbog smanjene aktivnosti građana moguće je i kako je bilo teže otkriti kaznena djela što također utječe na smanjenje stope kriminaliteta (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2021b).

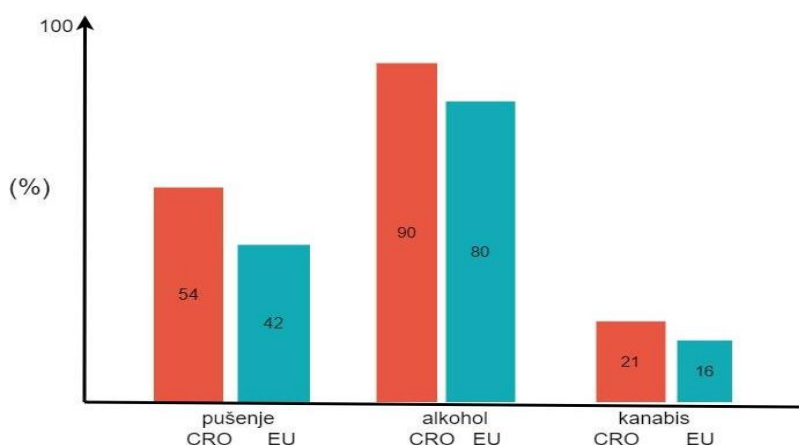
Slika 3.5.1. Struktura kaznenih djela u Osječko-baranjskoj županiji u 2020. godini (Policijska uprava Osječko-baranjska, 2021)

Policijska uprava Osječko-baranjska 2020. godine evidentirala je ukupno 4.162 kaznenih djela. Na slici 3.5.1. prikazana je struktura kaznenih djela po domenama (Policijska uprava Osječko-baranjska, 2021). Od ukupnog broja kaznenih djela općeg kriminaliteta u Osječko-baranjskoj županiji u 2020. godini najveći broj su kaznena djela protiv imovine, a najzastupljenije kazneno djelo je teška krađa, a zatim krađa.

Praćenje stope kriminaliteta u nekoj zajednici nam pomaže bolje razumjeti zajednicu i rizike u zajednici, ali i otvara mogućnosti adekvatnije prevencije kaznenih djela. To je također važno za temu djece čiji su roditelji u zatvoru jer što je viša stopa kriminaliteta, to će se više djece i obitelji suočavati s problemima povezanim s odlaskom člana obitelji na izvršavanje kazne zatvora. Osim toga viša stopa kriminaliteta uzrokuje veći strah u zajednici od kaznenih djela i viktimizacije što može produbiti probleme i stigmatizaciju djece čiji je roditelj u zatvoru i njihovih obitelji. No s obzirom na analizirane podatke, možemo zaključiti kako je takve djece sve manje jer se trend stope kriminaliteta dosljedno smanjuje.

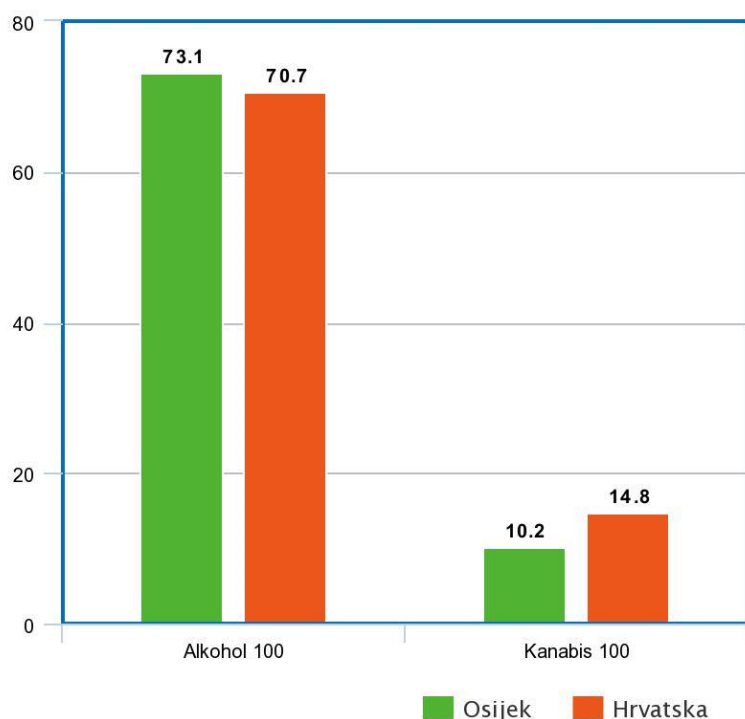
3.6. Delinkvencija

Provedeno ESPADOVO istraživanje iz 2019. o pušenju, pijenju alkohola i konzumaciji droga u Hrvatskoj među učenicima, pokazuje pozitivne i negativne nacionalne rezultate. Naime rezultati ukazuju da je na nacionalnoj razini tinejdžersko pijenje i pušenje u opadanju, ali da je potrebno više pozornosti posvetiti suzbijanju rizičnog korištenja kanabisa te novih ovisničkih ponašanja (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2020). Naime na slici 3.6.1. prikazani su rezultati koji ukazuju da su mladi u Hrvatskoj i dalje iznad prosjeka u delinkventnim ponašanjima u usporedbi s mladima iz Europe.

Slika 3.6.1. Rezultati ESPAD istraživanja 2019. Usporedba hrvatskog i europskog prosjeka u životnoj prevalenciji pušenja, konzumacije alkohola i kanabisa (HZJZ, 2020)

Osim međunarodnog istraživanja o problematičnom ponašanju mladih, ovim se problemom ujedno bave i znanstvenici iz Laboratorija za preventijska istraživanja koji su istraživanjem o *Pozitivnom razvoju adolescenata u Hrvatskoj* (PRAG-HR) usporedili rizična ponašanja mladih u većim gradovima (Laboratorij za preventijska istraživanja, 2019). Slika prikazuje konzumaciju alkohola i kanabisa u zadnjih 30 dana. Primjećuje se veća konzumacija alkohola kod mladih u Osijeku u odnosu na prosjek Hrvatske te značajna razlika u manjoj konzumaciji kanabisa u Osijeku u odnosu na Hrvatsku.

Slika 3.6.2. Usporedba konzumacije

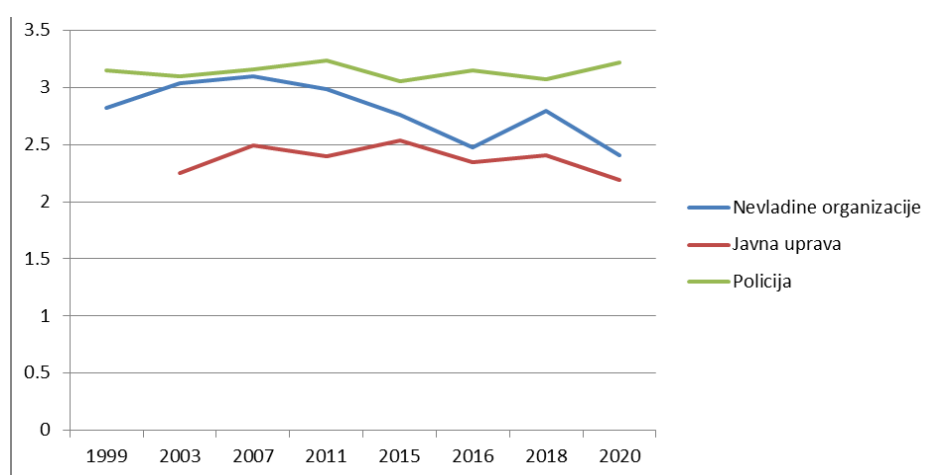
sredstava ovisnosti mladih iz Osijeka u odnosu na Hrvatsku u zadnjih 30 dana (Laboratorij za preventijska istraživanja, 2019)

Rezultati o pojavnosti određenih rizičnih ponašanja u Osijeku mogu poslužiti u istraživanju povezanosti djece čiji su roditelji u zatvoru i posljedicama boravka roditelja u zatvoru. Uhićenje roditelja može predstavljati izrazito traumatsko iskustvo za dijete što i pokazuju različite reakcije uslijed roditeljevog odlaska u zatvor poput poremećaja pažnje, smanjenog akademskog učinka, problemi s ponašanjem u školi i markiranje; agresija, antisocijalno ponašanje. Uz navedene reakcije, većina djece čiji su roditelji u zatvoru će imati određene dugotrajne negativne posljedice poput emocionalnog stanja i prilagodbe, odnosu s roditeljima, tjelesnom zdravlju i poteškoćama u procesu ostvarivanja skrbništva (Brkić, 2013). Iako sudionici navedenih istraživanja o rizičnim ponašanjima nisu isključivo povezani uz problem boravka roditelja u zatvoru, dostupnost alkohola i kanabisa rizični je faktor kojem su izložena i djeca čiji su roditelji u zatvoru. Da bi se preventivno djelovalo i spriječilo moguće

rizično ponašanje nakon odlaska roditelja u zatvoru, potrebno je aktivno raditi na vidljivosti i promociji pružanja pomoći ljudima sa sličnim ili istim problemima.

3.7. Povjerenje u javnu upravu i nevladine organizacije

Kako bi se otkrilo koje su potencijalne barijere prisutne pri uključivanju kako djece i mladih pa tako i njihovih roditelja, potrebno je ispitati koliko u prosjeku građani Republike Hrvatske imaju povjerenja u nevladine organizacije te javnu upravu (s naglaskom na policiju). Shodno tome, u nastavku se nalazi slika koji prikazuje podatke povjerenja građana posljednja dva desetljeća.

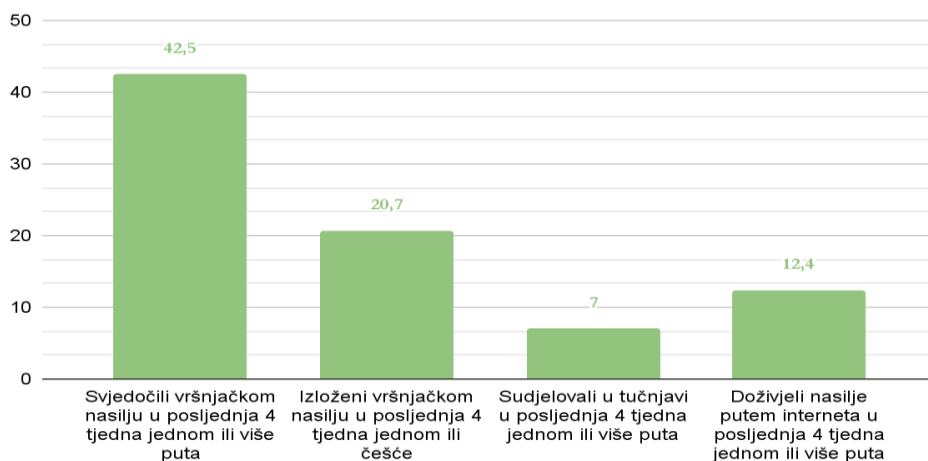
Slika 3.7.1. Povjerenje građana RH u javnu upravu i nevladine organizacije (Bovan i Baketa, 2022)

Rezultati istraživanja Bovan i Baketa (2022) pokazuju kako je institucionalno povjerenje građana uglavnom ispod srednje vrijednosti, s iznimkom policije u koju građani imaju više povjerenja u odnosu na ostale institucije, pogotovo političke stranke koje imaju najnižu vrijednost povjerenja (no nisu prikazane na slici za svrhe ovog istraživanja). Gledajući vrijednosti nevladinih organizacija može se uočiti kako 2020. godina bilježi najnižu razinu povjerenja dosada sa znatnim padom u odnosu na 2007. i 2018. godinu. Nadalje, javna uprava koja također bilježi najnižu vrijednost povjerenja građana 2020. u odnosu na ostale godine mjerenja. Razina povjerenja u policiju je uglavnom konstantna tijekom vremena (Bovan i Baketa, 2022). Prikazani rezultati ukazuju na gubitak povjerenja hrvatskih građana u institucije odnosno organizacije koje su upravo oni činitelji promjene te donosioci odluka koji imaju priliku za poboljšanje uvjeta života djece čiji su roditelji u zatvoru kao i samih roditelja. Važno je naglasiti kako ispitanica čiji je supružnik bio u zatvoru ističe potrebu za

udrugom gdje ova skupina djece može zajedno provoditi konstruktivno vrijeme uz socijalnog radnika. Nadalje, ispitanica naglašava i nužnost udruge za žene čiji su partneri u zatvori kako bi uspostavile mrežu podrške te smatra kako bi se žene u zajednici uključile u ovakav rad zbog potrebne podrške pri razgovoru s djecom. Također ukazuje i na pruženu podršku centra za socijalnu skrb pri upućivanju u postojeće udruge u zajednici. Ishod provedenog intervjua s ispitanicom ukazuje na postojeću želju i spremnost uključivanja korisnika u rad nevladinih organizacija odnosno sustava socijalne skrbi i drugih institucija unatoč rezultatima istraživanja Bovan i Baketa (2022). Dalje je potrebno istražiti na koje načine se povjerenje u ustanove i udruge može unaprijediti kako bi se marginalizirane skupine djece mogle što više uključivati u rad ustanova.

3.8. Vršnjačko nasilje

Djeca čiji su roditelji u zatvoru susreću se s brojnim problemima i rizicima, a jedan od mogućih problema na koji nailaze u zajednici je i vršnjačko nasilje. Kao što je navedeno ranije Murray i Farrington su istraživali povezanost između roditeljevog odlaska u zatvor i djetetovog antisocijalnog ponašanja, psihičkih problema i drugih štetnih ishoda, a rezultati su pokazali kako djeca čiji su roditelji u zatvoru imaju tri puta veću vjerojatnost da će razviti antisocijalno ponašanje od svojih vršnjaka te tri puta veću vjerojatnost pojave psihičkih problema, a povećava se i vjerojatnost da će doživjeti vršnjačko nasilje, stigmatu i veće razine socijalne isključenosti (Murray i Farrington, 2007, prema Brkić, 2013). U Hrvatskoj je 2018. godine provedeno istraživanje pod nazivom *Pozitivan razvoj adolescenata* u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno među srednjoškolcima u Zagrebu, Puli, Varaždinu, Osijeku i Splitu, a cilj istraživanja bio je istražiti karakteristike razvoja mladih u Hrvatskoj te saznati važne podatke o pozitivnom razvoju i potrebama mladih. S područja Osijeka u istraživanju je sudjelovalo 1.703 učenika iz 15 srednjih škola od čega 775 mladića i 901 djevojka. Prosječna dob sudionika istraživanja bila je 16.31 godina. U istraživanju su ispitivana različita rizična ponašanja adolescenata, a jedno od područja ispitivanja je i iskustvo vršnjačkog nasilja. Istraživanje je pokazalo kako je 42.5% učenika osječkih srednjih škola u posljednja četiri tjedna u ispitivanom razdoblju jednom ili češće svjedočilo vršnjačkom nasilju, a njih 8.9% navode kako su tome svjedočili jednom tjedno ili češće. Na slici 3.8.1. su prikazani detaljniji rezultati istraživanja (Laboratorij za prevencijska istraživanja, 2019).

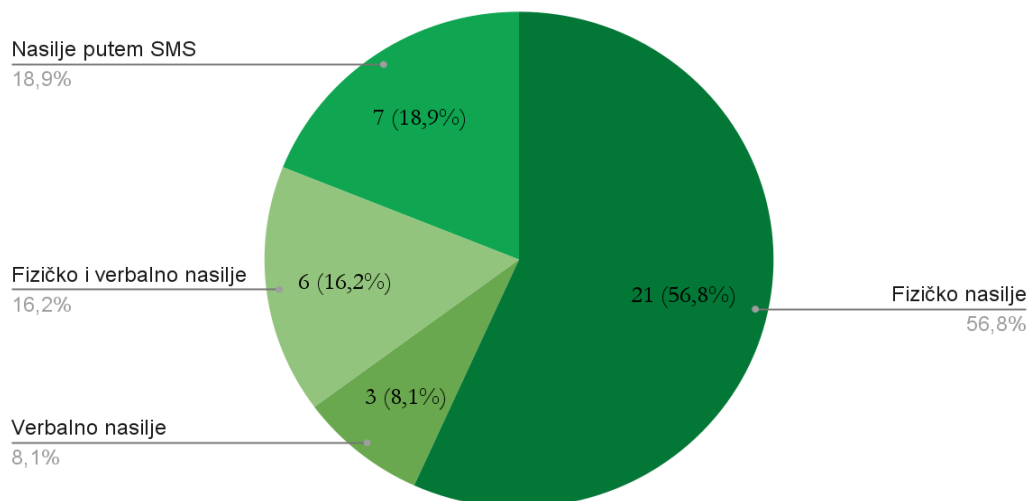

Slika 3.8.1. Vršnjačko nasilje u osječkim srednjim školama (rezultati istraživanja) (Laboratorij za preventijska istraživanja, 2019)

S obzirom na sveukupne rezultate pokazalo se kako je vršnjačko nasilje i nasilje putem Interneta značajan problem u Osijeku na koji je potrebno usmjeriti pozornost (Laboratorij za preventijska istraživanja, 2019). Kao što je već spomenuto, istraživanja su pokazala da se kod djece čiji su roditelji u zatvoru povećava vjerojatnost da dožive vršnjačko nasilje i stigmatizaciju zbog čega je važno prepoznati ih kao ranjivu skupinu u takvim situacijama i prevenirati moguće vršnjačko nasilje.

Prema podacima Centra za socijalnu skrb Osijek u 2020. godini prijavljeno je 37 slučajeva vršnjačkog nasilja. Od toga u 33 slučaja riječ je o dječacima do 14 godina i 4 maloljetnika od 14 do 18 godina, a inicijalne dojave Centru za socijalnu skrb u 32 slučaja podnijela je policijska postaja, dok je u 5 slučajeva dojava pristigla od strane škole. Na slici 3.8.2. prikazani su oblici počinjenog vršnjačkog nasilja. Kada se usporede podaci provedenog istraživanja *Pozitivan razvoj adolescenata* i podaci Centra za socijalnu skrb, vidimo kako zapravo većina slučajeva vršnjačkog nasilja ostaje neprijavljena. To povećava rizik od doživljavanja vršnjačkog nasilja za djecu čiji su roditelji u zatvoru jer je moguće da vršnjačko nasilje ostaje neprepoznato u društvu. Od svih prijavljenih slučajeva poduzete su mjere temeljem Zakona o socijalnoj skrbi u 6 slučajeva i to savjetovanje i pomaganje obitelji (4) i pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (2) nasilja. Problemu vršnjačkog nasilja često se pristupa jednokratno i interventno te izostaje kvalitetna procjena potreba svakog pojedinog djeteta (Pravobraniteljica za djecu, 2019). Prema tome vidimo potrebu za poticanjem prijavljivanja svih oblika nasilja i unaprjeđivanjem sustava pomoći i podrške

žrtvama i počiniteljima vršnjačkog nasilja.

Slika 3.8.2. Oblici vršnjačkog nasilja u 2020. godini prema izvješću CZSS Osijek (Centar za socijalnu skrb Osijek, 2021)

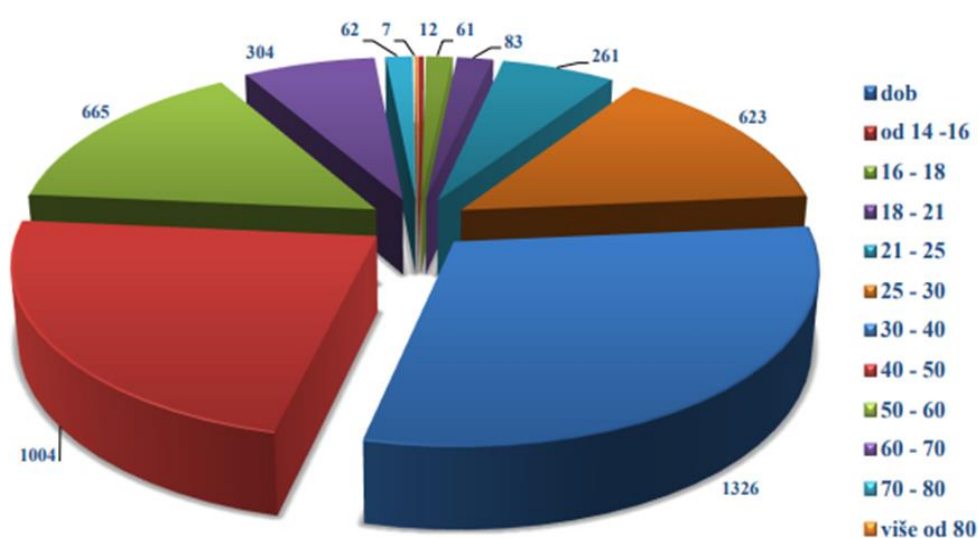
Prema istraživanju koje su proveli Velki, Bačmaga i Juka (2016) u osnovnim školama na području Osijeka gotovo 70% učenika sudjelovalo je u nekom preventivnom programu, ali zabrinjavajući podatak je kako ih manje od 8% smatra kako je provedeni program imao utjecaj na smanjenje vršnjačkog nasilja. Prema istraživanju Krapić Ivuša (2016) koje je provedeno na području Zadarske županije ispitanici su mogli obrazložiti svoje stavove vezane za djelotvornost školskih preventivnih programa za suzbijanje vršnjačkog nasilja te su naveli kako je za djelotvorniju prevenciju potreban bolji angažman i suradnja okoline, bolja zainteresiranost roditelja te kako su preventivni programi vrlo dobro osmišljeni, ali je problem nedovoljna educiranost učitelja o temi i načinima povećanja učinkovitosti prevencije. Prema tome potrebno je provoditi i sustavne edukacije učitelja i drugog školskog osoblja o ovoj temi kako bi preventivski programi u školama bili više učinkoviti. No vidimo i potrebu za proširivanjem i implementacijom preventivskih programa u zajednicu kako bi se obuhvatio veći broj ljudi, a ne samo učenici i zaposlenici škola. Neki od programa za prevenciju vršnjačkog nasilja u Hrvatskoj su *Afirmacijom pozitivnih vrijednosti protiv nasilja* (Ministarstvo znanosti i obrazovanja), *Za sigurno i poticajno okruženje u školama* (UNICEF), *Prevencija zlostavljanja djece kroz školski sustav i lokalnu zajednicu - CAP* (Udruga Korak po korak i Međunarodni centar za prevenciju napada) i *Zajedno više možemo* (Ministarstvo unutarnjih poslova) (Velki i Ozdanovac, 2014). Svi nabrojani preventivski programi usmjereni su na školsko okruženje te se provode sa školskom djecom, a program

CAP osim učenika radionice prolaze i njihovi roditelji, skrbnici, učitelji ili odgojitelji. Još jedna specifičnost CAP programa je što je razvijen za različite uzraste te za djecu s teškoćama u razvoju (Velki i Ozdanovac, 2014). No svi ovi programi su programi univerzalne prevencije zbog čega tijekom provođenja nema dovoljno prilika za prepoznavanje i uključivanje djece koja su u riziku kao što su djeca čiji su roditelji u zatvoru.

3.9. Dob i obrazovna struktura zatvorenika

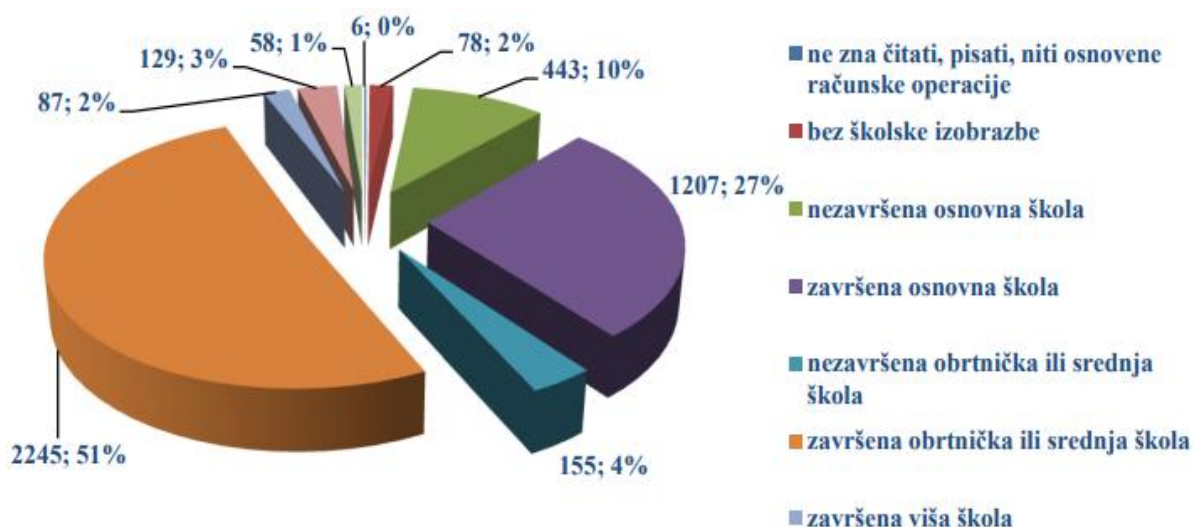
Izvješća i evidencije Zatvora u Osijeku nam prilikom ovog istraživanja nisu bili dostupni zbog formalnog procesa prikupljanja istih, odnosno potrebne suglasnosti Pravnog fakulteta u Osijeku i Ministarstva pravosuđa, stoga su zbog ograničenog vremenskog roka korištena objavljena izvješća i evidencije koji su nam dostupni na nacionalnoj razini.

Prema Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda iz 2020. godine kaznu zatvora izdržavalo je 4.311 zatvorenika, što predstavlja 37.14% od ukupnog broja zatvorske populacije koja se u 2020. godini nalazila u zatvorskom sustavu. Od ukupnog broja zatvorenika, njih 4.089, odnosno 94.85% su bile osobe na izdržavanju kazne zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci. Prema dobnoj strukturi zatvorenika, najbrojnija je skupina u dobi od 30 do 40 godina (30%) te u dobi od 40 do 50 godina (23%) (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

Slika 3.9.1.: Struktura zatvorenika i maloljetnika s obzirom na dob
(Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda, 2020)

Što se tiče obrazovne strukture zatvorenika, podaci za 2020. godinu prikazuju kako je polovica zatvorenika od ukupno 4.408 zatvorenika sa završenom srednjom školom. U nastavku je prikazana struktura zatvorenika i maloljetnika s obzirom na stupanj naobrazbe (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

Slika 3.9.2: Struktura zatvorenika i maloljetnika s obzirom na stupanj naobrazbe (Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda, 2020)

Prema Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda (2020) ističe se kako najviše zatvorenika ima završenu obrtničku ili srednju školu (51%), dok najmanje zatvorenika je bez školske izobrazbe.

3.10. Djeca čiji su roditelji u zatvoru

Među zatvorenicima i maloljetnicima koji su se 31. prosinca 2019. godine nalazili na izvršavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora, ili odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod njih 2.125, ukupno je 33.31% bilo roditelja maloljetne djece. Od ukupno 1.397 maloljetne djece zatvorenika i maloljetnika, 88.40% je na izvršavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere imalo oca (640 očeva), a 11.60% majka (68 majke) (Vlada RH, 2020). Zbog dinamike izvršavanja kazni i izlazaka iz zatvora, susrećemo se s problemom identifikacije stvarnog ukupnog broja djece čiji su roditelji u zatvoru. Iako okvirna brojka prikazuje dostatan broj djece koja bi mogla bit u potrazi za pomoći, stvarna brojka djece koja se susreću s odlaskom roditelja u zatvoru tijekom cijele godine je i dalje neistražena. Kako bi se saznao ukupan broj djece čiji su roditelji u zatvoru potrebno je

razmjenjivati ideje i dobre prakse vezane uz djecu čiji su roditelji u zatvoru, izgraditi istraživački centar koji bi osigurao točne statističke podatke o broju djece koji su pogođeni roditeljevim odlaskom u zatvor i istražio psihološki i socijalni utjecaj roditeljevog odlaska u zatvor na dijete te naglasio važnost održavanja obiteljskih veza (Brkić, 2013).

Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31. prosinca 2019. godine	zatvorenici		mlt. zatvor		odg. zavod		UKUPNO	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
broj zatvorenika i maloljetnika koji imaju maloljetnu djecu	638	68	0	0	2	0	640	68
broj maloljetne djece zatvorenika i maloljetnika	1233	162	0	0	2	0	1235	162

Slika 3.10.1. Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31.prosinac 2019.godine (Vlada RH, 2020)

Među zatvorenicima i maloljetnicima koji su se tijekom 2020. godine nalazili na izvršavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora, ili odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod njih 4.408 , ukupno je 35.14% bilo roditelja maloljetne djece, dok je na dan 31.12.2020. godine (N=2190) bilo 29.73% roditelja malodobne djece (Vlada RH, 2021)

roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca 31. prosinca 2020. godine	zatvorenici		maloljetnički zatvor		odgojni zavodi		UKUPNO	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
broj zatvorenika i maloljetnika koji imaju maloljetnu djecu	596	53	1	0	1	0	598	53
broj maloljetne djece zatvorenika i maloljetnika	1132	173	1	0	2	1	1135	174

Slika 3.10.2. Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31.prosinac 2020.godine (Vlada RH, 2021)

Prema procjeni Ministarstva pravosuđa Uprave za zatvorski sustav u 2016. godini bilo je 12 290 djece čiji je jedan ili oba roditelja u zatvoru (Majdak, 2018. prema Franjić Nađ, 2017). Podaci govore o većoj pojavnosti očeva koji su na izvršavanju kazne u odnosu na majke. Ukupan broj djece koja su potrebi za podrškom je neistražen zbog roditeljevih dinamičnih izvršavanja kazni i izlazaka iz zatvora ali i ne navođenju sebe kao roditelja. Prema okvirnom broju temeljem izračuna autora ukupan broj djece čiji su roditelji u zatvoru na području grada Osijeka 2016.godine iznosio je 309. Potreba za formiranjem radnih grupa koje bi se bavile navedenom problematikom i istraživale stvaran broj djece, rezultirale bi preventivnim

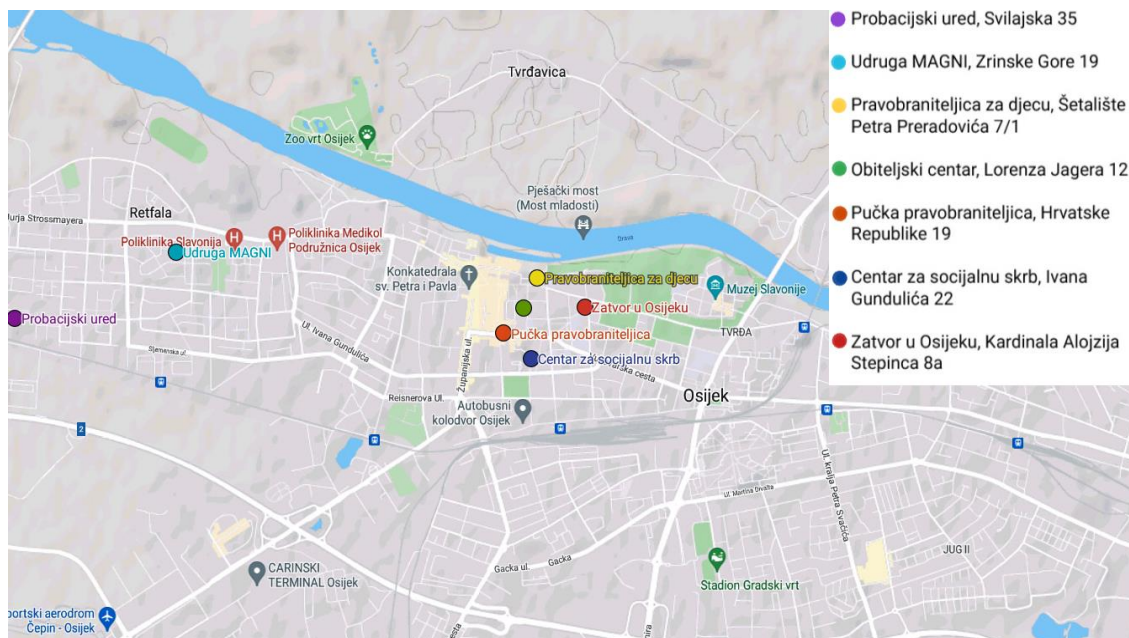
djelovanjem i spriječile moguće posljedice za djecu čiji su roditelji u zatvoru. Velik značaj pridodaje se sveobuhvatnom intervencijom ali fokus treba biti na selektivnoj prevenciji koja cilja na rizične pojedince ili obitelji kako bi smanjila rizične čimbenike. Obiteljske intervencije na ovoj razini su vremenski duže i intenzivnije te uključuju roditelje, proširenu obitelj, djecu i mlade te sve u svrhu pružanja zaštitnih i uklanjanju rizičnih čimbenika (Ferić, 2002).

3.11. Mreže podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru

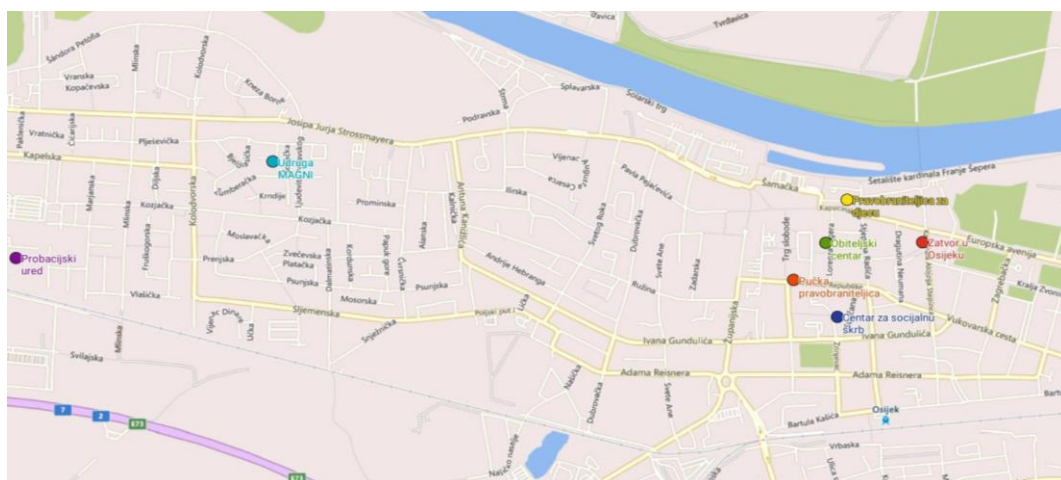
Prema procjeni Ministarstva pravosuđa u 2016. godini u Hrvatskoj je bilo 12 290 djece čiji je jedan ili oba roditelja u zatvoru (Majdak, 2018). Prepoznavanje djece čiji su roditelji u zatvoru kao ranjive skupine u društvu započelo je u Europi prije 30-ak godina na inicijativu francuske organizacije civilnog društva koja se danas naziva COPE – Djeca zatvorenika Europe (engl. *Children of Prisoners Europe*). To pokazuje koliko su organizacije civilnog društva važne za ovu temu. Također neki vjeruju kako će se obitelji prije javiti organizacijama civilnog društva nego Ministarstvu pravosuđa jer udruge imaju veliku ulogu u zagovaračkim aktivnostima, brže reagiraju i djeluju proaktivno (RODA, 2017). U Hrvatskoj nije dovoljno razgranata mreža neprofitnih organizacija koje svoj interes vežu za djecu čiji su roditelji u zatvoru, a na europskom primjeru se pokazalo kako suradnja civilnog sektora sa zatvorskom službom može adekvatno odgovoriti na potrebe ove djece (Gabelica Šupljika, 2009, prema Brkić, 2013). Europski odbor za djecu čiji su roditelji u zatvoru – EUROCHIPS (engl. *The European Network for Children of Imprisoned Parents*) je inicijativa na razini Europe koja djeluje od 2001. godine za dobrobit djece čiji su roditelji u zatvoru. Punopravno članstvo iz Republike Hrvatske imaju Ured pravobraniteljice za djecu te udruga RODA iz Zagreba (Brkić, 2013).

Na području Grada Osijeka jedina udruga čiji je primarni interes usredotočen upravo na djecu čiji su roditelji u zatvoru je *Udruga za promicanje prava i pružanje podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru, djeci pripadnicima nacionalnih manjina i djeci socijalno marginaliziranih skupina i njihovim obiteljima Magni* ili skraćeno *Udruga socijalno marginaliziranih Magni*. Osim ove udruge u mreže podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru i njihovim obiteljima uključeni su i Centar za socijalnu skrb Osijek, Obiteljski centar Osijek, Pravobraniteljica za djecu, Zatvor u Osijeku, Pučka pravobraniteljica, odgojno-obrazovne ustanove i Probacijski ured Osijek. Važno je istaknuti kako svakako postoji potencijal uključivanja i drugih udruga

u mrežu podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru kao što su Dokkica, PRONI centar, Centar za nestalu i zlostavljšanu djecu i druge koje svoj fokus stavljaju na djecu i mlade, te se neke od njih u svom radu zasigurno susreću s ovom skupinom djece, ali njihov fokus i dalje nije izravno usmjeren na djecu čiji su roditelji u zatvoru kao što je to u slučaju Udruge Magni.

Slika 3.11.1. Mreža podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru u Gradu Osijeku (1) (Izrada autora putem Map Marker, 2022)

Slika 3.11.2. Mreža podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru u Gradu Osijeku (2) (Izrada autora putem Map Marker, 2022)

Centar za socijalnu skrb je ključna ustanova socijalne skrbi koja ima više područja djelovanja, ali za ovu vrstu situacija važni su Odjel za djecu, mlade i obitelj te Odjel novčanih naknada. Prava koja se mogu ostvariti su socijalne usluge i novčane pomoći, ovisno o vrsti poteškoća. U kontekstu situacije kada se jedan roditelj nalazi u zatvoru, u CZSS-u se mogu dobiti usluge savjetovanja, osnaživanja i potpore u roditeljskim i partnerskim odnosima. Ta usluga može se ostvariti na Odjelu za djecu, mlade i obitelj, a u slučaju da je na izazovima potrebno raditi duži period, stručni djelatnik CZSS-a će obitelj uputiti u obiteljski centar ili neku organizaciju koja je posvećena pružanju pomoći i potpore u roditeljstvu i partnerskim odnosima (RODA, 2020).

Obiteljski centar je organizacijski dio centra za socijalnu skrb te pruža usluge savjetovanja (individualno, bračno ili partnersko savjetovanja, obiteljsko ili roditeljsko savjetovanje. Ured pravobraniteljice za djecu aktivno zagovara prava djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom ili u zatvoru te govori o važnosti održavanja odnosa djeteta i roditelja koji je u zatvoru. Djeca, roditelji i svi drugi mogu se obratiti Uredu pravobraniteljice za djecu za dodatnu podršku, pomoć, informaciju ili savjet u ostvarivanju djetetovih prava (RODA, 2020).

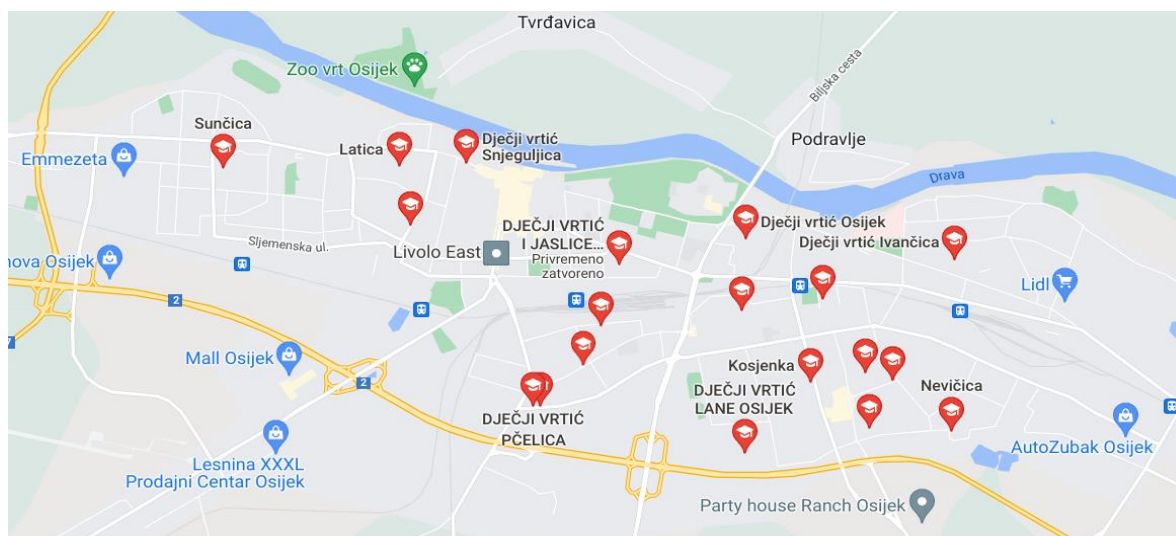
Odgojno-obrazovne ustanove su jedine institucije koje pohađaju gotovo sva djeca zbog čega su u velikoj mjeri odgovorni za socijalizaciju djece, ali im se pruža mogućnost za sustavnu individualiziranu podršku djeci utemeljenu na pravima (Children of Prisoners Europe, 2022). Odgojno-obrazovne ustanove često nisu obaviještene o okolnosti da je roditelj djeteta u zatvoru, a školsko osoblje mora biti svjesno potrebe za emocionalnom podrškom i savjetovanjem djeci čiji su roditelji u zatvoru. Kada je odgojno-obrazovna ustanova upoznata s time da je roditelj djeteta u zatvoru, mogu mu pomoći na različite načine. Primjerice učitelji mogu pomoći djeci u akademskom smislu omogućavajući dodatne poduke, mogu potaknuti roditelje da budu otvoreni i iskreni sa svojom djecom u vezi s roditeljevim odlaskom u zatvor, mogu raditi na podizanje svijesti ovom problemu u školama i promicati pozitivno, nediskriminirajuće školsko okruženje. Osoblje odgojno-obrazovnih ustanova mora pokazati suosjećanje i svijest o potrebama djece čiji su roditelji u zatvoru, a roditelji moraju imati povjerenja da podijele te informacije s ustanovom kako bi oni mogli djelovati u najboljem interesu djeteta (Children of Prisoners Europe, 2022). Jedan od najvažnijih aspekata primjerene podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru u odgojno-obrazovnim ustanovama je ostvarivanje kvalitetne komunikacije u kojoj se uvažava djetetova pozicija. Prethodna istraživanja pokazala su kako pedagoški stručnjaci u Hrvatskoj prepoznaju važnost zaštite djece čiji su roditelj u zatvoru, ali im nedostaju vještine i znanja kako odgovoriti na njihove

potrebe (Romstein, 2022). Istraživanje koje je provedeno u sklopu projekta *Uključene zajednice* 2020. godine u kojem su sudjelovali pedagoški stručnjaci ukazuje kako oni često nemaju jasan uvid u potrebe djece čiji su roditelji u zatvoru što ukazuje na potrebu edukacije pedagoških stručnjaka s ciljem jačanja njihovih kapaciteta za pružanje podrške koja je vezana za destigmatizaciju (Romstein, 2022). Odgojiteljima, učiteljima i drugom školskom osoblju je potrebna pomoć kako bi razvili svoje kompetencije za pružanje podrške djeci čiji su roditelj i u zatvoru što je prepoznala Udruga Magni i zbog čega pruža edukacije pedagoškim stručnjacima kako bi mogli na ispravan način odgovoriti na potrebe ove djece.

Na području Osječko-baranjske županije djeluje 32 predškolske ustanove, a u gradu Osijeku djeluje njih osam (Osječko-baranjska županija, 2022). Popis predškolskih ustanova u Osijeku prikazan je u tablici 3.11.1., a lokacije tih ustanova na slici 3.11.3.

Tablica 3.11.1. Popis predškolskih ustanova u Osijeku (Osječko-baranjska županija, 2022)

Naziv predškolske ustanove	Adresa
Dječji vrtić Osijek,	Vijenac I. Meštrovića 7, Osijek
Dječji vrtić „Marija Petković“ Zagreb, Podružnica Osijek	Bakarska 1, Osijek
Dječji vrtić „Bobita“	Drinska 12a, Osijek
Dječji vrtić „Lane“	Bogdanovačka 21, Osijek
Dječji vrtić „Snjeguljica“	Krstova 44, Osijek
Dječji vrtić „Mali princ“	Dunavska 86, Osijek
Dječji vrtić „Heidi“	Drinska 41, Osijek
Dječji Vrtić "Lastavica"	Zagrebačka 24, Osijek

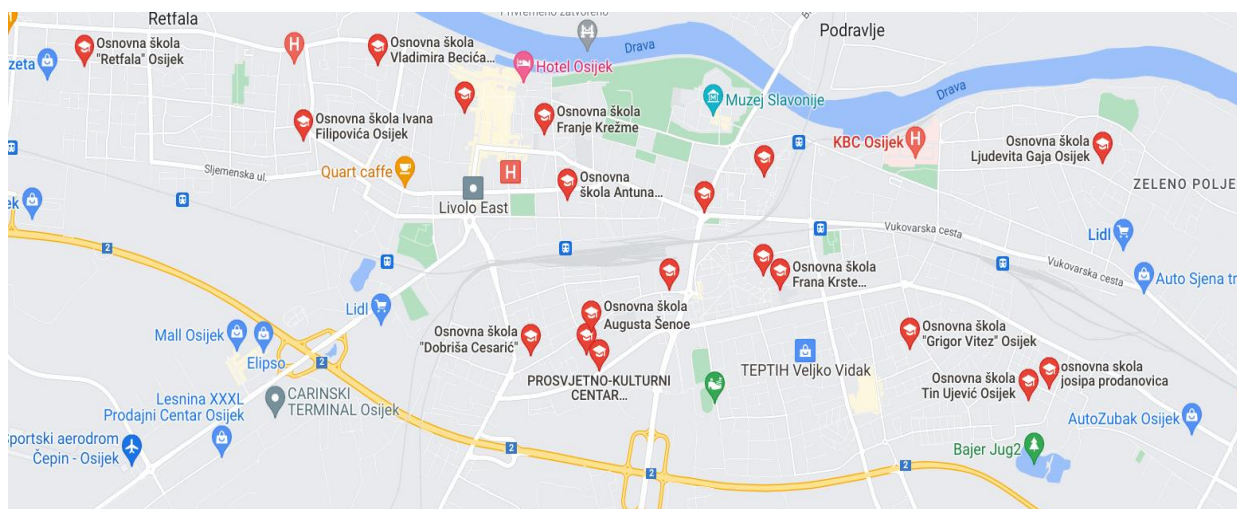
Slika 3.11.3. Lokacije predškolskih ustanova u Osijeku (Google Maps, 2022)

U Osječko-baranjskoj županiji djeluju ukupno 72 matične osnovne škole sa 107 područnih škola, dok je u gradu Osijeku 19 osnovnih škola uključujući škole sa specifičnim programima

poput glazbene škole i škola za djecu s teškoćama u razvoju (Osječko-baranjska županija, 2022). Mreža osnovnih škola u gradu Osijeku prikazana je u tablici 3.11.2. te na slici 3.11.4.

Tablica 3.11.2. Popis osnovnoškolskih ustanova na području grada Osijeka (Osječko-baranjska županija, 2022)

Naziv osnovnoškolske ustanove	Adresa
Osnovna škola Svete Ane u Osijeku	Svete Ane 2, Osijek
Osnovna škola Vladimira Becića	Vijenac Augusta Cesarca 36, Osijek
Osnovna škola Franje Krežme	Školska 3, Osijek
Osnovna škola Antuna Mihanovića	Ivana Gundulića 5A, Osijek
Osnovna škola "Mladost"	Sjenjak 7, Osijek
Osnovna škola Frana Krste Frankopana	Krste Frankopana 64, Osijek
Osnovna škola Vijenac	Vijenac Ivana Meštrovića 36, Osijek
Osnovna škola Jagode Truhelke	Crkvena 23, Osijek
Osnovna škola Ljudevita Gaja	Krstova 99, Osijek
Osnovna škola "Tin Ujević"	Opatijska 46, Osijek
Osnovna škola "Grigor Vitez"	Korčulanska 1, Osijek
Osnovna škola August Šenoa	Drinska 14, Osijek
Osnovna škola "Dobriša Cesarić"	Neretvanska 10, Osijek
Osnovna škola Ivana Filipovića	Kalnička 48, Osijek
Osnovna škola "Retfala"	Kapelska 51A, Osijek
Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark"	Drinska 12B, Osijek
Glazbena škola Franje Kuhača	Trg Svetog Trojstva 1, Osijek
Centar za autizam	Vinkovačka cesta 3, Osijek
Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj	Drinska 12A, Osijek

Slika 3.11.4. Lokacije osnovnoškolskih ustanova u Osijeku (Google maps, 2022)

Dječji kreativni centar Dokkica u partnerstvu Centrom za socijalnu skrb Osijek provodi program *Alternativni centar podrške za djecu i roditelje*, a program je usmjeren na povećanje

dostupnosti izvaninstitucionalnih socijalnih usluga i prevenciju izdvajanja djece u riziku i s problemima u ponašanju iz obiteljskog okruženja. Program se provodi za razdoblje 2020.-2023. Od odgojno-obrazovnih ustanova s područja Osijeka partneri u programu su OŠ Antuna Mihanovića Osijek i OŠ „Mladost“ Osijek. Programom se provode aktivnosti edukacije o mentalnom zdravlju za učenike sedmog i osmog razreda i za njihove roditelje, savjetodavna podrška djeci u dobi od sedam do sedamnaest godina, radionice socijalnih vještina i predavanja za roditelje (Centar za socijalnu skrb Osijek, 2020). Ovakav program provodio se i ranije te se pokazao vrlo uspješnim za korisnike, a svake godine u program je bilo uključeno oko 40 djece u riziku i s problemima u ponašanju (Civilno društvo, 2017). Prema tome ovaj program pokazuje dobar primjer suradnje organizacija civilnog društva, centara za socijalnu skrb i odgojno-obrazovnih ustanova te uključuje djecu u riziku zbog čega bi bio dobro rješenje za pružanje podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova, ali i izvan njih.

Institucija Pravobraniteljica za djecu je prva u Hrvatskoj počela progovarati o ovoj temi te su 2008. održali stručnu raspravu *Prava djece čiji su roditelji u zatvoru* što je rezultiralo izdavanjem zbornika priopćenja sa stručne rasprave koji je bio jedan od prvih stručnih izvora na hrvatskom jeziku u čijem je fokusu interesa ova ranjiva skupina djece (Brkić, 2013). Pravobraniteljica za djecu nastavlja svoj angažman u svezi s ovom temom iz godine u godinu. Tako je tijekom 2019. godine Ured pravobraniteljice za djecu zaprimio 18 pojedinačnih prijava koja se odnose na prava djece čiji su roditelji lišeni slobode, a postupali su u 19 općih inicijativa te zaprimili 12 telefonskih obraćanja u vezi s tom problematikom na području Republike Hrvatske. Pojedinačne prijave uglavnom su se odnosile na otežano ostvarivanje kontakata djeteta s roditeljem na izvršavanju kazne zatvora, o problemima ostvarivanja uzdržavanja za vrijeme boravka u zatvoru te na stigmatizaciju i diskriminaciju djeteta čiji je roditelj u zatvoru. Pravobraniteljica u godišnjem izvješću za 2019. godinu upozorava kako djeca i dalje nisu izjednačena u zatvorskom sustavu s obzirom na pravni status lišenja slobode njihovih roditelja. Ured pravobraniteljice za djecu je u 2019. započeo projekt jačanja vidljivosti potreba djece čiji su roditelji u zatvoru i komparativnog pregleda praksi u Hrvatskoj i Europi, a zamjenica pravobraniteljice je u 2019. postala članica COPE odbora te tako sudjeluje u strateškom planiranju i aktivnostima ove mreže organizacija (Pravobranitelj za djecu, 2020). Tijekom 2020. godine Pravobraniteljica za djecu zaprimila je 17 pojedinačnih prijava koje se odnose na prava djece čiji su roditelji lišeni slobode, a postupali su u 62 opće inicijative na području Hrvatske što je veliki porast s obzirom na 2019.

Najčešći slučaj su bile zamolbe za uključivanjem Pravobraniteljice u odluke o premještanju osoba lišenih sloboda u kazneno tijelo bliže mjestu prebivališta, upućivanju u poluotvorene ili otvorene uvjete izvršenja kazne zatvora, uvjetni otpust ili čak izmjenu pravomoćne presude te pritužbe zbog nemogućnosti ostvarivanja posjeta zbog udaljenosti kaznenog tijela, poremećenih odnosa s drugim roditeljem te zbog smještaja djeteta u ustanovi ili kod udomitelja koji nisu voljni dovesti dijete u posjet. Pravobraniteljica u izvješćima i dalje upozorava kako čak i s učinjenim pomacima djeca i dalje nisu izjednačena s obzirom na pravni status lišenja slobode njihovih roditelja. Kaznena tijela unaprijeduju ostvarivanje prava i interesa djece zatvorenika putem ulaganja prostora za posjete, opremu za video-kontakte, edukacije djelatnika te provođenjem edukativno-razvojnog programa *Zatvorenik kao roditelj*. U kaznenim ustanovama provode se i programi udruga usmjereni osnaživanju roditeljstva, no zbog pandemije većina programa nije se provodila tijekom 2020. Pravobraniteljica je nastavila suradnju s više organizacija civilnog sektora u Hrvatskoj i izvan nje zagovarajući prava djece zatvorenika, razmjenjujući informacije i sudjelovanjem u projektima. U 2020. godini Pravobraniteljica je ostvarila komunikaciju i s Udrugom Magni iz Osijeka te se upoznala s njihovim aktivnostima usmjerenima na dobrobit djece čiji su roditelji u zatvoru (Pravobranitelj za djecu, 2021). U posljednjem izvješću Pravobraniteljice stoji kako su u 2021. godini zaprimili 18 pojedinačnih prijava koje se odnose na prava djece čiji su roditelji lišeni slobode, a postupali su u 20-ak općih inicijativa na nacionalnoj razini. Najveći broj prijava odnosio se na posjete djece roditelju koji su se odvijali u smanjenom opsegu i na drukčiji način zbog pandemije. U 2021. godini nastavljena je suradnja s medijima o ovoj temi s ciljem senzibilizacije javnosti te je Pravobraniteljica govorila o marginaliziranosti obitelji u kojima je netko u zatvoru te o istraživanjima koji smatraju kako je boravak člana obitelji u zatvoru jednim od deset negativnih iskustava u djetinjstvu koja predstavljaju prijetnju zdravlju i dobrobiti u budućem životu. Na kraju 2021. objavljena je i knjiga *S obje strane rešetke. Što dugujemo djeci čiji su roditelji u zatvoru*, čije autorice su zamjenica pravobraniteljice za djecu Maja Gabelica Šupljika te novinarka, publicistkinja Višnja Biti i još 20-ak stručnjaka iz ovog područja. Knjigom se želi upoznati stručnjake različitih struka i pojedince kako mogu utjecati na život djece čiji su roditelji u zatvoru (Pravobranitelj za djecu, 2022). Situacija u kojoj je djetetov roditelj u zatvoru je izrazito stresna za dijete i potrebna mu je pomoć kako bi uspješno prevladalo tu situaciju i krize koju ona donosi. Osim podrške u obitelji osobito je važna i podrška učitelja, zdravstvenih službi i službi socijalne skrbi, pravobranitelja i organizacija civilnog društva. Ove organizacije mogu djetetu organizirati prijevoz do roditelja koji je na izdržavanju kazne zatvora, pomoći u opremanju

prostorija u kojima se održavaju kontakti djeteta i roditelja u zatvoru, organizirati aktivnosti u zatvoru te pružati podršku i osposobljavanje svima koji skrbe o toj djeci (Udruga LET, 2020).

3.12. Nacionalni odgovori civilnog društva

Na području Republike Hrvatske djeluje nekoliko organizacija civilnog društva koje su svoj interes usmjerile na djecu čiji su roditelji u zatvoru. Neke od najpoznatijih su Udruga RODA iz Zagreba, Udruga LET također iz Zagreba i Udruga roditelja Korak po korak Zagreb. U nastavku će biti riječ o nekima i njihovim aktivnostima koje su usmjerene na djecu čiji su roditelji u sukobu sa zakonom.

Udruga RODA je skupina zainteresiranih osoba čija je misija mijenjati društvo u društvo odgovorno prema djeci, roditeljima, budućim roditeljima i obiteljima kroz informiranje, educiranje, aktivno zagovaranje i sudjelovanje u procesima promjene. Udruga RODA se brojnim projektima investirala u problematiku resocijalizacije zatvorenika, ali i djece čiji su roditelji u zatvoru te djeluju na nacionalnoj razini. Jedan od njihovih projekata usmjerenih na ovu tematiku je i projekt *Neprekinute veze*, a neke od aktivnosti u sklopu projekta bile su opremanje prostorija za video posjete u zatvorima u 13 kaznionica i zatvora, informiranje djece o zatvorskoj ustanovi u kojoj se nalazi roditelj, opremanje prostora za posjete prilagođenima djeci u zatvorima, edukacije službenika odgovornih za posjete kao i promocija modela *Family staff* u 7 kaznenih tijela (RODA, 2020; RODA, 2022). Projekt *Neprekinute veze-povezujuće roditeljstvo iza rešetaka* (RODA, 2020) uviđa nedostatak podrške za obitelji pogođene ovim problemom te za opći cilj pokušavaju očuvati bliske veze između majke i djeteta te nešto specifičnije jest pružanje podrške zatvorenicama u povezujućem roditeljstvu, jačanje roditeljskih kompetencija, osnaživanje zatvorenica u majčinstvu, jačanje svijesti osoblja zatvorskog sustava o važnosti povezujućeg roditeljstva, podizanje svijesti javnosti o važnosti održavanja obiteljskih veza zatvorenica/ka i njihove djece. Navedeni projekt naglašava važnost međuljudskih odnosa te povezanost svih sudionika u pružanju pomoći i podrške.

Slika 3.12.1. Neprekinute veze (Udruga RODA, 2020)

Udruga LET je neprofitna organizacija koja teži unaprjeđenju kvalitete života ranjivih skupina u hrvatskom društvu, a djelatnosti koje provode su smanjenje štete, razvoj zdravstvenih i socijalnih programa, rad s mladima, pružanje savjetodavne pomoći i skrbi bolesnima i ranjivim skupinama te zaštita ljudskih prava te djeluju na nacionalnoj razini. Udruga LET je također prepoznala djecu čiji su roditelji u zatvoru kao jednu od ranjivih skupina te prepoznala važnost održavanja obiteljskih odnosa roditelja koji je u zatvoru i djeteta te su u sklopu projekta *Novi početak* provodili savjetovanje o roditeljskim vještinama te organizirali radionicu o unaprjeđenju istih. Projekt je omogućio i informiranje korisnika o pravima iz područja zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite kao i nizom postojećih socijalnih usluga u zajednici kroz mapu navedenih usluga (LET, 2022).

Udruga roditelja Korak po korak je nevladina i neprofitna organizacija čiji je osnovni cilj promicanje vrijednosti društva usmjerenog na djecu. Osnovna djelatnost udruge je promicanje prava djece i njihovih obitelji na dostojan život, suradnja s ustanovama koje skrbe o djeci, izdavačka djelatnost te suradnja s domaćim i inozemnim organizacijama. Udruga Korak po korak je također prepoznala skupinu djece čiji su roditelji u zatvoru u društvu i brojne aktivnosti upravo usmjerila na njih. U sklopu projekta *Uključene zajednice* zajedno s organizacijama RODA i Pučko otvoreno učilište “Korak po korak” i animatoricom, ilustratoricom i redateljicom Deom Jagić izradili su dvije slikovnice o izazovima s kojima se mogu susresti djeca (bivših) zatvorenika (Udruga roditelja Korak po korak, 2022).

Slika 3.12.2. Slikovnice o izazovima djece (bivših) zatvorenika (Udruga roditelja Korak po korak, 2022)

U rujnu 2020. započeli su i projekt *Imaš podršku* čiji je osnovni cilj doprinijeti uspješnoj resocijalizaciji i reintegraciji bivših zatvorenika i njihovih obitelji kroz usluge psihosocijalne podrške s naglaskom na brigu o mentalnom zdravlju, jačanje odnosa roditelj – dijete te jačanje međuresorne suradnje. Aktivnosti programa uključuju sastanke s predstavnicima Ministarstva pravosuđa, Uprave za zatvorski sustav i probaciju koji se održavaju s ciljem ostvarivanja bolje povezanosti ključnih dionika te veće dostupnosti psihosocijalnih usluga za korisnike. Kao središnji dio projekta ističe se psihosocijalni rad s korisnicima gdje se u savjetovalištu udruge nastoji osnažiti najmanje šest roditelja koji su bivši zatvorenici, njihove djece i članova obitelji s ciljem promicanja mentalnog zdravlja, razvoja roditeljskih i partnerskih vještina te osobnog rasta i razvoja (Udruga roditelja Korak po korak, 2022).

Projektu *Odgovorno roditeljstvo* cilj je pružanje psihosocijalne potpore roditeljima koji se nalaze na izdržavanju kazne zatvora i njihovim obiteljima, dok je svrha programa promicanje roditeljske kompetencije i smanjivanje negativnih učinaka razdvajanja roditelja i djece tijekom izdržavanja kazne. Tijekom 2011. i 2012. program je proveden u 20 zatvora i kaznionica. Održano je 46 grupa, obuhvaćeno je oko 500 korisnika – zatvorenika (MPU, 2013). Program se izmjenom odredbi Zakona o socijalnoj skrbi koje se odnose na nove obveze i javne ovlasti obiteljskih centara, ukida jer obiteljski centri više nisu mogli s postojećim kadrovskim i materijalnim kapacitetima dalje provoditi program (Ministarstvo pravosuđa, 2014). Ured pravobraniteljice za djecu je u više navrata upućivao preporuku Upravi za zatvorski sustav i Ministarstvu socijalne politike i mladih za nastavak, širenje i

unaprjeđivanje programa *Odgovorno roditeljstvo*, posebice u odnosu na rad s članovima obitelji zatvorenika. Usprkos tomu, MSPM izvijestilo je da obiteljski centri više neće biti u mogućnosti nastaviti s provedbom projekta u penalnim ustanovama te da će jedino biti moguće nastaviti savjetovanje s članovima obitelji zatvorenika ukoliko sami iskažu potrebu (Brkić, 2013).

Zatvorenik kao roditelj jest program nastao temeljem motiviranosti zatvorenika za daljnjom suradnjom i pružanjem pomoći. Namjera je promicanje roditeljske kompetencije zatvorenika. Tijekom 2013. godine u Odjelu posebnih programa zatvorenika i maloljetnika, izrađen je program pod nazivom *Zatvorenik kao roditelj* te je za isti napisan priručnik. U Kaznionici u Lipovici-Popovači proveden je pilot projekt u vremenu od travnja do lipnja, održano je 14 radionica, na kojima je sudjelovalo 12 zatvorenika (Ministarstvo pravosuđa, 2014).

Da je potrebno osvijestiti i širu populaciju o problemu djece čiji su roditelji u zatvoru prepoznaje i Europa gdje se diljem kontinenta provodi kampanja za podršku djeci čiji su roditelji u zatvoru. Kampanju pod nazivom *Zločin nije moj, ali kazna ipak jest!* inicirala je mreža Children of Prisoners Europe – COPE, čija je članica i Roda (Roda, 2020). Opći cilj ove kampanje je jačanje svjesnosti o potrebama i pravima djece čiji su roditelji zatvorenici. Kampanja redovito uključuje pojačane aktivnosti u zatvorskom sustavu usmjerene na poticanje i olakšavanje kontakata i očuvanja bliskosti zatvorenika s njihovom malodobnom djecom (Roda, 2020).

3.13. Politički kontekst

Zakonski propisi i odluke koje se donose u lokalnim zajednicama okvir su za siguran i kvalitetan život pojedinaca u zajednici. Političari su ljudi koji upravljaju zajednicom uz pristanak stanovnika stoga je od velikog značaja razmišljati i djelovati na makrorazini te utjecati na donesene politike (Mataga Tintor, 2006). Gledajući makrorazinu, uspješan primjer implementiranja načela utemeljenih u međunarodnim dokumentima vezanih za problem predstavlja organizacija Eurochips (European Committee for Children of Imprisoned Parents). Njihov cilj jest podizanje svijesti o potrebama djece zatvorenika te stvaranje novih načina razmišljanja, djelovanja i interakcije kako bi se pomoglo takvoj djeci. Eurochips stoji na načelima kako se u svakoj situaciji mora postupati u skladu s najboljim interesom djeteta te kako djeca imaju pravo znati o uhićenju i zatvaranju njihovih roditelja (Matak, 2010). Nacionalne politike utemeljene su na Konvenciji o pravima djeteta, Obiteljskom zakonu, Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, Nacionalnoj obiteljskoj politici, Nacionalnom planu

aktivnosti za prava i interese djece te Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava (Ministarstvo pravosuđa i uprave, 2013). Nacionalni pristup razrješavanju problema ponajviše je zastupljen u Obiteljskom zakonu a posebice u čl. 87. st. 3. kojim se ističe kako dijete ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima (...) kao i na pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima u vezi s roditeljima” (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19).

Implementacija politike koja doprinosi smanjivanju problema na nacionalnoj razini jest *Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine* u kojoj se ističe potreba za stvaranjem mehanizama zaštite prava djece pripadnika nacionalnih manjina, djece odrasle u socijalnoj izolaciji, djece žrtvi diskriminacije, djece u pritvoru, djece migranata itd. Djeca koja se također nalaze u ranjivim situacijama, a koja nemaju svoje zagovaratelje su i djeca čiji su roditelji na odsluženju zatvorske kazne (Vlada RH, 2014).

Postojanjem temeljnih načela za djelovanje u korist korisnika koji su zahvaćeni navedenim problemom, olakšava se planiranje i realiziranje programa koji se bave pružanjem pomoći i podrške. No, potrebno je spomenuti da se na nacionalnoj razini ne primjećuje motiviranost za daljnjim istraživanjem potreba djece čiji su roditelji u zatvoru, što dokazuje i činjenica nedostatka udruga koje su isključivo fokusirane za ovu problematiku.

4. PREDNOSTI ZAJEDNICE

Kako bi se što uspješnije uključila djeca čiji su roditelji u zatvoru u rad udruga, potrebno je sagledati dostupne resurse u zajednici kroz različite aspekte društvenog života. Samim time, prednosti zajednice Grada Osijeka sagledale su se kroz sedam kategorija koje se detaljnije mogu proučiti u tablici u nastavku.

PREDNOSTI PRIRODE

Grad Osijek (2021.) osvojio je titulu najnaprednijeg hrvatskog grada na području zaštite okoliša i održivog razvoja. Grad Osijek proglašen je "zelenim gradom": 17 parkova koji se protežu na 400 000 m². Zahvaljujući brojnim zelenim površinama u OBŽ, mogu se iskoristiti kao sredstvo za okupljanje što većeg broja ljudi za razne radionice, kao i uspostave grupe podrške ovih obitelji kroz grupna druženja. Također se mogu organizirati i fizičke aktivnosti za djecu poput vožnje biciklima, sportskih natjecanja i sl. Park kralja Petra Krešimira IV. i Perivoj kralja Tomislava ističu se kao zaštićeni spomenici parkovne arhitekture koji su poznati po održavanju raznih manifestacija i događaja (Advent u Osijeku te brojnih organiziranih događaja za djecu i mlade Udruga Breza. Na području Grada Osijeka postoji 57,5 km biciklističkih staza uključujući i poznatu osječku atrakciju – "Promenadu" koja uključuje i stazu za trčanje. Rijeka Drava veoma je prepoznatljiva karakteristika grada, druga je najduža rijeka u Republici Hrvatskoj.

PREDNOSTI LJUDI

Osječane krasi mnogobrojne pozitivne osobine; volonterizam, aktivizam, gostoljubivost i slično. Od ostalih osobina izdvojili bismo otvorenost, opuštenost, ljubaznost, kultura, sposobnost, marljivost, nenametljivost, toleranciju, skromnost, ambicioznost, kreativnost itd. (Ekonomski fakultet u Osijeku, 2012.) Udruge koje se ističu u razdoblju za aktivno volonterisanje u razdoblju od 28. rujna 2021. godine do 01. listopada 2021. godine su: Centar za nestalu i zlostavljenu djecu, Udruga 4 lista, UgoSo Osijek, Udruga za rad s mladima Breza, Volonterski centar Osijek, Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek JA kao i TI i drugi (Hrvatska Volontira, 2021).

PREDNOSTI POLITIKE

Grad Osijek je 2021. sedmu godinu zaredom dobio najvišu ocjenu za proračunsku transparentnost. Grad također uključuje građane u donošenje odluka kroz primjerice projekt "Mladi za grad" koji se provodi s ciljem izrade Nacrta Programa za mlade Grada Osijeka za razdoblje 2022.-2025. koji će biti strateški dokument za mlade u Gradu Osijeku. Politička prednost Grada je pozitivan odnos i dobra suradnja s udrugama građana kroz financijske potpore i projekte. S obzirom da se podrška djeci čiji su roditelji u zatvoru uglavnom pruža kroz aktivnosti i projekte udruga, ovo ukazuje na potencijalnu suradnju s Gradom Osijekom u raznim projektima i kroz financijsku pomoć. Osim toga Grad pruža i financijsku pomoć socijalno ugroženim obiteljima. Obitelji čiji je član u zatvoru često mogu proživljavati financijske teškoće te je važno da mogu dobiti pomoć i od Grada.

PREDNOSTI INFRASTRUKTURE

Grad Osijek ima jaku obrazovnu industriju, regionalni je centar istočne Hrvatske, infrastrukturno povezan svim prometnim mrežama; cestovnom, željezničkom, plovnim putem te zračnom lukom. Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je odluku o kriterijima i načinu financiranja troškova javnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola (NN 94/2021-1687) kojom učenici srednjih škola ostvaruju pravo na sufinanciranje ili financirani prijevoz od mjesta prebivališta do mjesta u kojemu se nalazi srednja škola, odnosno Osijeka (Republika Hrvatska, 2021). Prednost Grada Osijeka je dobra prometna povezanost, a subvencijama Ministarstva potiče se nastavak školovanja i uključivanje mladih u aktivnosti zajednice. Također, razne udruge na području Grada Osijeka nude besplatne aktivnosti za mlade s ciljem uključivanja rizičnih skupina u zajednicu.

KULTUROLOŠKE PREDNOSTI

Osijek predstavlja kulturni centar istočne Hrvatske odnosno slavonske regije. Na području grada nalaze se 22 nacionalne manjine (Slovi, Mađari...). 2020. godine donesena je odluka kojom se implementira romski jezik u osnovnoškolsko obrazovanje. Osječko sveučilište osnovano je 1975. i trenutno broji 12 fakulteta. Grad je poznat i po Arheološkom muzeju, Muzeju Slavonije te Hrvatskom narodnom kazalištu. Razine manifestacije: Pannonian Challenge, ReArt, sajam antikviteta, Osječko ljeto kulture itd. Navedena kulturna dobra mogu poslužiti za okupljanje djece čiji su roditelji u zatvoru i njihovih vršnjaka kako bi se kroz interaktivne radionice postigao dijalog i ostvarilo razumijevanje (Predstave u kazalištu s ciljem promjene narativa oko obitelji zatvorenika, socijalno uključivanje obitelji kroz javne besplatne događaje, edukativne radionice za djecu u sklopu obilaska muzeja).

SOCIJALNE PREDNOSTI

Da se grad Osijek bavi pitanjima socijalnih prednosti, potvrđuje istraživanje o Komparativnoj analizi Grada Osijeka i srednje velikih gradova Europske unije. Istraživanje prikazuje zadovoljstvo života u Osijeku koji se postiže kroz interpersonalne odnose i kolektivni identitet. Osobno zadovoljstvo građana Osijeka isčitava se ponajviše kroz postignuto obrazovanje te u konačnici i pripadanje i uvažavanje u društvu. U istraživanju građani Osijeka iskazuju i iznadprosječno zadovoljstvo sa sigurnošću na ulici, stupnju demokracije te životnom standardu (Žaki, 2021).

FINANCIJSKE PREDNOSTI

Grad Osijek za 2022. ima gradski proračun od 1,08 milijardi kuna što je najveći osječki proračun do sada. Udruge uspostavljaju suradnju s upravnim odjelima Grada Osijeka apliciranjem na natječe za financiranje programa javnih potreba koje rješavaju na godišnjoj razini, dok u manjoj mjeri rješavaju posebne natječe za sufinanciranje udruga civilnog društva. Udruge također apliciraju svoje projekte na natječe fondova Europske unije (Grad Osijek, 2022).

Proučavanjem dostupnih resursa na području Grada Osijeka prikazuje znatan prostor za unaprjeđenje položaja djece čiji su roditelji u zatvoru i njihovih obitelji. Dostupnost velikog broja volontera predstavlja prednost u mogućnostima suradnje s organizacijama civilnog društva u provođenju radionica za djecu zatvorenika u edukativnom obliku. Unatoč manjku udruga koje se bave djecom zatvorenika, suradnja postojećih nevladinih organizacija Grada Osijeka predstavlja pogodnost u uspostavi projektnih aktivnosti za ovu grupu djece kako bi se osigurala njihova ravnopravnost u društvu. Štoviše, u društvu bi se osvijestilo opće postojanje društvenih ograničenja s kojim se ova djeca susreću te kako ih ukloniti. Nadalje, zahvaljujući osječkom zelenilu ovakve radionice mogu se provoditi i u prirodi pri čemu bi aktivnosti mogle biti i fizičke i grupne s mnogo mogućnosti za njihovo provođenje. Također korištenje parkova i drugih javnih prostora otvara mogućnosti za uspostavu mreže podrške u obliku druženja djece čiji su roditelji u zatvoru i njihovih obitelji, što je ispitanica čiji je supružnik bio u zatvoru i istaknula kao potrebu. Dok bi se prostori Dječjeg kazališta, Kulturnog centra i sličnih ustanova mogle koristiti za predstave u čijoj bi pripremi i samoj izvedbi mogla sudjelovati i sama djeca. Važno je istaknuti i proračun Grada Osijeka za 2022. godinu koji može osigurati napredak i veće socijalno uključivanje djece zatvorenika kroz educiranje odgojno-obrazovnih djelatnika te uspostavi aktivnosti u školskim prostorima kako bi približili vršnjake djeci zatvorenika.

5. PRIKUPLJANJE PODATAKA I REZULTATI

5.1. Metode

5.1.1. Istraživački tim

Ovo istraživanje usmjereno je boljem razumijevanju i identificiranju izazova pri uključivanju djece čiji je roditelj na izdržavanju kazne zatvora u rad i aktivnosti udruga. U istraživanju je korištena metoda individualnog polu-strukturiranog intervjua. Intervjue je provela grupa od 5 studentica diplomskog sveučilišnog studija Socijalni rad Pravnog fakulteta Osijek. Iako smo tijekom studiranja imale prilike učiti o kvalitativnim metodama istraživanja i voditi intervjue, za većinu nas ovo je bilo novo iskustvo jer smo do sada intervjue uglavnom provodili s nama poznatim osobama. Neke od sudionika smo poznavali od ranije primjerice s terenskih susreta u sklopu fakulteta ili s praktične nastave, a sa svima smo prije intervjua stupili u kontakt telefonskim putem ili putem elektroničke pošte kako bismo se dogovorili za susret i objasnili im ciljeve i svrhu ovog istraživanja. Sudionici su prije početka intervjua bili informirani o svim važnim informacijama vezanim za istraživanje kao što su razlozi za provedbu istraživanja, cilj istraživanja, način obrade podataka, zaštita privatnosti i razina neugode u istraživanju. Važno je istaknuti kako smo udrugu za suradnju i temu samostalno birale prema našoj intrinzičnoj motivaciji za istraživanje ove teme kao i osjetljivosti za istraživanu populaciju što mogu biti faktori koji utječu na pristranost pri obradi rezultata. Ključno istraživačko pitanje ovog istraživanja bilo je *„Koji su izazovi uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga?“* Pitanja za intervjue smo samostalno formilirale kako bismo dobile odgovore i podatke koji će nam koristiti pri istraživanju definiranog problema i pomoći pri odgovoru na istraživačko pitanje (Prilog D i Prilog E). Pitanja za svaku skupinu sudionika su bila slična kako bismo mogle adekvatnije uspoređivati dobivene informacije. Tijekom izrađivanja ove procjene koristili smo i brojne tehnike koje su nam pomogle da dođemo do važnih podataka kao što su: analiza korijenskog uzroka (engl. *Root cause technique*), ABC – prethodnik - ponašanje - posljedica tehnika (engl. *antecedent-behavior-consequence*), karta prioriteta (engl. *priority map*), tehnika nominalne grupe za definiranje preporuka, mapiranje resursa zajednice (engl. *community asset mapping*). Analizu korijenskog uzroka koristile smo kako bi dobile odgovor na pitanje *Zašto je uključivanje djece čiji su roditelji u zatvoru problem i zašto ovdje?* na način da smo pisale naša zapažanja

koja se odnose na osobnu razinu pojedinca, na interpersonalnu razinu te na razinu politika (Prilog A). ABC tehniku smo radili s ciljem identifikacije i promjene utjecaja na ponašanje na način da smo napravile Jahorin prozor i odgovorile na pitanja: *Što se događa prije što povećava vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa prije da smanjuje vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa kasnije da povećava vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa kasnije da smanjuje vjerojatnost pojave ponašanja?* (Prilog B). Zatim smo analizirale ponašanje ovisno o kontekstu na način da smo ta ponašanja iz ABC tehnike kontekstualizirali ovisno o vremenu i mjestu kada i gdje će se ta ponašanja pojavljivati češće, a kada i gdje rjeđe (Prilog C). Kartu prioriteta i tehniku nominalne grupe smo koristile kod razvijanja preporuka s ciljem odabira relevantnih preporuka za našu temu (Prilog H). Kao metodu prikupljanja podataka izabrale smo polu-strukturirani intervju kako bismo se mogli posvetiti svakom sudioniku istraživanja te zbog osjetljivosti teme bilo je važno osigurati anonimnost što je lakše učiniti kada se provodi intervju. Na etička pitanja odgovorili smo na način da su sudionici prije samog postupka intervju mogli pročitati sve važne informacije o istraživanju te im se na taj način zajamčio pristup informacijama, povjerljivost, anonimnost kao i etično postupanje s prikupljenim podacima. Jedna od etičkih dilema s kojima smo se susrele pri provedbi ovog istraživanja je ta da smo neke od sudionika istraživanja poznavale ranije što svakako može imati utjecaj na našu objektivnost. Osim toga razgovaralo se o osjetljivim i teškim temama za neke sudionike što je kod nas kao istraživača zasigurno potaknulo osjećaje i teško je ostati u potpunosti emocionalno ravnodušan.

5.1.2. Sudionici istraživanja

U istraživanje je uključen namjeren uzorak sudionika, a ključni sudionici podijeljeni su u dvije kategorije: stručnjaci koji se bave ovim problemom i roditelji koji ostaju s djecom dok je drugi roditelj na izdržavanju kazne zatvora. U istraživanju je sudjelovalo 10 sudionika od čega ih je devet iz kategorije stručnjaka, a jedan sudionik je roditelj koji je ostao s djecom dok je drugi roditelj bio na izdržavanju kazne zatvora. Plan prije provedbe intervju je bio imati tri kategorije sudionika (stručnjaci koji se bave ovim problemom, roditelji koji ostaju s djecom dok je drugi roditelj na izdržavanju kazne zatvora i punoljetne osobe koje imaju iskustvo odlaska roditelja u zatvor) te podjednak broj sudionika u svakoj kategoriji. No tijekom procesa prikupljanja sudionika zbog osjetljivosti teme i želje da se ne izlažu na takav način troje roditelja i punoljetnih osoba s iskustvom odlaska roditelja u zatvor su odbili

sudjelovati u istraživanju. Šest intervju provedeno je licem-u-lice dok su četiri intervju provedena preko platforme Zoom zbog spriječenosti sudionika.

Tablica 5.1.2.1.: Sociodemografske karakteristike ispitanika

ISPITANICI	KATEGORIJA	SPOL	DOB	RADNI STAŽ U TOM PODRUČJU	GODINE BORAVKA U ZAJEDNICI	PODRUČJE RADA
ISPITANIK 1	Stručnjak	Ženski	38	13	7	Tijelo pravosuđa
ISPITANIK 2	Roditelj	Ženski	35	Nezaposlena	14	-
ISPITANIK 3	Stručnjak	Ženski	-	18	6	CZSS Osijek
ISPITANIK 4	Stručnjak	Ženski	59	35	-	Pravobraniteljica za djecu - zaposlenik
ISPITANIK 5	Stručnjak	Ženski	30	2,5	-	Udruga 1
ISPITANIK 6	Stručnjak	Ženski	51	19	Zagreb	Udruga 2
ISPITANIK 7	Stručnjak	Ženski	45	20	45	Udruga 3
ISPITANIK 8	Stručnjak	Ženski	43	20	15	Tijelo pravosuđa
ISPITANIK 9	Stručnjak	Ženski	44	21	44	Osnovna škola Osijek
ISPITANIK 10	Stručnjak	Ženski	61	38	-	CZSS Osijek

U tablici 5.1.2.1. su prikazana sociodemografska obilježja sudionika istraživanja. Iz tablice je vidljivo kako su svi sudionici istraživanja osobe ženskog spola starosti od 30 do 61 godinu. Zaposleno je trenutno devet sudionika i radi u području koje je blisko povezano s temom djece čiji su roditelji u zatvoru. Udruge čije smo predstavnike intervjuirale su Roda, Magni i Centar za nestalu i zlostavljanu dok smo od pravosudnih tijela intervjuirale predstavnike probacije i zatvora.

5.1.4. Prikupljanje podataka

Podaci su se prikupljali u institucijama u kojima su sudionici zaposleni i kod kuće (putem platforme Zoom). Prilikom provođenja devet intervju nije bilo prisutnih drugih osoba osim istraživača i sudionika istraživanja, a na intervju koji je proveden u Probacijskom uredu u Osijeku osim istraživača i sudionika bila je prisutna osoba koja obavlja praktičnu nastavu u instituciji. Prije provođenja intervju sastavljen je detaljan vodič za intervju sa smjernicama za istraživače koji je služio kao podsjetnik na važne informacije koje je potrebno istaknuti i redoslijedom pitanja za sudionike (Prilog F). Svi intervjui su se proveli samo jednom, a prilikom provođenja intervju korišteno je audio snimanje i pisanje bilješki zbog potrebe pisanja transkripta. Svi sudionici dali su suglasnost za snimanje intervju. Transkripti nisu poslani ranije sudionicima na provjeru autentičnosti, ali dio sudionika istraživanja će biti 06. lipnja 2022. na izlaganju ove procjene zajednice pri čemu ćemo dobiti povratne informacije. Vremensko trajanje intervju je variralo te su trajali od 30 do 90 minuta.

U svakom intervjuu dobili smo vrijedne informacije i nove podatke, ali već nakon četiri provedena intervjua počeli su se pojavljivati slični odgovori. Osim toga devet od 10 sudionika istraživanja su bili stručnjaci što govori kako je to bio dovoljan broj intervjua da se dobiju kvalitetni podaci bez pretjeranog ponavljanja istih odgovora. Kao što je ranije navedeno imali smo problem s prikupljanjem sudionika zbog čega smo morali odstupiti od početne strukture sudionika te navedeno predstavlja metodološko ograničenje za koje smatramo da bi se trebalo adresirati narednim istraživanjima.

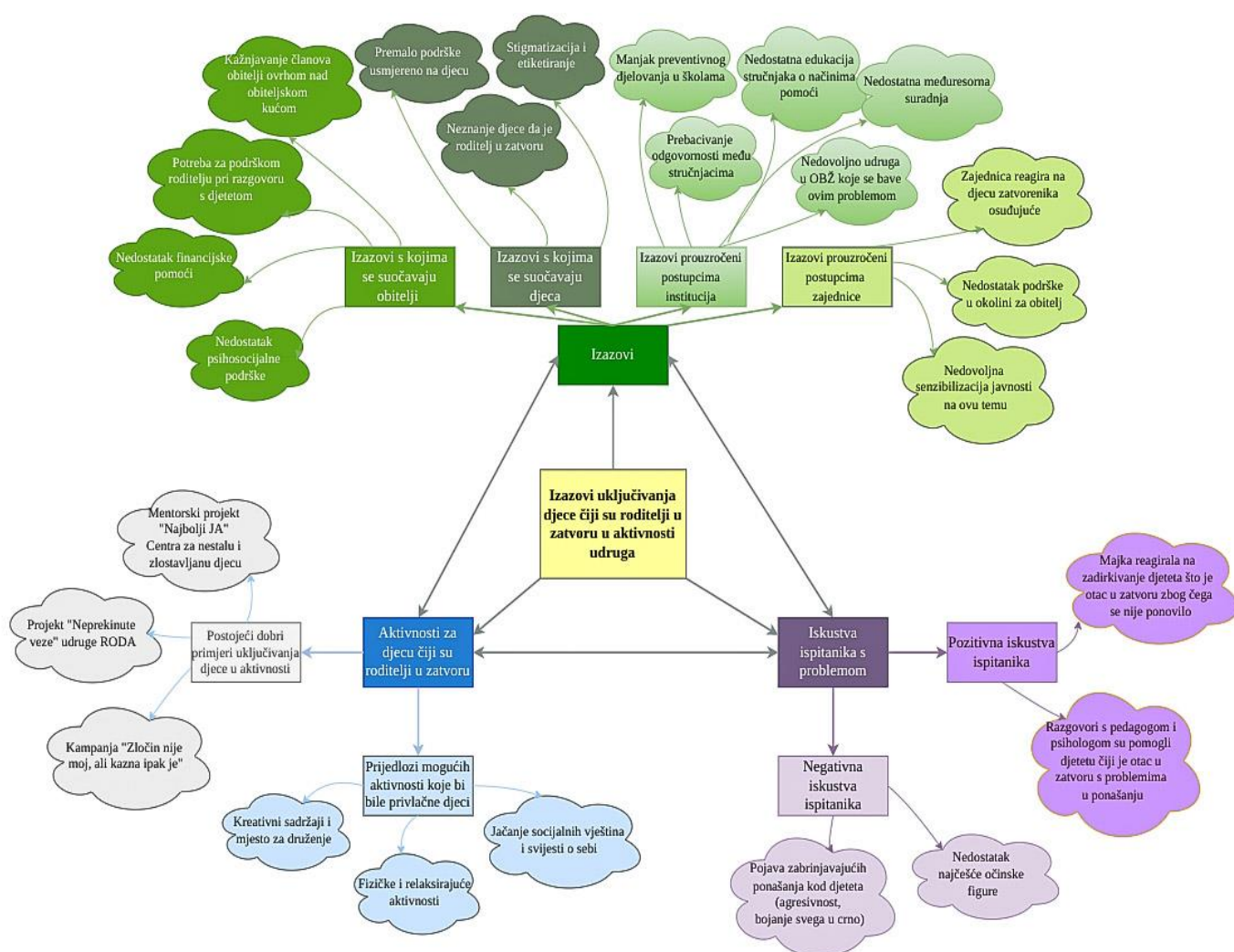
5.1.5. Analiza podataka

Pripremu za analizu podataka provedenih intervjua obradile su sve kolegice obradom skraćenih transkripta i sastavljanjem Excel tablice s kodovima. Proveli smo 10 intervjua, svaka kolegica obrađivala je jedan intervju koji je ona provodila i jedan intervju od kolegice kako bismo detaljnije obradili podatke. Postupak kodiranja napravljen je u nekoliko koraka. Prvi korak je bio preslušavanje glasovnih snimaka koje smo snimili prilikom intervjuiranja, čitanjem bilješki koje smo zabilježili tijekom intervjuiranja te sastavljanje transkripta. Nakon toga iščitavali smo transkripte i sastavljali kodove. Drugi korak bio je izdvajanje svih kodova u poseban dokument gdje smo ih grupirali i zbrojili (Prilog G). Kodiranje prema temama bilo je izvedeno iz prikupljenih podataka grupiranjem podataka koji se odnose na iste situacije. Za postupak kodiranja kao i cjelokupan proces obrade podataka koristili smo Microsoft Excel program, dok smo za izrađivanje shematskih prikaza u izvještaju koristili programe Microsoft Word i Draw.io kako bismo slikovitije prikazali relevantne podatke.

6. REZULTATI I RASPRAVA

Tematska analiza izazova uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga dala je tri nove teme (slika 6.1.) koje su izvedene iz njihovog narativa kao prepoznatih izazova uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga, a to su:

- A) **izazovi** (djece, obitelji, institucija i zajednice);
- B) **aktivnosti za djecu čiji su roditelji u zatvoru** (postojeći dobri primjeri uključivanja djece u aktivnosti i prijedlozi mogućih aktivnosti koje bi bile privlačne djeci);
- C) **iskustva ispitanika s problemom** (pozitivna i negativna iskustva ispitanika).

Slika 6.1. Tematski okvir procjene zajednice

6.1. Izazovi s kojima se susreću djeca i obitelji izazvani postupcima institucija i zajednice

Izazov s kojima se obitelj nerijetko suočava tijekom boravka roditelja u zatvoru je **nedostatak psihosocijalne podrške**. Ispitanik 5 govori o ovom nedostatku: „*Roda je imala projekt koji se baš bavio time (resocijalizacijom i reintegracijom), ali kod nas toga jako fali.*“ (Ispitanik 5). Unatoč što su u intervjuima stručnjaci navodili nedostatnu podršku obiteljima čiji je član u zatvoru, pregled literature se više bazira na socijalnu podršku koja je u nekolicini istraživanja prikazana kao dostatna (Dadi i sur., 2019) te manje na pitanje psihosocijalne podrške. Obitelj se nosi s dodatno **otežanim financijskim stanjem** nakon što je jedan od roditelja na izvršenju kazne, pogotovo ukoliko je riječ o hranitelju obitelji. Moguće su i situacije u kojima djed i baka skrbe o djetetu dok je roditelj u zatvoru, no oni također mogu imati financijskih poteškoća koje bi bile pogoršane u slučaju skrbljenja o unucima (Maloić, 2020). Unatoč mogućnosti zatvorenika da sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora mogu ostvariti novčanu naknadu za svoj rad, te naknade su veoma male te nedovoljne za slanje članovima obitelji (Majdak, 2018). Također, naveden je i primjer kako financijski teret boravka hranitelja obitelji u zatvoru u nekim slučajevima može rezultirati i

„*Pa financijska pomoć definitivno, mislim neću lagat. To je stvarno potrebno.*“ (Ispitanik 2)

ekstremnim mjerama: „*Onda imamo situacije gdje su obitelji bile deložirane, gdje su im oduzimate nekretnine da bi se troškovi mogli naplatiti*“ (Ispitanik 1), što, s obzirom na ranija istraživanja, pokazuje kako ova situacija obitelj neupitno dovodi u stanje siromaštva

(Majdak, 2018). Nadalje, većina sudionika u intervjuu je navela kao poteškoću to što roditelji ne znaju kako razgovarati s djecom o obiteljskoj situaciji te kako nerijetko djeca ni ne znaju da je roditelj u zatvoru. Štoviše, sudionica čiji je partner bio u zatvoru navodi kako je dok je dijete imalo do četiri godine govorila mu kako mu roditelj radi u policiji. Ista sudionica je istaknula važnost prvotnog razgovora stručnjaka s djetetom oko situacije: „*Pa prvo razgovor s vama - socijalnim radnicima, psiholozima. Djeci treba razgovor, ali ne samo s roditeljem.*“ (Ispitanik 2). Manby i sur. (2015) navode kako obitelji uglavnom ili odluče biti potpuno iskreni s djecom o obiteljskoj situaciji, ili se odluče za tajnost i privatnost te se dogovore koliko i što će reći poznanicima da ova grupa roditelja nije znala kako započeti taj razgovor.

Glede nesigurnosti roditelja oko toga treba li roditelj djetetu reći stvarnost situacije ili ne, važno je istaknuti **prednost iskrenosti** koje se treba odviti u sigurnim uvjetima obiteljskog doma s prostorom za iznošenje mišljenja ili pitanja, dok prešućivanje situacije može doprinijeti razvoju nerealnih strahova ili fantazija kod djeteta. Upravo ovakav razgovor

„Neka istraživanja koja su radile stručnjakinje baš iz zatvorskog sustava su nas podržale u tome da dosta djece i ne zna da su im mama ili tata u zatvoru.“
(Ispitanik 6)

roditelja s djetetom može pružiti uvid hoće li obitelji biti potrebna formalna podrška ukoliko dijete bude imalo neodgovorena pitanja, ali i normalizirati obiteljske odnose te ukloniti dio stresnosti same situacije (Moto#r, 2021).

COPE naglašava kako prisutnost stigmatizacije djece čiji su roditelji u zatvoru mogu značajno oštetiti mentalno zdravlje djece, kao i dovesti do osjećaja srama te povlačenja. Ovo se potvrdilo i našim istraživanjem pri čemu je ispitanik 9 istaknuo kako: *„Moja prva pomisao je etiketiranje jer odmah se sazna da su nečiji roditelji u zatvoru i odmah ih se ponižava, izruguje.“* Primjeri dobre prakse ističu se u Njemačkoj i Norveškoj gdje je implementiralo nekoliko programa za nošenje sa samostigmatizacijom djece te drugim prisutnim problemima (Majdak, 2018). Međutim, unatoč čestim negativnim reakcijama okoline na zatvorenike i njihove obitelji, sudionica čiji je partner bio u zatvoru navodi drugačije: *„Nisam stvarno osjetila da se sad netko podrugivao, ne stvarno. Dapače svi su mi davali nekakvu podršku“* (Ispitanik 2).

Ured pravobraniteljice za djecu (2013) ističe **nedostatak službi** koje bi kontinuirano i fokusirano mogao raditi na osiguranju zaštite prava djece čiji su roditelji u zatvoru, što je istaknula i ispitanica 6 koja smatra propustom Ministarstva pravosuđa i uprave što su tek nedavno ovu grupu djece priznali kao ranjivu skupinu. Upravo ovakvo **neprepoznavanje potreba** ove grupe djece usporava te ograničava njihov pristup ravnopravnom društvenom životu, kao i uključivanju u rad udruga kao rezultat neinformiranosti i manjka zainteresiranosti od nadležnih vlasti.

Stručnjaci iz nevladinih organizacija pretežito naglašavaju **propuste institucionalne podrške** obitelji čiji je član u zatvoru. Maloić (2020) navodi važnost jačanja kompetencija te dodatne edukacije stručnjaka, pogotovo u obrazovnom sustavu. Slično su istaknuli i ispitanici ovog istraživanja: *„Odgajatelji, nastavnici, profesori su dio stručnjaka koje je potrebno više educirati kako bi pridonijeli cjelokupnoj situaciji i zdravlju djeteta“* (Ispitanik 5). Navedeno

ističe i stručnjakinja Centra za nestalu i zlostavljano djecu koja naglašava propuste djelatnika obrazovnog sustava koji smatraju kako dodatna podrška djeteta nije njihov posao: „...na primjer dogodio se cyberbullying, „*Joj, to nije u školi, to nema veze s nama*”, meni to ne drži vodu, ni nama u Centru općenito, jer vi ste ponovo možda jedini stručnjaci koji to dijete vide. I šta ćemo sad, svi ćemo oprat ruke i reć' nije naše dijete, nek' se s njim nosi tko god.“ (Ispitanik 5). Za poboljšanje uvjeta u školskom okruženju prvotno je potrebno adresirati **nepostojanje direktnih smjernica** ili politika koje bi trebale pomoći djelatnicima u obrazovnom sustavu pri pružanju podrške djeci čiji je roditelj u zatvoru. S obzirom na to da je školsko okruženje konzistentno, kao i određeni izvor stabilnosti za dijete, i djelatnici škole kroz australsko istraživanje (McCrickard i Flynn, 2016) uočavaju beneficije intervencija u školama. Kako bi edukatori bili osigurali sigurno okruženje, i mogli odgovoriti na potrebe ove djece (prilagođavanje školskog sadržaja ukoliko dijete zbog obiteljske situacije ima poteškoća), nužno je podizanje svijesti o ovoj grupi te razumijevanje kako osjećaj gubitka može utjecati na djetetov školski angažman te motiviranost (McCrickard i Flynn, 2016). Kod ispitanika postoji svjesnost kako: „...škola i obrazovni sustav ima preventivnu funkciju, da mogu jako lijepo pridonijeti kvaliteti života i tu smo se najviše uključili“ (Ispitanik 6). Unatoč prepoznavanju važnosti kompetencija pri radu s ovom grupom djece, stručnjaci ističu nedostatnu **motiviranost za edukaciju stručnjaka**: „Neke edukacije za Centar, za obiteljske centre, ne postoje unutar sustava nego isključivo od strane udruga i onda je na dobroj volji službenika da se uključe“ (Ispitanik 6). Teme vezane za potrebe djece, važnost resocijalizacije tako treba postati sastavni dio obrazovanja zatvorskih i probacijskih službenika, policajaca te ostalih stručnjaka koji su u direktnom kontaktu s ovom djecom (RODA, 2017). Međutim, na osječkom području stručnjaci smatraju kako nema nekih jakih udruga koje bi mogle biti izvrsni partneri u rješavanju problema. Stručnjaci ističu kako: „Nisu tu niti institucije, niti zatvorski sustav, niti udruge nisu još našle odgovor. Evo tu primjećujem nedostatak suradnje“ (Ispitanik 6). Intervjuirani stručnjaci navode nedostatak međuresorne suradnje te ističu kako smatraju izuzetno važnim suradnju s centrima za socijalnu skrb. **Međuresorna suradnja** je neophodna za uspješan odgovor na potrebe i djeteta i roditelja te ih je nemoguće postići u sklopu samo jednog resora i također mogu dovesti do neučinkovitosti zbog fragmentiranog pristupa. Važno je naglasiti kako je česta prepreka uspješnoj međuresornoj suradnji neusklađenost između nacionalnih zakonskih rješenja odnosno njihove interpretacije i međunarodnih dokumenata. Upravo se zbog ove prepreke uočava važnost **kontinuirane analize zakonskih prepreka** suradnji kako bi se otkrilo rješenje za efektivniju suradnju. Za postizanje suradnje potrebno izgraditi međuresorno

povjerenje kroz upoznavanje uloga, odgovornosti, mogućnosti, kao i ograničenja pojedinog sustava (Ajduković, 2021). Osim manjka međuresorne suradnje, problem se javlja i oko znatno **malog broja udruga na području Osijeka** te županije, pogotovo jer sudionici navode kako u Osijeku, prema njihovim saznanjima, ne postoji niti jedna udruga koja se identificira s ovom grupom djece te se nekolicina udruga uopće bavi ovom djecom upravo zbog needuciranosti o ovoj tematici. Navedeni nedostatak udruga na području grada Osijeka koji većina ispitanika naglašava ukazuje na potrebu i mogućnost udruge Magni da se više uključi na razini medijske prisutnosti odnosno vidljivosti. Na ovaj način bi se informirali i sami korisnici, kao i zajednica o prisutnosti problema te potrebi za većom uključenosti volontera i općoj informiranosti o načinima pomoći djeci čiji su roditelji u zatvoru.

Sudionici također ističu da poteškoće predstavlja nerazumijevanje okoline na ovakvu životnu situaciju obitelji: „*znači mi smo društvo koje gradi svoj socijalni status ogovarajući drugoga, i jako je prisutna ta neka priča o samom djetetu ili obitelji ili samom zatvoreniku*“ (Ispitanik 7). Osim prisutnosti osuđivanja djece čiji su roditelji u zatvoru, potrebno je adresirati i sam **strah od stigmatizacije** zbog kojeg ova djeca znaju prešutjeti o situaciji zbog čega izvještavaju o osjećajima izoliranosti i isključenosti. Većina djece čiji su roditelji u zatvoru izvještava i kako su većinom proživjeli diskriminaciju kao i (cyber)bullying (Saunders, 2018). Slično potvrđuju i naši ispitanici ističući: „*čak smo imali pritužbu gdje je jedno dijete koje je, čiji je roditelj u zatvoru, doživjelo vrlo neugodna iskustva u školi s obzirom na taj svoj status, odnosno, status roditelja i to ne samo od vršnjaka, nego od djelatnika škole gdje je na djelu zapravo bila prava diskriminacija djeteta te smo mi tu aktivno uključili i vidjeli koliko su zapravo djelatnici škole nesenzibilizirani za taj problem*“ (Ispitanik 5). No sudionica čiji je partner bio u zatvoru govori o potpuno suprotnom iskustvu: „*Nisam stvarno osjetila da se sad netko podrugivao, ne stvarno. Dapače svi su mi davali nekakvu podršku*“ (Ispitanik 2). Ovakvo pozitivno iskustvo pokazuje moguć prostor za napredak pri poboljšanju uvjeta života obitelji o čijim potrebama i dalje postoji nedovoljna istraženost. Shodno tome, senzibiliziranost javnosti za potrebe ove djece i njihovih obitelji, kao i smanjenje stigmatizacije u društvu može prikupiti širu publiku podizanjem svijesti u medijima, putem kampanja, kao i lobiranjem za promjenama nacionalnih zakona te zagovarati poštivanje odredaba Konvencije o pravima djeteta (Majdak, 2018). No dakako je važno naglasiti i potrebu za većim brojem korisnika tj. djece čiji su roditelji u zatvoru te njihovih supružnika u budućim istraživanjima za adekvatniju i transparentniju perspektivu postojećih potreba ove ranjive skupine.

6.2. Aktivnosti za djecu čiji su roditelji u zatvoru

Kako bi se djeca motivirala na uključivanje u aktivnosti udruge, sudionici predlažu omogućavanje mjesta za druženje u kojem bi djeca čiji su roditelji u zatvoru imala priliku družiti se sa skupinom osoba sa sličnim iskustvom što i izjavljuje Ispitanik 9 *“ukoliko udruga ima mogućnosti prostorne (...) da negdje organizira poludnevni boravak”*. Štoviše važnost stvaranja i uređivanja prostora očitava se u naglašavanju da okruženje treba biti usmjereno na dijete jer se na taj način uvažava njegova prirodna znatiželja, interes i potreba, omogućuje mu se sloboda izbora te ga se potiče na preuzimanje odgovornosti za svoje izbore i ponašanje (Đuranović i sur. 2020, prema Slunjski, 2011). Prema preporukama Diamonda i Hopsona neke od karakteristika bogaćenja prostorno-materijalnoga okruženja uključuje postojani izvor pozitivne emocionalne potpore gdje se stimuliraju sva osjetila, u takvom okruženju nema nepotrebna pritiska i napetosti, ali se nudi niz novih izazova koji nisu niti prelagani niti preteški za dijete određenog stupnja razvoja (Đuranović, 2020). Osim prostora u kojemu bi se djeca družila, važno je osmisliti kreativan sadržaj koji bi motivirao djecu na uključivanje u rad udruge. Važnost kreativnog izražavanja može promovirati individualnost i kreativnost što u konačnici pomaže u spoznaji samog sebe te razvijanju socijalnih vještina (Đuranović i sur., 2020, prema Spodek i Saracho, 1994). Velik značaj kreativnosti dodaje i naša ispitanica te izjavljuje *“Bilo kakav neki kreativan rad, neke glazbene ili umjetničke radionice, pomoć u učenju...”* što potvrđuje veliku ulogu kreativnosti u motiviranju djece u uključivanje u aktivnosti udruge.

Velik doprinos poboljšanju života obitelji i djece zahvaćene ovim problemom bi doprinijelo i razvijanje socijalnih vještina, tvrdeći prema sudionicima *“djeci koja bi se uključila u neakve aktivnosti godilo bi zapravo raditi radionice tipa rada na sebi, govoriti o sebi. Djeca koja su u takvom problemu vole da ih čuje netko sa strane tko nije zapravo uključen direktno”*. Navedeni prijedlog je izuzetno bitan za razvijanje socijalnih vještina djece čiji su roditelji u zatvoru jer imaju značajnu potrebu za uključivanjem u zajednicu (Jevtić, 2012, prema Staub, 1999). Prema prijedlozima sudionika, fizička aktivnost bi bila jedna od mogućih aktivnosti koje bi bile privlačne djeci pri uključivanju u aktivnosti udruge. *“Mi u XX uvijek gledamo da su te aktivnosti skupne, (...) i ako može biti fizička, i jako zabavna za dijete”* (Ispitanik 6). Tjelesna aktivnost ima važnu razvojnu ulogu jer pruža mogućnost učenja regulacije emocija, interpersonalnih i atletskih vještina i izgrađivanja odnosa među vršnjacima, neakademske kompetencije te mogućnost usporedbe s drugima (Živković, 2015, prema Cassidy i Conroy,

2006). Prema Domijan (2013), prevencija ima ulogu u izgrađivanju zdrave zajednice u kojoj ljudi žive kvalitetno, a to je moguće kroz zdravo okruženje u obitelji, na poslu i u školi te kroz zajednicu koje pruža podršku. Da bismo potvrdili postoje li dobri primjeri preventivnih programa, sudionici navode nekolicinu te jedan primjer i navode “ *Udruga za Kreativan socijalni rad u Zagrebu ima prekrasne programe za djecu i koja su u riziku (...) i mislim da čak imaju i za zatvorenike*”. Program poput *Najbolji JA Centra za zlostavljanu i nestalu*

“Rade s djecom, osim na svladavanju poteškoća vezano za školu, za gradivo isto tako kroz razne druge aktivnosti na socijalizaciji djece.”

djecu (2022) za cilj ima razvijanje socijalnih vještina i znanja te podržavanje kvalitetnog i strukturiranog provođenja slobodnog vremena radi prevencije te unaprjeđenje znanja metodama prevencije. Cilj razvijanja socijalnih vještina u skladu je s prijedlogom sudionika da je potreba djece čiji su roditelji u zatvoru njihovo razvijanje što pokazuje prilagođenost programa

potrebama ovoj skupini korisnika.

6.3. Iskustva ispitanika s problemom

Tijekom provođenja intervjua, pokazalo se kako se iskustva ispitanika dijele na pozitivna i negativna iskustva.

Kao pozitivna iskustva ističe se situacija u kojoj je jedna majka reagirala na zadirkivanje djeteta jer mu je otac u zatvoru te se zbog adekvatne intervencije ta ponašanja nisu više ponovila. Ispitanica također ističe iznenađujući podatak kako je obitelji pružena podrška zajednice i susjedstva tijekom očevog boravka u zatvoru što se kosi s razmišljanjima intervjuiranih stručnjaka koji smatraju da su ova djeca i njihove obitelji znatno stigmatizirane i etiketirane. Ovakva iskustva dokazuju kako je napredak u društvu dakako moguć te da postoje građani koji su spremni na socijalno uključivanje ove djece i njihovih obitelji. Prema Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (2010) smatra se da se svakim prepoznatim i spriječenim oblikom nasilja omogućuje djeci pružanje pomoći za prevladavanje posljedica doživljenog nasilja. Ispitanica 2 ovo potvrđuje navodeći situaciju s vlastitim djetetom i vršnjakom u školskom okruženju: „*Pa eto doživjeli smo od strane jednog djeteta samo negativnu situaciju. Njegovi su onako dosta imućni ... ali to je zadnji puta bilo. Ja sam odmah odreagirala. Uglavnom tu su se oni nešto posvađali u parku, ne znam i mali je njemu rekao “joj tvoj tata je u zatvoru, a bit ćeš i ti”. I normalno ja sam odmah rekla idem to riješit. Otišla sam do te mame njegove i s njom pričala.*” Stručnjaci ističu kako je korisno

„Onda moj X. kad je išao, u prvi, drugi razred imao je neke ... čudan je bio. On je uvijek crtao tati u zatvor onako neku dugu, kuću i on ti u školi nacrtu kuću i dugu i sve crno ... to je prošlo. Nije učiteljica ništa na to odreagirala. Drugi crtež nacrtao je obitelj, on je nas nacrt'o sve u crnini. Znači sve.“ (Ispitanik 2)

uspostaviti kontakt ne samo s djetetom koje stvara problem, već i s njegovim roditeljima i profesorima te drugim značajnim osobama u djetetovu životu kako bi oni mogli utjecati na ishod. Također, kao pozitivno iskustvo ispitanici ističu razgovore s pedagogom i psihologom koji su pomogli djetetu s problemima u ponašanju, a čiji je otac u zatvoru. „(...) on obavi razgovor sa psihologom, školskim pedagogom.(...) Imao je tih razgovora koji su pomogli, a pomogli su i meni jer tko zna što bi bilo i kako bi ja mogla s njime to, izvući ga iz tog nečega, u što je on sam pao. One su ga podigle.“. Prije provođenja samog razgovora s djetetom, potrebno je imati na umu kako će biti slučajeva gdje dijete možda neće htjeti razgovarati sa stručnjakom zbog popratnih emocija kao što su bijes, ljutnja i drugih snažnih emocija (Roda – roditelji u akciji, 2018). Potrebno je djetetu ostaviti određeno vrijeme i prostor da se izrazi, a da ga se pritom ne osuđuje. Nakon izražavanja negativnih emocija slijedi mogućnost izgradnje drugačijeg odnosa. Jedna od ispitanica navodi kako je veliki broj djece pod nadzorom Centra za socijalnu skrb što je pokazatelj multiplih problema i uzroka (Budić, 2017). Zbog toga je silno važno otkloniti druge probleme u životu djece. Kada se radi na otklanjanju lakših poteškoća potrebno je dosta manje susreta za razliku od uklanjanja poteškoća koje su složenije (Mandić, 1986, prema Budić, 2017). Za kompleksnije poteškoće savjetovatelju je potrebno puno strpljenja i vremena kako bi došao do svih faktora koji pridonose problemu. Kao negativno iskustvo ispitanika, ističe se nedostatak najčešće očinske figure kao i pojava zabrinjavajućih ponašanja kod djeteta (npr. agresivnost, bojanje svega u crno). Samim odvajanjem roditelja od djeteta, dijete prate snažne negativne emocije. Taj čin smatraju kao gubitak tate, a samim i time i ostale razne aktivnosti koje su provodili zajedno (Roda – roditelji u akciji, 2018). Naša ispitanica ovo potvrđuje ističući: „Da bi mene učiteljica nazvala za dva dana kad su obavili to s njim da ja dođem i ja došla i kaže on u svom životu samo svog tatu vidi, nikog više. Znači šta misliš, on to nikad nije rekao kući i kod kuće je uvijek bio dobar. On samo kad izađe tako van kao da poludi. Kaže on vas uopće ne vidi. Znači ja koja se brinem za njega, on mene ne vidi. Njegov tata je vrh njegov bio.“. Iz ove izjave je očigledno kako stvari i situacije često nisu onakve kakvima ih se zamišlja. Uz to, postoji opasnost da djeca izgube osjećaje bliskosti s roditeljem, osjećaj sigurnosti kao i

roditeljske kontrole. Otac ima biološku, psihičku, kulturnu, intelektualnu i duhovnu ulogu u odgoju svoje djece.

Jedno od negativnih iskustava ispitanika su agresivna ponašanja djece. Ispitanica 2 ističe *„Onda moj X. kad je išao, u prvi, drugi razred imao je neke ... čudan je bio. On je uvijek crtao tati u zatvor onako neku dugu, kuću i on ti u školi nacрта kuću i dugu i sve crno ... to je prošlo. Nije učiteljica ništa na to odreagirala. Drugi crtež nacrtao je obitelj, on je nas nacrt'o sve u crnini. Znači sve.“* Djeca učestalo osjećaju niz negativnih emocija uslijed roditeljeva odlaska u zatvor koje nerijetko usmjeravaju van prema drugima. Neke od negativnih emocija su identifikacija s roditeljem, tj. postojeća svijest o stigmi, briga od neizvjesne budućnosti, zabrinutost o načinu života zbog odsutnosti roditelja, tuga, krivnja, sram, strah i tjeskoba, emocionalno povlačenje od bliskih osoba, agresija, antisocijalno ponašanje i slično (Brkić, 2013). Sva prethodno navedena ponašanja koja su uzrokovana traumom mogu rezultirati ranom uključenosti u kriminalne aktivnosti ukoliko se na vrijeme ne uoče i preveniraju.

7. PREPORUKE

Na osnovu provedene procjene zajednice istaknuli smo nekoliko prijedloga kako unaprijediti rad udruge Magni te odgovoriti na izazove s kojima se susreću djeca čiji su roditelji u zatvoru. Od ukupno trideset i pet preporuka u nastavku ćemo razraditi sedam koje su rangirane kao relevantne koristeći tehniku nominalne grupe (Prilog H), a koje govore o dobrobitima suradnje udruge Magni s drugim udrugama i institucijama, potrebi kreiranja usluga koje odgovaraju korisnicima, izgradnji društvenog kapitala u zajednici, stvaranju mreže podrške i druge.

7.1 Suradnja udruge Magni s drugim udrugama i institucijama na ovom području

Suradnja se ostvaruje kada dvije ili više strana dijele resurse kako bi postigli ciljeve koji su važni za obje strane. Homan (2015) ističe kako je poželjno je uspostaviti suradnju u slučaju kada druga strana ima resurse od kojih mi možemo profitirati, ali i mi imamo resurse koje možemo ponuditi njima. Suradnja različitih organizacija civilnog društva u većini slučajevima može biti zaista korisna jer dolazi do kombiniranja resursa obiju organizacija (Homan, 2015). S obzirom da na području Osječko-baranjske županije ne postoji druga udruga osim Udruge Magni koja je svoj fokus stavila na djecu čiji su roditelji u zatvoru, Udruga Magni bi mogla uspostaviti suradnju s drugim udrugama koje se bave problematikom koja je povezana s djecom i mladima ili zatvorenicima. Međusobno povezivanje udruga može doprinijeti povezivanju ljudi, razmjeni priča, prenošenju znanja te je moguće pokrenuti zajedničke projekte koji bi zbog više resursa obuhvaćali veći broj ljudi (Udruga Penkala, 2022). Udruga Magni bi mogla proširiti svoju suradnju na udruge u Osijeku koje već imaju kvalitetne programe za djecu, a suradnjom bi se programi proširili i na djecu čiji su roditelji u sukobu sa zakonom. Neke od udruga koje su prepoznate kao vrlo uspješne, s kvalitetnim programima za djecu i mlade te time mogu postati potencijalni partneri Udruge Magni u određenim aktivnostima su Udruga Breza, PRONI Centar ili Dkolektiv s osječkog područja, ali i udruge koje već provode programe na nacionalnoj razini u koje uključuju djecu čiji su roditelji u zatvoru kao što su Roda, Korak po korak i Let na nacionalnoj razini. Osim suradnje s udrugama moguće je uspostaviti suradnje i s odgojno-obrazovnim ustanovama u provedbi školskih preventivnih programa. Primjer dobre prakse je suradnja Dokkice i OŠ Antun Mihanović Osijek i OŠ "Mladost" Osijek na preventivnom programu *Alternativni centar podrške za djecu i roditelje* koji se pokazao kao uspješan za djecu u riziku zbog

savjetodavnog rata, ali i uspješne suradnje s Centrom za socijalnu skrb Osijek koji je partner na projektu i zbog čega se djeci može omogućiti podrška iz sustava socijalne skrbi. Ovo je dobar primjer međuresorne suradnje i suradnje između udruge, odgojno-obrazovnih institucija i javne ustanove kao što je centar za socijalnu skrb.

Rezultati intervjua su pokazali kako je potrebno raditi na međuresornoj suradnji zato je važno istaknuti kako je potrebno promovirati i suradnju institucija koje se bave ovom problematikom s organizacijama civilnog društva. Na europskom primjeru pokazalo se kako suradnja civilnih organizacija sa zatvorskim službama može adekvatno odgovoriti na potrebe djece čiji su roditelji u zatvoru (Gabelica Šupljika, 2009, prema Brkić, 2013). Roditelj koji je bio sudionik ovog istraživanja istaknuo je kako bi volio zajedno sa svojom djecom sudjelovati u programima koje provode udruge za obitelji čiji je član na izvršavanju kazne zatvora, ali da smatraju kako je propust institucija što ih nisu obavijestili da takve udruge uopće postoje te su propustili tu priliku zbog neinformiranosti. Prema tome suradnja udruga i institucija povećala bi vidljivost udruge i institucije bi mogle djeci i roditeljima dati informacije o aktivnostima koje udruga provodi, a na taj način i pomoći udruzi da lakše dođe do ove korisničke skupine. Za uspješnu suradnju su iznimno važni komunikacija, jasni dogovori, odlučivanje, promatranje i evaluacija, priznanje i povjerenje (Homan, 2015).

7.2 Istraživanje potreba i preferencija osoba koje imaju ovaj problem i kreiranje usluga koje odgovaraju korisnicima

Za korisnika u terapiji, investicija uključuje trud i energiju utrošenu na terapiju, dolazak i povratak iz terapijske ordinacije te energetske zahtjeve izvan terapije kako bi se ostvarile njezine dobrobiti. Korisnici često moraju mijenjati način života koji im mogu predstavljati troškove kako bi dobili koristi od intervencije. Cijena koju su spremni platiti ovisi o njihovoj procjeni sadašnjih ili budućih dobrobiti promjena načina života. Intervencijski naponi i predanost intervencijskom modelu važni su samo ako proizvode željenu promjenu ponašanja. Ljudi s ponašanjem koje treba promijeniti su resursi. Socijalni radnici ili organizacije ako žele smanjiti ili eliminirati pojavnost određenog problema, bitno je da dođu do ciljane skupine jer je promjena u njihovom ponašanju potrebna za postizanje konačnog cilja (Hardcastle, 2004).

7.3 Izgradnja društvenog kapitala u zajednici

Izgradnjom društvenog kapitala u zajednici bi se postiglo veće prepoznavanje potreba djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom te kolektivno djelovanje koji donosi bolje rezultate što za djecu, što za cijelu zajednicu. Također bi se izgradnjom društvenog kapitala trebalo postići održavanje vjerovanja među članovima zajednice da je svaki član zajednice jednako vrijedan te da se oko njega treba potruditi baš poput kolektivnog djelovanja kako bi se smanjila diskriminacija i marginalizacija (Weil, Reisch i Ohmer, 2012). Ukoliko član zajednice prepozna da je dijete diskriminirano jer mu je roditelj u zatvoru i da ga djeca izbjegavaju, trebao bi popričati s ostalom djecom i objasniti im situaciju te ih uputiti da se igraju i s tim djetetom jer ono ni po čemu nije drugačije od njih. To bi bio prvi korak s smanjenju diskriminacije. Također, provođenjem projekata bi se došlo do željenog rješenja. Primjer dobre prakse je projekt iz Građanskog odgoja pod mentorstvom profesorice Nere Batine „Pruži mi ruku, jer trebam te“ u kojem su djeca prihvatila u razredu dječaka iz Sirije (Osnovna škola Šime Budinića, 2022). Na taj način bi organizacije mogle djelovati na individualnoj i grupnoj razini što bi doprinijelo osnaživanju osoba u potrebi. Pod tim se misli da će osobe imati mogućnost sudjelovanja u analiziranju kvalitete vlastitih života, da će imati relativni pristup resursima koji su im do sada bili teže dostupni, bit će veća vjerojatnost zagovaranja vlastitih potreba te će prihvatiti odgovornost da i oni sami imaju ulogu u stvaranju i čuvanju zajednice u kojoj žive (Weil, Reisch i Ohmer, 2012). No, u ovoj preporuci je potrebno uključiti i institucionalne sektore društva kao što su vlada, poslodavci, obrazovanje, zdravstvo... Zajedničkim naporima bi se poboljšao životni standard, maksimizirao ljudski razvoj, a smanjio utjecaj lošeg fizičkog, socijalnog i kulturnog okruženja. Iako je ovo općenit cilj, radi se o dugoročno održivom rješenju.

7.4 Participativno istraživanje kolektivnim djelovanjem zajednice (udruživanje resursa i stručnjaka na nacionalnoj razini)

Da bi pristup istraživanju navedene teme bio uspješan, potrebno je pronaći zajedničku perspektivu pružanja pomoći s različitim stručnjacima. Izgradnja uspješne radne grupe započinje definiranjem zajedničkog cilja te ekskluzivnost u njegovom postizanju. Da bi cilj bio uspješan važno je fokusirati se na partnerske odnose. Neke od prednosti participativnog istraživanja su da se uključivanjem stručnih partnera doprinosi poboljšanju razumijevanja teme i integraciji znanja stečenog djelovanjem u korist zajednice, zatim udruživanje resursa koji osiguravaju brzinu odvijanja projekata te u konačnici mogućnost utjecaja na nacionalnoj

razini povećanjem vidljivosti (Donnelly, S. i sur. 2019). Samo participativno istraživanje u konačnici predstavlja zajednički rad na problemu kroz uključivanje različitih stručnih perspektiva i iskustava, što pospješuje postizanje cilja. Samim time, uključili bismo odgojno-obrazovne ustanove na području grada Osijeka koje imaju važnu ulogu u identificiranju teškoća s kojima se susreću djeca, zatim bismo preporučili suradnju s nadležnim centrom za socijalnu skrb, zatvorskim ustanovama te udrugama koje pospješuju razrješavanje teškoća s kojima se susreću djeca i obitelji. Na nacionalnoj razini bismo preporučili suradnju s laboratorijem za preventijska istraživanja te zavodom za statistiku. Kao primjer dobre prakse pohvaljujemo suradnju udruge Magni s odgojno-obrazovnim ustanovama zbog prepoznate važnosti o prepoznavanju problema s kojima se djeca susreću te pridodavanju važnosti preventivnog djelovanja.

7.5 Stvaranje mreže podrške supružnika koji ostaju u kući s djecom

Mreže supružnika koji ostaju u kući s djecom putem zajedničkih druženja unutar udruga bi predstavljale grupu osoba čiji su partneri u sukobu sa zakonom koji bi se nalazili jednom tjedno. Zamisao formiranja takve grupe je osnažiti supružnike koji ostaju sami s djecom u obiteljskom domu. Da bi se uopće formirala takva grupa potrebno je pozvati osobe s iskustvom na prvi susret kako bi za početak podijelile svoja iskustva i ukazala ostatku grupe da nisu jedini koji imaju iskustvo života sa osobama koje su u sukobu sa zakonom. Homan (2015) ističe kako je potrebno prepoznati zajedničke interese ciljane populacije s drugima te imati sposobnost međusobnog povezivanja da bi se postavio temelj za zajedničko udruživanje snaga. No, kako bi grupa imala formalnu vrijednost i snagu, izrazito je važno korištenje već postojeće moći kao što su različiti profili ljudi s njihovim jedinstvenim vrijednostima, snagama, resursima itd. Dakle, potrebno je uključiti sve one koji već imaju utjecaj u zajednici, a zatim da svatko prepozna svoje snage (Homan, 2015). S vremenom, kroz više grupnih susreta, članovi grupe bi stvorili vlastitu mrežu kontakata u kojoj bi se osjećali prihvaćeno i sigurno. Samim time, članovi bi postali svjesni odgovornosti koja je na njima te bi znali reagirati prema situaciji u kojoj su se našli. Kao primjer dobre prakse ističe se projekt *Potrebe roditelja i pružanju usluga roditeljima koji podižu djecu u otežanim okolnostima* kojim se želi postići jačanje ekonomske i socijalne kohezije u manje razvijenim područjima kroz volontiranje namijenjeno socijalnom uključivanju roditelja i poboljšanju kvalitete života građana (Roditelji u akciji – RODA, 2017).

7.6 Stvaranje koalicije udruga i institucija

Nastavno na osvještavanje značajnosti pristupa participativnog istraživanja, pojavljuje se i pojam udruživanja stručnjaka tj. koalicije. Ona predstavlja organizacije koje se udružuju radi postizanja vanjskog cilja, dok svaka zadržava svoju autonomiju. U razrješavanju problema djece čiji su roditelji u zatvoru, potrebno je formirati koaliciju koja se sastoji od udruga, zatvora, probacijskih ureda i centara za socijalnu skrb koji bi na svim razinama djelovali (lokalno, regionalno, nacionalno). Iako se često susrećemo s kritikama na međuresornu suradnju, udruge i institucije rade u okviru svojih mogućnosti. Stoga je dobra praksa stvaranja koalicija udruga i institucija, vidljiva kroz njihovu snalažljivost i prilagodljivost u razrješavanju bitnih problem. Koalicija da bi bila uspješna mora poštovati različitosti svojih sudionika te imati dobro razvijenu komunikaciju s kojom se gradi povjerenje. Timski rad je poboljšan kada uloge, nagrade i vrijednosti promiču grupnu međuovisnost (Mizrahi i sur., 2013). No, ono što je najbitnije naglasiti jest da je stvaranje koalicije dugotrajan proces koji od stručnjaka zahtijeva prilagodbu, strpljenje, inovativnost i razumijevanje.

7.7 Početak i razvoj udruga socijalnih djelatnosti

S obzirom na navedeni nedostatak udruga na području Osječko-baranjske županije koje se bave djecom čiji su roditelji u zatvoru, Mulroy (2000) nudi strategiju koja sadrži tri faze: pristupačnost, diferencijaciju i održivost. Ova strategija koristi se u međuorganizacijskoj strukturi na lokalnoj razini kako bi se adresirala socijalna pitanja. Pristupačnost podrazumijeva pristupačnost usluga u zajednici, kao i pitanje decentralizacije te je glavni cilj da se u što kraćem roku osigura pristup što većem broju članova zajednice. Pristupačnost usluga se javlja kao česta barijera u ostvarivanju raznih prava djeteta i roditelja (kontakt s roditeljem u zatvoru, formalna i neformalna podrška) Diferencijacija se odnosi na pružanje različitih usluga od originalne, no i dalje se organizacija drži postavljene misije i vizije, dok povezanost naglašava važnost međusobne suradnje između organizacija u zajednici, što su razgovori sa stručnjacima potvrdili kao veoma važan aspekt rada s ovom djecom. Mulroy (2000) naglašava i ulogu strateškog planiranja, pri čemu je potrebno imati uvid u sve postojeće udruge u lokalnoj zajednici, kao i analizirati prisutne geografske nejednakosti tj. lociranje područjima s nedostatnim odnosno dostatnim resursima za osnivanje udruga te samim time i usluga. Ovakav pristup osiguranju zaštite prava djece čiji je roditelj u zatvoru može značajno doprinijeti većoj osviještenosti o problemima s kojima se ova djeca suočavaju, kao i poboljšanja mentalnog zdravlja obitelji te životnih uvjeta.

8. ZAKLJUČAK

Procjena zajednice na temu *Izazovi uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga* ukazuje na prisutne poteškoće s kojima se djeca suočavaju u svakodnevnom životu dok je roditelj na izdržavanju kazne zatvora te kako ih oni sprječavaju od uključivanja u rad udruga uz moguće načine rješavanja istih. U istraživanje je uključen namjeran uzorak sudionika, a ključni sudionici podijeljeni su u dvije kategorije: stručnjake koji se bave ovim problemom i roditelja koji ostaju s djecom dok je drugi roditelj na izdržavanju kazne zatvora. Sudjelovalo je deset sudionika od kojih je devet iz kategorije stručnjaka, a jedan sudionik je roditelj čiji je supružnik bio u zatvoru. Za svrhe istraživanja korištena je metoda intervjua. Ograničenja u istraživanju dakako je predstavljao nedostatak muških sudionika, odnosno manjak korisnika s obzirom na to da je samo jedan roditelj čiji je supružnik bio u zatvoru pristao sudjelovati u istraživanju od ukupno 10 sudionika. Rezultati prikazuju otežanu financijsku situaciju, nedostatak suradnje nevladinih organizacija sa sustavom socijalne skrbi, obrazovnim te kaznenim sustavom itd. Štoviše, ukazuje se i na neadekvatnu educiranost stručnjaka u radu s ovom grupom djece s naglaskom na preopterećenosti nevladinih organizacija glede pružanja pomoći i podrške djeci zatvorenika. Barijeru u socijalnoj uključenosti ove djece predstavlja i nesenzibiliziranost javnosti na prisutne probleme s kojima se ova djeca suočavaju. Štoviše, intervjuirani roditelj ističe potrebu za podrškom pri razgovoru s djetetom, kao i osiguravanju socijalne mreže djece zatvorenika uz podršku socijalnog radnika. Ističe se i kako bi aktivnosti za djecu zatvorenika trebale biti fizičke, grupne te se održavati vani s vršnjacima te fokusirane na jačane socijalnih vještina kako bi stvorili kvalitetnu socijalnu mrežu. Kako bi se djeca zatvorenika uključila u aktivnosti udruga nužna je suradnja udruga kako bi se osigurala vidljivost samih udruga te osvijestilo o potrebama ove djece. Također, educiranje odgojno-obrazovnih djelatnika omogućilo bi preventivne mjere u školama (vršnjačko nasilje) i osiguravanje sigurnog prostora za djecu zatvorenika. Upravo zbog nedovoljne istraženosti ove teme, međuresorna suradnja, uspostava kohezivnih politika za pružanje podrške djeci zatvorenika i njihovim obiteljima, uspostava koalicije i podizanje svijesti u javnosti predstavljaju korake u socijalnom uključivanju ove djece te njihovom ravnopravnom sudjelovanju u društvenom životu.

LITERATURA

1. 2roam. (2022). Sakuntala park. Preuzeto 29.6.2022. s https://2roam.today/hr/visit/osjecko-baranjska/all/see/Znamenitosti/sights/Sakuntala_park
2. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2020). *Broj studenata prema ustanovi izvođača Sveučilišta u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci (2013/14 - 2018/19)*. Preuzeto 10.04.2022. s <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/statistike/2113-broj-studenata-prema-ustanovi-izvodaca-sveucilista-u-zagrebu-splitu-osijeku-i-rijeci-2013-14-2017-18>
3. Ajduković, M. (2021). *Smjernice za unapređenje međuresorne suradnje u zaštiti dobrobiti djece: Kako postići „novi pogled” na „staru temu” suradnje?*. UNICEF
4. Bovan, K., i Baketa, N. (2022). Stabilnost i/ili promjene? Povjerenje u institucije u Hrvatskoj od 1999. do 2020. *Revija za sociologiju*, 52(1), E1-E30. Preuzeto 10.04.2022. s <https://doi.org/10.5613/rzs.52.1.0315>
5. Brkić, L. (2013). Djeca čiji su roditelji na izdržavanju kazne zatvora. *Socijalna politika i socijalni rad*, 1(1.), 8-37. Preuzeto 02.04.2022. s <https://hrcak.srce.hr/clanak/152290>
6. Budić, M. (2017). *Savjetodavni rad pedagoga u osnovnim i srednjim školama*. (diplomski rad). Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju, Zadar. Preuzeto 26.05.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:656301>
7. Centar za nestalu i zlostavljano djecu (2022). *Najbolji JA – Sveobuhvatni program selektivne prevencije ovisnosti (2020.-2022.)* Preuzeto 29.05.2022. s <https://najboljija.org/o-projektu/>
8. Centar za socijalnu skrb Osijek. (2020). *Program Alternativni centar podrške za djecu i roditelje*. Preuzeto 01.07.2022. s <https://czss-osijek.hr/program-alternativni-centar-podrske-za-djecu-i-roditelje/>
9. Children of Prisoners Europe. (2022). *Key players: The role of the school*. Preuzeto 01.07.2022. s <https://childrenofprisoners.eu/the-issues/key-players/>
10. Christian, S. M. (2009, March). Children of incarcerated parents. *Washington, DC: National Conference of State Legislatures*. Preuzeto 01.06.2022. s

<https://www.ncsl.org/documents/cyf/Childrenofincarceratedparents.pdf>

11. Civilno društvo. (2017). *Alternativni centri podrške za djecu i roditelje*. Preuzeto 01.07.2022. s <https://www.civilnodrustvo.hr/alternativni-centri-podrske-za-djecu-i-roditelje/>
12. Cochran, J. C., Siennick, S. E., i Mears, D. P. (2018). Social Exclusion and Parental Incarceration Impacts on Adolescents' Networks and School Engagement. *Journal of marriage and the family*, 80(2), 478–498.
Preuzeto 01.06.2022. s <https://doi.org/10.1111/jomf.12464>
13. Dadi, A. F., Dachew, B. A., Tariku, A., Habitu, Y. A., i Demissie, G. D. (2019). Status of perceived social support and its associated factors among inmate prisoners in Northwest Amhara. *Ethiopia. BMC Research Notes*, 12(1), 1-6.
Preuzeto 01.06.2022. s <https://doi.org/10.1186/s13104-019-4696-z>
14. Domijan, R. (2013). Osnovne značajke preventivnih programa u školskom okruženju. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*. 9(34), 41.-46.
Preuzeto 29.05.2022. s <https://www.hcjz.hr/index.php/hcjz/article/view/187>
15. Donnelly, S., Raghallaigh, M. N., i Foreman, M. (2018). Reflections on the use of community based participatory research to affect social and political change: examples from research with refugees and older people in Ireland. *European Journal of Social Work*, 22(5), 831-844.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1540406>
16. Državni zavod za statistiku. (2022). *Maloljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2021*.
Preuzeto 07.04.2022. s <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29164>
17. Državni zavod za statistiku. (2022). *POPIS '21. Stvorimo zajedno sliku Hrvatske, Osječko-baranjska županija*.
Preuzeto 02.04.2022. s <https://popis2021.hr/>
18. Đuranović, M., Klasnić, I. i Matešić, I. (2020). Poticanje dječje kreativnosti u predškolskim ustanovama. *Školski vjesnik*, 69(1), 89-110.
Preuzeto 23.05.2022. s <https://doi.org/10.38003/sv.69.1.3>
19. Eurochips.(2006). „*Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on good Practice*“.
Preuzeto 01.06.2022. s <https://childrenofprisoners.eu/wp-content/uploads/2016/01/Children-of-Imprisoned-Parents-European-Perspectives-on-Good-Practice.pdf>

20. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. (2022). *Odsjek za pedagogiju, povijest i filozofiju*.
Preuzeto 04.06.2022 s <https://www.foozos.hr/ustrojbene-jedinice-fakulteta/odsjeci/odsjek-za-pedagogiju-povijest-i-filozofiju>
21. Ferić, M. (2002). Preventivne intervencije usmjerene prema obitelji- pregled programa. *Kriminologija & socijalna integracija*, 10 (1), 1-12. Preuzeto 02.07.2022. s <https://hrcak.srce.hr/98968>
22. Filozofski fakultet Osijek. (2021). *Fotografije*.
Preuzeto 05.06.2022. s <https://www.facebook.com/ffosijek/>
23. Grad Osijek (2022). *Udruge*.
Preuzeto 05.06.2022. s <https://www.osijek.hr/gradska-uprava/udruge/>
24. Grad Osijek. (2001). Statut Grada Osijeka. *Službeni glasnik Grada Osijeka br. 6*.
Preuzeto 02.04.2022. s <https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2021/04/STATUT-GRADA-OSIJEKA-sve-izmjene-zajedno-1.doc>
25. Grad Osijek. (2022). *Gospodarstvo*.
Preuzeto 03.04.2022. s <https://www.osijek.hr/gospodarski-kutak/gospodarstvo/>
26. Gradsko vijeće Grada Osijeka. (2015). Studija “Strategija razvoja Grada Osijeka od industrijskog do inteligentnog grada 2014 – 2020.“. *Službeni glasnik Grada Osijeka br. 2 od 13. veljače 2015*.
Preuzeto 10.4.2022. s <https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/2017/07/57-konacni-prijedlog-strategije-akt-1.pdf>
27. Gradsko vijeće Grada Osijeka. (2017). “Strategija razvoja urbane aglomeracije Osijek do 2020.” *Službeni glasnik Grada Osijeka br. 14 od 28. studenoga 2017*.
Preuzeto 7.04.2022. s <https://www.osijek.hr/dokumenti/strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-osijek-do-2020/>
28. Gradsko vijeće Grada Osijeka. (2018). Izvješće o stanju prostora Grada Osijeka (2013.-2017.). *Službeni glasnik Grada Osijeka br. 18 od 18. listopada 2018*.
Preuzeto 05.04.2022. s <https://www.osijek.hr/wp-content/uploads/pdf/926-izvjesce%20u%20stanju%20u%20prostoru.pdf>
29. Pedagogijska istraživanja, 9 (1/2), 103-113.
Preuzeto 23.05.2022. s <https://hrcak.srce.hr/113441>
30. Habitat for Humanity Broward. (2022). *10 Benefits Showing Why Education is Important to Our Society*. Preuzeto 29.6.2022. s <https://habitatbroward.org/blog/benefits-of-education/>

31. Hardcastle, D. A., i Powers, P. R., i Wenocur, S. (Collaborators). (2011). (3rd ed.). Oxford University Press.
32. Hardcastle, D. A., Powers, P. R., i Wenocur, S. (2004). *Community practice: Theories and skills for social workers*. Oxford University Press, USA.
33. Hoffmann, H. C., Byrd, A. L., i Kightlinger, A. M. (2010). Prison programs and services for incarcerated parents and their underage children: Results from a national survey of correctional facilities. *The Prison Journal*, 90(4), 397-416.
Preuzeto 01.06.2022. s <https://doi.org/10.1177/0032885510382087>
34. Homan, M. S. (2015). *Promoting community change: Making it happen in the real world*. Cengage Learning.
35. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2021). *Osijek*.
Preuzeto 02.04.2022. s <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45673>
36. Hrvatska volontira. (2021). 29.9.-2.10.2021. *Važna društvena mreža*.
Preuzeto 09.04.2022. s <https://www.hrvatska.volontira.vcz.hr/>
37. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2020). *Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima (ESPAD) – rezultati istraživanja 2019*.
Preuzeto 07.04.2022. s https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/11/ME%C4%90UNARODNA-OBJAVA-REZULTATA_ESPAD-2019_HRV.pdf
38. Jevtić, B. (2012). *Jačanje socijalnih kompetencija unutar interkulturalnih vršnjačkih*.
Preuzeto 04.06.2022. s <https://hrcak.srce.hr/clanak/167680>
39. Jutarnji.hr (18. prosinac 2019.) [Slika]
Preuzeto 03.06.2022. s <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/studenti-socijalnog-rada-u-osijeku-prosvjedovali-jer-ih-uprave-pravnog-fakulteta-i-sveucilista-tjeraju-iz-osijeka-zelimo-diplomirati-u-osijeku-9765625>
40. Krapić Ivuša, M. (2016). Preventivni programi usmjereni na suzbijanje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama. (diplomski rad). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci.
Preuzeto 2.6.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:533798>
41. Laboratorij za prevencijska istraživanja. (2019). Projekt pozitivan razvoj adolescenata u Hrvatskoj. Pojedinačni izvještaji za lokalitete: stanje u osječkim srednjim školama.
42. Majdak, M. (2018). Zaboravljena djeca – poteškoće vezane uz zaštitu prava djece čiji su roditelji u zatvoru. *Revija za socijalnu politiku*, 25 (1), 67-83.

Preuzeto 3.6. 2022. s <https://doi.org/10.3935/rsp.v25i1.1479>

43. Maloić, S. (2020). Učinci zatvaranja člana obitelji na obitelj: važnost rada s obitelji zatvorenika. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 28(2), 257-276.

Preuzeto 22.03.2022 s <https://doi.org/10.31299/ksi.28.2.5>

44. Manby, M., Jones, A. D., Foca, L., Bieganski, J., i Starke, S. (2015). Children of prisoners: exploring the impact of families' reappraisal of the role and status of the imprisoned parent on children's coping strategies. *European Journal of Social Work*, 18(2), 228-245.

Preuzeto 01.06.2022. s <https://doi.org/10.1080/13691457.2014.888051>

45. Mataga Tintor, A. (2006). Razlike u percepciji lokalne zajednice i prevencije poremećaja u ponašanju između ključnih ljudi s obzirom na spol. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 42(2),

83-100. Preuzeto 22.05.2022. s <https://hrcak.srce.hr/16742>

46. Matak, Š. (2010). Prava djece čiji su roditelji na izdržavanju zatvorske kazne. *Pravnik*, 44(88), 155-164.

Preuzeto 03.06.2022. s <https://hrcak.srce.hr/94827>

47. McCrickard, R., i Flynn, C. (2016). Responding to children of prisoners: The views of education professionals in Victoria. *Children Australia*, 41(1), 39-48.

Preuzeto 03.06.2022. s <https://doi.org/10.1017/cha.2015.15>

48. Mihaljević, A. (2017). Osijek u Domovinskom ratu. (diplomski rad). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek.

Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:115101>

49. Ministarstvo pravosuđa (2014) . Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2013.godinu.

Preuzeto 03.06.2022. s <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2014/178%20sjednica%20Vlade//178%20-%202022.pdf>

50. Ministarstvo pravosuđa i uprave. (2013). „Zatvorenik kao roditelj – psihološka perspektiva“

Preuzeto 03.06.2022. s <https://mpu.gov.hr/vijesti/okrugli-stol-zatvorenik-kao-roditelj-psiholoska-perspektiva/164>

51. Ministarstvo unutarnjih poslova. (2020). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini*. Preuzeto 05.04.2022. s https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/Statisticki_pregled_2019_WEB.pdf
52. Ministarstvo unutarnjih poslova. (2021a). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2020. godini*. Preuzeto 05.04.2022. s https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf
53. Ministarstvo unutarnjih poslova. (2021b). *Izješće o radu policije u 2020. godini*. Preuzeto 05.04.2022. s https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-06-24/134504/IZVJ_RAD_POLICIJE_2020.pdf
54. Mizrahi, T., Rosenthal, B.B., i Ivery, J.D. (2013). Coalitions, Collaborations, and Partnerships: Interorganizational Approaches to Social Change. Preuzeto 03.06.2022. s https://www.researchgate.net/publication/292521074_Coalitions_collaborations_and_partnerships_Interorganizational_approaches_to_social_change
55. Moto#r. (2021). *Potrebe i rizici djece čiji su roditelji u zatvoru*. Preuzeto 06.04.2022. s <https://kakodalje.eu/roditeljstvo/potrebe-i-rizici-djece-ciji-su-roditelji-u-zatvoru.html>
56. Moto#r. (siječanj, 2021). Zašto je važnost reći djetetu istinu o zatvoru. Preuzeto 04.06.2022. s: <https://kakodalje.eu/roditeljstvo/zasto-je-vazno- reci-djetetu-istinu-o-zatvoru.html>
57. Mulroy, E. A. (2000). Starting small: Strategy and the evolution of structure in a community-based collaboration. *Journal of Community Practice*, 8(4), 27-43. Preuzeto 01.05.2022. s https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J125v08n04_03
58. Nesmith, A., i Ruhland, E. (2008). Children of incarcerated parents: Challenges and resiliency, in their own words. *Children and Youth Services Review*, 30(10), 1119-1130. Preuzeto 09.05.2022. s <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.02.006>
59. Netting, F. E., Kettner, P. M., McMurtry, S. L., i Thomas, M. L. (2017). Social work macro practice (Connecting core competencies series).
60. Obiteljski zakon NN 103/15 (98/19). Preuzeto 03.06.2022. s <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

61. Odluka o kriterijima i načinu financiranja troškova javnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola za školsku godinu 2021./2022., Narodne novine broj 94/2021-1687. Preuzeto 03.06.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_08_94_1687.html
62. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Narodne novine broj 147/14, 123/17. Preuzeto 10.04.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_132_3022.html
63. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti, Narodne novine broj 132/2017. Preuzeto 05.06.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_132_3022.html
64. Osječko-baranjska županija. (2022). *Izgradnja Zgrade 1. Gospodarskog centra u Osijeku*. Preuzeto 03.04.2022. s <http://www.obz.hr/index.php/izgradnja-zgrade-1-gospodarskog-centra-u-osijeku>
65. Osječko-baranjska županija. (2022). *Osnovnoškolski odgoj-opći podaci*. Preuzeto 04.07.2022. s <https://www.obz.hr/index.php/prosvjeta/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/opci-podaci>
66. Osječko-baranjska županija. (2022). *Predškolski odgoj i obrazovanje*. Preuzeto 04.07.2022. s <https://www.obz.hr/index.php/prosvjeta/predskolski-odgoj-i-obrazovanje>
67. Osječko-baranjska županija. (2022). *Prosvjeta*. Preuzeto 01.07.2022. s <https://www.obz.hr/index.php/prosvjeta/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/opci-podaci>
68. Osječko-baranjska županija. (2022). *Srednjoškolski odgoj*. Preuzeto 04.07.2022. s <https://www.obz.hr/index.php/prosvjeta/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/opci-podaci>
69. Osječko-baranjska županija. (2022). *Visoko školstvo*. Preuzeto 04.07.2022. s <https://www.obz.hr/index.php/prosvjeta/visoko-skolstvo>
70. Osnovna škola Šime Budinića. (2022). *Različiti smo,al jednako vrijedni*. Preuzeto 02.07.2022. s http://www.os-sbudinica-zd.skole.hr/upload/os-sbudinica-zd/images/static3/4110/attachment/Razliciti_ali_jednako_vrijedni.pdf

71. Policijska uprava Osječko-baranjska. (2021) *Statistika: Statistički pokazatelji PU osječko-baranjska 2020*.
Preuzeto 06.04.2022. s <https://osjecko-baranjska-policija.gov.hr/statistika/81>
72. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. (2010). *Nasilje među djecom*.
Preuzeto 26.05.2022. s <https://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>
73. Pravobranitelj za djecu (2020). *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2019*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
74. Pravobranitelj za djecu (2021). *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
75. Pravobranitelj za djecu (2022). *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2021*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
76. Pregrad, J. (2010). Priručnik programa "Za sigurno i poticajno okruženje u školama", prevencija vršnjačkog nasilja, II. dopunjeno izdanje. Zagreb, Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
Preuzeto 2.6.2022. s https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Stop_nasilju_medju_djecom_prirucnik.pdf
77. Ranjan, S. (2021). *Importance of education for children*.
Preuzeto 01.06.2022. s <https://www.indiastudychannel.com/resources/180051-importance-of-education-for-children>
78. Republika Hrvatska (2021). *Uputa o načinu provođenja Odluke o kriterijima i načinu financiranja troškova javnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola za školsku godinu 2021./2022*. Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
Preuzeto 04.06.2022. s <https://mzo.gov.hr/vijesti/odluka-o-kriterijima-i-nacinu-financiranja-troskova-javnog-prijevoza-redovitih-ucenika-srednjih-skola-za-skolsku-godinu-2021-2022/4512>
79. RODA. (2017). *Izvještaj s okruglog stola Razvoj mreže podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru*.
Preuzeto 04.06.2022. s: <https://www.roda.hr/udruga/events/dogadanja/izvjestaj-s-okruglog-stola-razvoj-mreze-podrske-djeci-ciji-su-roditelji-u-zatvoru.html>

80. Roditelji u akciji – Roda (2020). *Kampanja Zločin nije moj, ali kazna ipak jest 2020*. Preuzeto 29.05.2022. s <https://www.roda.hr/udruga/events/dogadanja/kampanja-zlocin-nije-moj-ali-kazna-ipak-jest-2020.html>
81. Roditelji u akciji – Roda (2022). *Rodina osobna iskaznica*. Preuzeto 03.06.2022. s <https://www.roda.hr/udruga/o-rodici/o-udruzi-roda/>
82. Roditelji u akciji - RODA. (2017). *Izveštaj s okruglog stola Razvoj mreže podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru*. Preuzeto 03.06.2022. s <https://www.roda.hr/udruga/events/dogadanja/izvjestaj-s-okruglog-stola-razvoj-mreze-podrske-djeci-ciji-su-roditelji-u-zatvoru.html>
83. Roditelji u akciji - RODA. (2020). *Neprekinute veze: povezujuće roditeljstvo iza rešetaka*. Preuzeto 02.04.2022. s <https://www.unicef.org/croatia/media/5221/file/Neprekinute%20veze%20-%20povezuju%C4%87e%20roditeljstvo%20iza%20re%C5%A1etaka%20.pdf>
84. Rogošić, S. (2018). Socio-ekonomski status i socijalni kapital kao čimbenici obrazovnog uspjeha na visokoškolskoj razini: primjer studenata odgojiteljskog studija. *Metodički ogledi*, 25(1), 27-46. Preuzeto 08.04.2022. s <https://hrcak.srce.hr/217454>
85. Romstein, K. (2022). Osobitosti stavova pedagoških profesionalaca prema djeci (bivših) zatvorenika. *Metodički ogledi*, 29 (1), 47-66. <https://doi.org/10.21464/mo.29.1.11>
86. Saunders, V. (2018). What does your dad do for a living? Children of prisoners and their experiences of stigma. *Children and Youth Services Review*, 90, 21-27. Preuzeto 01.06.2022. s <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.05.012>
87. Štulhofer, A. (2003). Društveni kapital i njegova važnost. [online] U: D. Ajduković, (ur.), *Socijalna rekonstrukcija zajednice* (79-98). Društvo za psihološku pomoć u Zagrebu. Preuzeto 28.03.2022 s https://www.ffzg.unizg.hr/socio/astulhof/tekstovi/astulhof_drustvkap.pdf
88. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2020). Godišnje izvješće rektora Sveučilišta o radu i poslovanju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku za akademsku 2018./2019. godinu

- Preuzeto 02.06.2022. s <http://www.unios.hr/wp-content/uploads/2020/05/GODI%C5%A0NJE-IZVJE%C5%A0%C4%86E-REKTORA-2018-2019.-travanj-2020.-3-KONA%C4%8CNO.pdf>
89. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2022). *Portret*.
Preuzeto 10.04.2022. s <http://www.unios.hr/o-sveucilistu/portret/>
90. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (2016). *Nastupna predavanja na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti*.
Preuzeto 04.06.2022. s <http://www.unios.hr/nastupna-predavanja-na-fakultetu-za-odgojne-i-obrazovne-znanosti/>
91. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (2022). *Pravni fakultet Osijek. Galerija*.
Preuzeto 04.06.2022. s: <https://smotra.unios.hr/pravni-fakultet/>
92. Turistička zajednica Grada Osijeka. (2016). *Povijest grada*.
Preuzeto 29.03.2022. s <https://www.tzosijek.hr/povijest-grada-671>
93. Turistička zajednica grada Osijeka (2021). Izvješće o radu s financijskim izvješćem turističke zajednice Osječko-baranjske županije za 2020. godinu. Preuzeto 27.06.2022. s <https://visitslavoniabaranja.com/wp-content/uploads/2021/04/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-radu-s-financijskim-izvje%C5%A1%C4%87em-TZ-OB%C5%BD-2020..pdf>
94. Turistička zajednica Grada Osijeka. (2022). *Upoznaj Osijek*.
Preuzeto 29.03.2022. s <https://www.tzosijek.hr/>
95. Udruga LET. (2020). *Djeca čiji su roditelji u zatvoru*.
Preuzeto 02.04.2022. s <https://samohrani.com/djeca-ciji-su-roditelji-u-zatvoru/>
96. Udruga LET. (2022). *O nama*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://udruga-let.hr/o-nama/>
97. Udruga Penkala. (2022.) *Suradnja među udrugama*.
Preuzeto 05.06.2022. s <https://udruga-penkala.hr/suradnja-medu-udrugama/>
98. Udruga roditelja Korak po korak. (2022). *Imaš podršku*.
Preuzeto 03.06.2022. <https://urkpk.org/3404/>
99. Udruga roditelja Korak po korak. (2022). *Misija, vizija, vrijednosti*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://urkpk.org/o-nama/o-udruzi/misija-vizija-vrijednosti/>
100. Udruga roditelja Korak po korak. (2022). *Slikovnice*.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://urkpk.org/programi/ukljuceni-roditelji/ukljucene-zajednice/slikovnice/>

101. Udruga socijalno marginaliziranih Magni. (2018). Statut.
102. Ured pravobraniteljice za djecu. (2013). Potrebe i prava djece čiji su roditelji u zatvoru: Hrvatska i europska iskustva
103. Uredba o indeksu razvijenosti, Narodne novine broj 131/2017.
Preuzeto 10.4.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_12_131_3014.html
104. Velki, T. i Ozdanovac, K. (2014). Preventivni programi usmjereni na smanjenje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije. *Školski vjesnik*, 63(3), 327-352.
Preuzeto 02.06. 2022. s <https://hrcak.srce.hr/136069>
105. Velki, T., Bačmaga, I. i Juka, I. (2016). Vršnjačko zlostavljanje u Osječkim školama i mjere prevencije. *Život i škola*, 62(2).
Preuzeto 03.04.2022. s <https://hrcak.srce.hr/179024>
106. Vinković, D. (2022). *Obrazovna struktura hrvatskih općina i gradova*.
Preuzeto 04.07.2022. s <https://iszd.hr/2014/01/obrazovna-struktura-hrvatskih-opcina-i-gradova/>
107. Vlada Republike Hrvatske. (2014). Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine.
Preuzeto 03.06.2022. s <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika/NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20PRAVA%20DJECE%20U%20RHZA%20RAZDOBLJE%20OD%202014.%20DO%2020.%20GODINE%5B1%5D.pdf>
108. Vlada Republike Hrvatske. (2020). Izvješće o stanju i radi kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2019.
Preuzeto 10.04.2022. s https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-10-01/102313/IZVJ_KAZNIONICE_2019.pdf
109. Vlada Republike Hrvatske. (2021). Izvješće o stanju i radi kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2022.
Preuzeto 10.04.2022. s https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf
110. Weil, M., Reisch, M. S., i Ohmer, M. L. (Eds.). (2012). The handbook of community practice. *Sage Publications*.
Preuzeto 05.06.2022. s <https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=hYaZBAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&>

dq=Weil,+M.,+Reisch,+M.+S.,+%26+Ohmer,+M.+L.+(Eds.).+(2012).+The+handbo
k+of+community+practice.+Sage+Publications.&ots=qN1e2dd2vD&sig=FWgFQoH
0ibgkhpXziFv61UKPW-

I&redir_esc=y#v=onepage&q=Weil%2C%20M.%2C%20Reisch%2C%20M.%20S.%
2C%20%26%20Ohmer%2C%20M.%20L.%20(Eds.).%20(2012).%20The%20handbo
ok%20of%20community%20practice.%20Sage%20Publications.&f=false

111. Žaki, G. (2021). Komparativna analiza Grada Osijeka i srednje velikih gradova Europske unije. (diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet (Geografski odsjek), Zagreb.

Preuzeto 10.04.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:259514>

112. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske. Narodne novine broj 147/14, 123/17, 118/18.

Preuzeto 04.06.2022. s: <https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske>

113. Zečirević, E. (2014). Teorija osnaživanja u penalnom sustavu. *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, 18(1.(32)), 73-81.

Preuzeto 28.03.2022 s <https://hrcak.srce.hr/file/205195>

114. Živković, D. (2015). Utjecaj tjelesne aktivnosti na kvalitetu života djece i adolescenata. (završni rad). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek.

Preuzeto 23.05.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:408357>

POPIS SLIKA I TABLICA

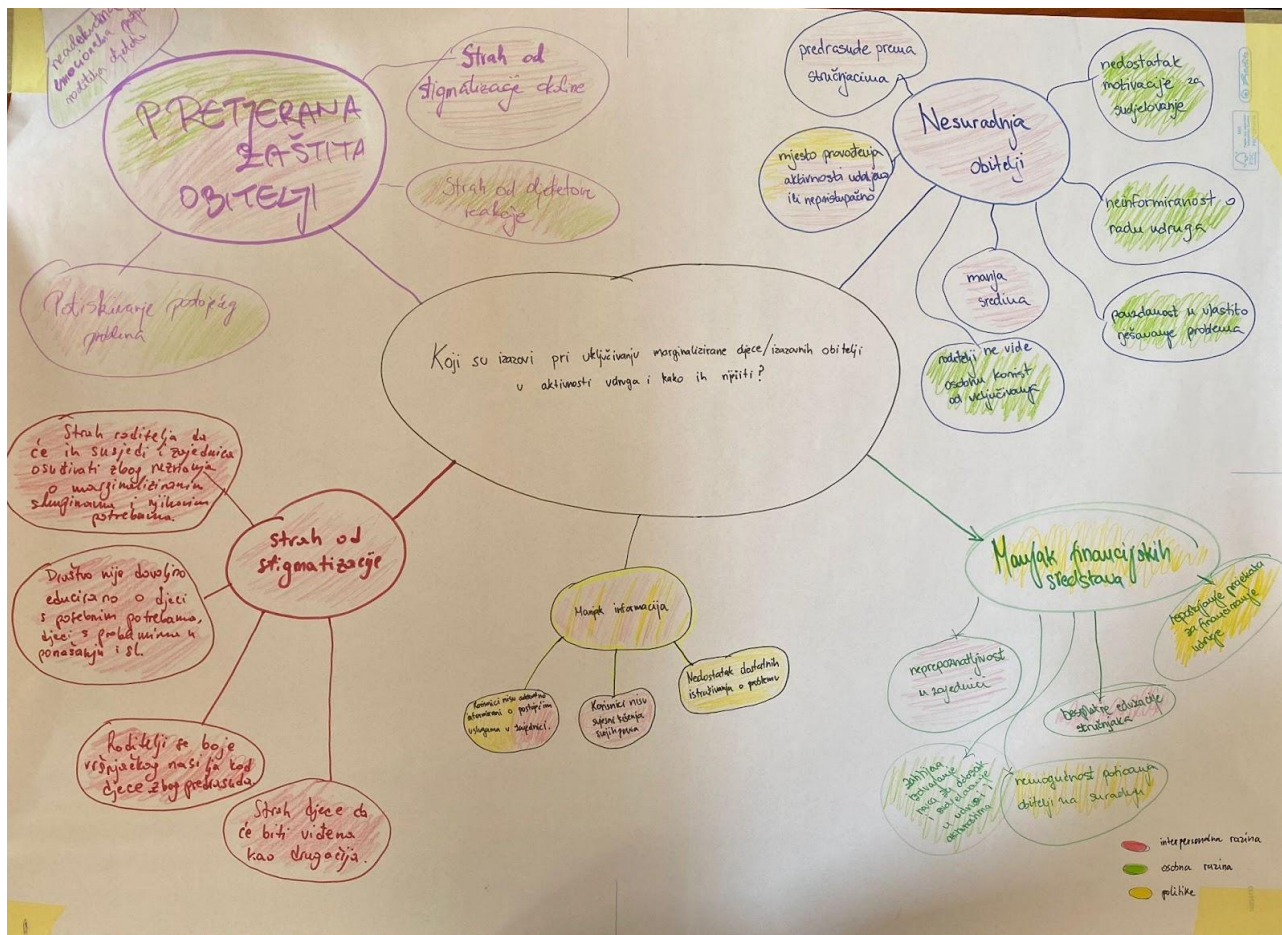
- Slika 1.1.: *Grafički prikaz procjene zajednice u Osijeku*
- Slika 1.2.: *Nekoliko aktivnosti kojima se udruga MAGNI bavi sukladno Statutu udruge*
- Slika 2.1.1.: *Podsustavi – teorija sustava*
- Slika 2.2.1.: *Osam načina za njegovanje povezanosti i odnosa*
- Slika 2.3.1.: *Tri različite razine osnaživanja*
- Slika 3.1.1.: *Položaj Grada Osijeka na karti Hrvatske*
- Slika 3.1.2.: *Položaj Grada Osijeka u Osječko-baranjskoj županiji*
- Slika 3.1.3.: *Područje Grada Osijeka - naselja i gradske četvrti u sastavu Grada Osijeka*
- Slika 3.1.4.: *Osječki parkovi*
- Slika 3.2.1.: *Struktura korištenja zemljišta grada Osijeka*
- Tablica 3.3.1. *Broj noćenja u Osječko-baranjskoj županiji u razdoblju 2016.-2020.*
- Slika 3.4.1.1. *Obrazovna struktura hrvatskih gradova i općina*
- Slika 3.4.1.2.: *Studentski aktivizam*
- Slika 3.4.1.3.: *Zgrada Pravnog fakulteta u Osijeku*
- Slika 3.4.1.4.: *Zgrada Filozofskog fakulteta u Osijeku*
- Slika 3.4.1.5.: *Zgrada Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku*
- Slika 3.5.1.: *Struktura kaznenih djela u Osječko-baranjskoj županiji u 2020. godini*
- Slika 3.6.1.: *Rezultati ESPAD istraživanja 2019. Usporedba hrvatskog i europskog prosjeka u životnoj prevalenciji pušenja, konzumacije alkohola i kanabisa*
- Slika 3.6.2.: *Usporedba konzumacije sredstava ovisnosti mladih iz Osijeka u odnosu na Hrvatsku u zadnjih 30 dana*
- Slika 3.7.1.: *Povjerenje građana RH u javnu upravu i nevladine organizacije*
- Slika 3.8.1.: *Vršnjačko nasilje u osječkim srednjim školama (rezultati istraživanja)*
- Slika 3.8.2.: *Oblici vršnjačkog nasilja u 2020. Godini prema izvyješću CZSS Osijek*
- Slika 3.9.1.: *Struktura zatvorenika i maloljetnika s obzirom na dob*
- Slika 3.9.2.: *Struktura zatvorenika i maloljetnika s obzirom na stupanj naobrazbe*
- Slika 3.10.1.: *Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31. prosinac 2019. godine*

- Slika 3.10.2.: *Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31. prosinac 2020. godine*
- Slika 3.11.1.: *Mreža podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru u Gradu Osijeku (1)*
- Slika 3.11.2.: *Mreža podrške za djecu čiji su roditelji u zatvoru u Gradu Osijeku (2)*
- Tablica 3.11.1. *Popis predškolskih ustanova u Osijeku*
- Slika 3.11.3. *Lokacije predškolskih ustanova u Osijeku*
- Tablica 3.11.2. *Popis osnovnoškolskih ustanova na području grada Osijeka*
- Slika 3.11.4. *Lokacije osnovnoškolskih ustanova u Osijeku*
- Slika 3.12.1: *Neprekinute veze*
- Slika 3.12.2: *Slikovnice o izazovima djece (bivših) zatvorenika*
- Tablica 5.1.2.1.: *Tablica sa sociodemografskim karakteristikama ispitanika, 2022.*
- Slika 6.1. *Tematski okvir procjene zajednice*

PRILOZI

Prilog A: Analiza korijenskog uzroka (engl. Root cause technique)

Ova analiza korištena je kako bi dobili odgovor na pitanje Zašto je uključivanje djece čiji su roditelji u zatvoru problem i zašto ovdje?

Prilog B: ABC tehnika

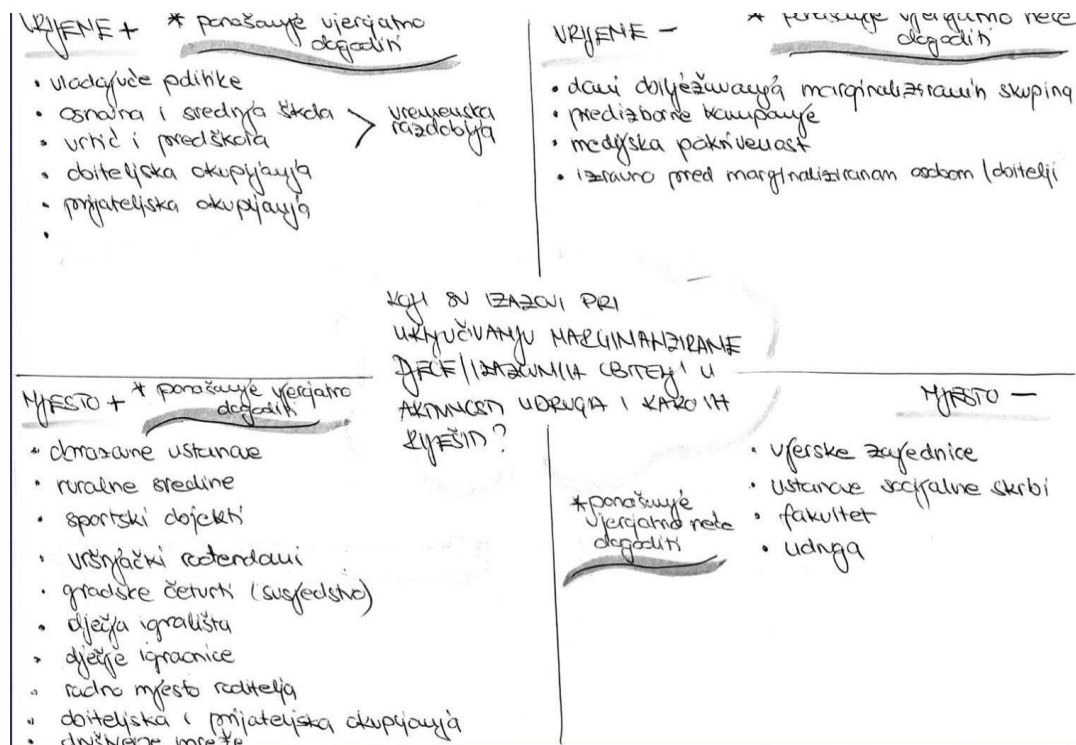
rađena s ciljem identifikacije i promjene utjecaja na ponašanje odgovarajući na pitanja: Što se događa prije što povećava vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa prije da smanjuje vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa kasnije da povećava vjerojatnost pojave ponašanja? Što se događa kasnije da smanjuje vjerojatnost pojave ponašanja?

<u>PRJE +</u> * <u>povećava vjerojatnost pojave</u> • izdvajanje financijskih sredstava • loše prethodno iskustvo s udružama • nedostatak slobodnog vremena • mali broj informacija o udružama • nezainteresiranost osoba • nepoznata okolina u udruzi • teška dostupnost udruge • stigmatizacija okoline • nepodržavajuća okolina	<u>POSNJE +</u> * <u>povećava vjerojatnost pojave</u> • marginalizacija (izdvajanje ušnjaka) • prenamjena vremena za korisnije aktivnosti • trenutna osjećaj zadovoljstva zbog razgovora o problemu • osnaživanje marginaliziranih osoba
<u>PRJE -</u> * <u>smanjuje vjerojatnost pojave</u> • samovoljne aktivnosti • prethodna iskustva članova udruge • dostupna edukacija i odgovarajuće radno vrijeme • potpora poznatih / utjecajnih ličnosti za uključivanje u aktivnosti • medijske kampanje • edukacija šireg kruga u svim područjima	<u>POSNJE -</u> * <u>smanjuje vjerojatnost pojave</u> • osveštavanje okoline o bitnosti tog problema

KOJI SU IZAZOVI PRI UKLJUČIVANJU MARGINALIZIRANE DJECE / IZAZOVNIH OSOBENOSTI U AKTIVNOSTI UDRUŽA I KAKO IH RJEŠITI?

Prilog C: ABC tehnika: Context – dependent behavior

Kontekstualiziranje ponašanja iz Priloga B koristilo se na način da smo identificirale vrijeme i mjesto kada i gdje će se navedena ponašanja pojavljivati češće, a kada rjeđe.

Prilog D: Pitanja za stručnjake

PITANJA (za stručnjake):

1. S kojim izazovima se susreću djeca čiji su roditelji u zatvoru?
2. Kakva vrsta stručne pomoći je najviše potrebna djeci dok im je roditelj u zatvoru?
3. Kako po vašim saznanjima zajednica gleda na djecu čiji su roditelji u zatvoru?
4. Možete li opisati na što stavljate fokus tijekom rada s djecom čiji su roditelji u zatvoru?
5. Koje sustave je važno uključiti u koordinirani rad s djecom čiji je roditelj na izdržavanju kazne zatvora?
6. Koliko udruge prepoznaju važnost uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti koje organiziraju?
7. Kako biste opisali vašu suradnju s drugim institucijama ili udrugama koje se bave djecom čiji su roditelji u zatvoru?
8. Možete li mi istaknuti neki primjer dobrog uključivanja djece općenito u aktivnosti unutar zajednice?
9. Što bi po vašem iskustvu bili privlačni sadržaji djeci čiji su roditelji u zatvoru kako bi se povećala njihova uključenost i sudjelovanje?

Prilog E: Pitanja za roditelje koji su bili u zatvoru ili čiji je partner (bio) u zatvoru)

PITANJA (za roditelje koji su bili u zatvoru ili čiji je partner (bio) u zatvoru):

1. Što biste izdvojili kao izazove vas i vaše djece za vrijeme dok ste vi/vaš partner bili u zatvoru?
2. Kakva vrsta stručne pomoći je najviše potrebna djeci u razdoblju dok im je roditelj u zatvoru?
3. Kako zajednica gleda na djecu čiji su roditelji u zatvoru?
4. Jeste li za vrijeme dok ste vi/vaš partner bili u zatvoru vi i vaša djeca bili uključeni u rad nekih institucija ili udruga? Ako jeste, kakvo ste iskustvo imali?
5. Koje sustave je važno uključiti u koordinirani rad s djecom čiji je roditelj na izdržavanju kazne zatvora?
6. Koliko udruge prepoznaju važnost uključivanja djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti koje organiziraju?
7. Kako bi, po vašem iskustvu, opisali suradnju između različitih institucija i udruga koje se bave djecom čiji su roditelji u zatvoru?
8. Koliko ste vi i vaša obitelj do sada uključivali u rad udruga te što biste izdvojili kao glavni motivator za uključivanje u njihove aktivnosti?
9. Što bi po vama bili privlačni sadržaji za djecu koje nude udruge i koji bi djecu potaknuli na sudjelovanje u aktivnostima za vrijeme dok im je roditelj u zatvoru?

Prilog F: Vodič za intervju

Ja sam __ , studentica diplomskog studija Socijalni rad u Osijeku. Danas sam ovdje jer zajedno sa kolegicama prikupljam podatke za izradu procjene zajednice koju provodimo u suradnji s Udrugom MAGNI iz Osijeka u sklopu kolegija Socijalni rad u zajednici. Tema naše procjene je "Izazovi uključivanja marginalizirane djece čiji su roditelji u zatvoru u aktivnosti udruga", te nam je Vaše mišljenje vrlo važno kako bismo bolje razumjeli ovo područje. Vas smo izabrali kao važnog stručnjaka za ovo područje jer ste se zbog svog zanimanja upoznali ili već susreli s ovom korisničkom skupinom.

Voljela bih da sada zajedno prođemo obrazac informativnog pristanka.

Htjela bih Vam napomenuti kako će se ovaj razgovor snimati zbog potrebe transkripta. Razumijem da Vam to može biti neobično ili stresno, a meni je ovo također novo iskustvo te nemam ranijeg iskustva paralelnog pisanja i vođenja intervjua te će mi snimka pomoći u kasnijoj obradi podataka. Posebno je važno naglasiti da će Vaš identitet ostati anoniman, podaci će se obrađivati grupno te u bilo kojem trenutku imate pravo odustati. Vaše odgovore nećemo vrednovati, ne postoje točni i netočni odgovori, a zanimaju nas upravo Vaši stavovi i iskustva. Ukoliko pristajete na intervju zamolila bih Vas da potpišete Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Prije nego počnemo, želim Vam zahvaliti što ste pristali na ovaj intervju, puno ćete nam pomoći.

Za početak:

Koliko dugo živite u Osijeku?

Kako Vam se sviđa život ovdje?

Koliko dugo već radite ovdje?

Kako Vam se sviđa raditi ovdje?

Imate li u svom okruženju osobu koja je u zatvoru ili radite s njom?

Prilog G: Postupak organiziranja kodova

ŠIMIĆ	PAVIĆ	PROLE	MIHALJEVIĆ	SAUERBORN
T4	T7	T6	T9	T1
T4: zajednica ima predrasude o zatvorenicima (2)	T7: razdvojenost obitelji je veliki problem	T6: Nejasno radi li se o djeci kojoj je samo jedan roditelj u zatvoru ili oba	T9 Etiketiranje zbog brzog širenja informacije o nečijem boravku u zatvoru	T1 Neiskrenost roditelja o obiteljskoj situaciji (2)
T4: stvaranje percepcije o zatvorenicima temeljem medijskog izvještavanja	T7: odlazak roditelja u zatvor je šok za cijelu obitelj (2)	T6: Podsmijavanje socijalne radnice zbog loše formuliranog pitanja	T9 Izazovi s kojima se susreću obitelji zatvorenika su brojni i gotovo na svim razinama (mikro,mezo) (3)	T1 Majke često ne znaju kako reći djeci da je otac u zatvoru (2)
T4: nepovjerenje zajednice u resocijalizaciju zatvorenika (3)	T7: majka ostaje sama s djecom dok je otac u zatvoru	T6: Centar za socijalnu skrb intervenira kada je potrebno odrediti tko će skrbiti o djetetu, ali pod uvjetom ako dobiju informaciju da je roditelj u zatvoru	T9 Pružanje psihosocijalne podrške i integracija u zajednicu radi sprječavanja etiketiranja	T1 Needuciranost stručnjaka (učitelja i odgojitelja) o načinima pružanja podrške djeci zatvorenika i sprječavanju daljnje stigmatizacije (4)
T4: negativistička propaganda medija stvara negativističke predrasude prema zatvorenicima	T7: dijete misli da otac radi u policiji za vrijeme dok je u zatvoru	T6: Informacije o roditelju u zatvoru se dobivaju anonimno od dojava građana, rodbine, obitelji, prijatelja, najčešće od škole; osim ako obitelj nije već u tretmanu	T9 Sveobuhvatna edukacija svih uključenih s ovim problemom i koji se bave razrješavanjem problema radi bolje vidljivosti udruge	T1 Ispitanica nema podataka, ali pretpostavlja se da su djeca zbog obiteljske situacije žrtve vršnjačkog nasilja
T4: prisutnost stigmatiziranja djece čiji su roditelji u zatvoru (7)	T7: pogoršanje financijske situacije obitelji kada je jedan roditelj u zatvoru (3)	T6: Ako je roditelj djetetu u zatvoru, dijete nije nužno marginalizirano	T9 Fokus prvenstveno na obrazovanju i pripremi roditelja	T1 Ne prepoznavanje ove djece kao ranjive skupine i nepostojanje pravne zaštite usmjerene na ovu djecu ističe se kao

Prilog H: Popis svih preporuka rangiranih koristeći tehniku nominalne grupe

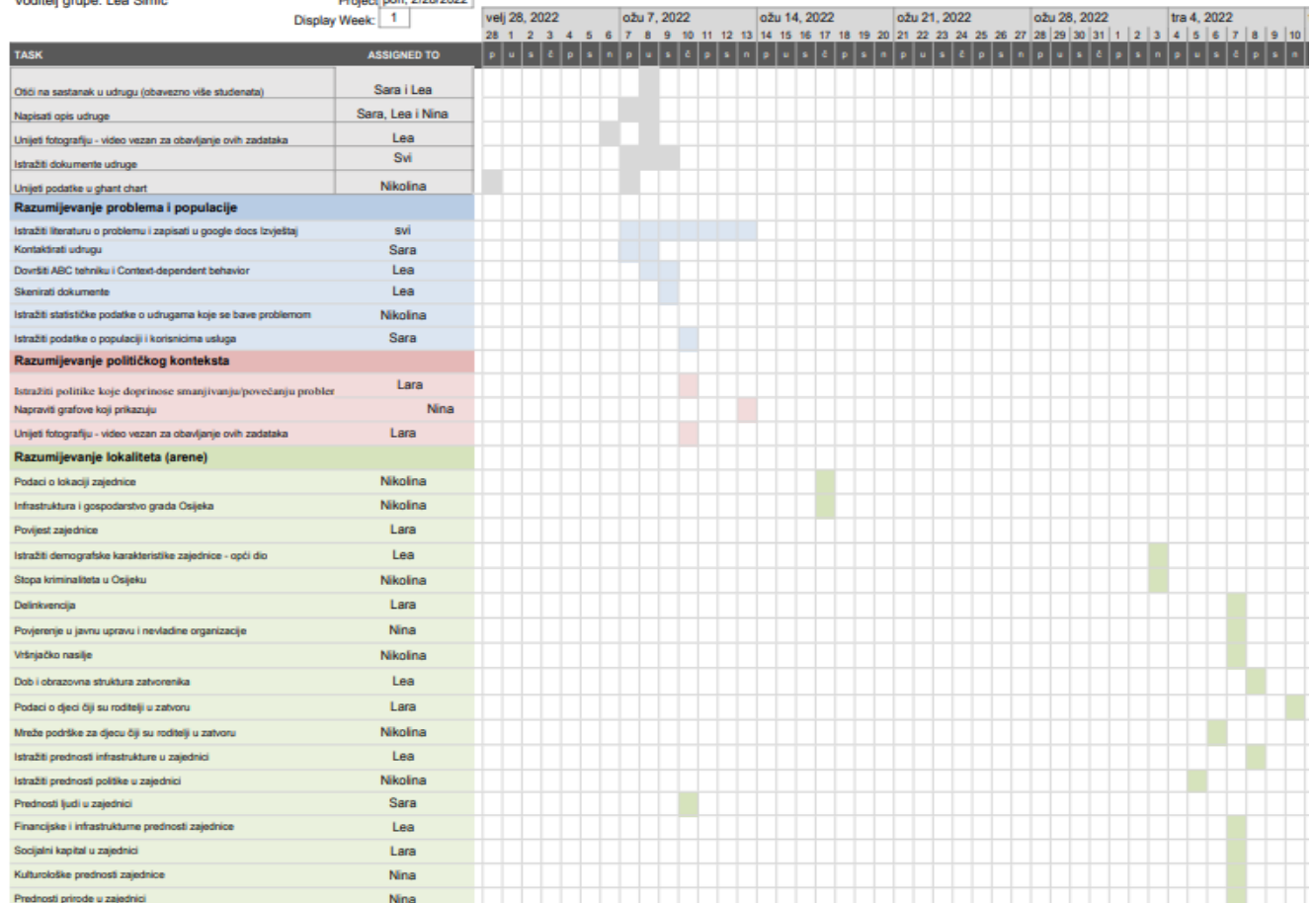
PREPORUKE

1. Suradnja udruge Magni s drugim udrugama na ovom području s ciljem uspostavljanja novih programa za djecu čiji su roditelji u zatvoru; suradnja s institucijama koje mogu djeci i roditeljima preporučiti ovu udrugu (26)
2. Istraživanje potreba i preferencija osoba koje imaju ovaj problem i kreiranje usluga koje odgovaraju korisnicima (5)
3. Izgradnja društvenog kapitala u zajednici s ciljem većeg prepoznavanja potreba ove djece i kolektivnog djelovanja koji donosi bolje rezultate (17)
4. Participativno istraživanje kolektivnim djelovanjem zajednice (udruživanje resursa i stručnjaka na nacionalnoj razini) (12)
5. Stvaranje mreže podrške supružnika koji ostaju u kući s djecom putem zajedničkih druženja unutar udruga (6)
6. Stvaranje koalicije udruga i institucija (4)
7. Početak i razvoj usluga socijalnih djelatnosti; Strategija: mapiranje potreba u zajednici, zatim u svrhu razvoja organizacije njegovati; 3 faze: pristupačnost, diferencijacija, povezanost (34)
8. Poticati suradnju udruga na području OBŽ; uključivanje u zajedničke projekte; predstavljanje rada udruga javnosti(31)
9. Upit zajednice - procjena potreba zajednice kao ključ za građansko sudjelovanje i mobilizaciju zajednice (13)
10. Istraživanje i ekološko mapiranje zajednice o raspoloživim socijalnim potporama koje korisnik ima na raspolaganju, a ne koristi ih (35)
11. Uključivanje roditelja koji su kod kuće s djecom u rad udruga - pomoć kako da djeci objasne situaciju, druženje (3)
12. Educiranje stručnjaka koji direktno rade s djecom u odgojno-obrazovnim ustanovama (18)
13. Stručno usavršavanje učitelja radi identificiranja problema (14)
14. Kolaboracija kada sudionici razvijaju različite zajedničke strategije za postizanje ciljeva(21)
15. Strategija javnog oglašavanja za dobivanje pažnje šire javnosti (mediji, plakati, novine, električne oglasne ploče, lokalna televizija, radio...) (7)
16. Davanje mogućnosti da svi jednako sudjeluju i da ih se čuje te da im se omogući uspjeh (16)
17. Poticanje udruga na veću medijsku uključenost kako bi informirali ljude o postojećim aktivnostima (22)

-
17. Poticanje udruga na veću medijsku uključenost kako bi informirali ljude o postojećim aktivnostima (22)
 18. Aktivna participacija djece u udrugama oko smišljanja aktivnosti(32)
 19. Modul planiranja i razvoja za poticanje volontiranja u udrugama i zatvorskom sustavu (9)
 20. Uključivanje djece u mentorski program krou udruge(23)
 21. Zvučni prikaz roditelja koji su u zatvoru na izložbama u svrhu osvješćivanja stigmatizacije koja je prisutna u zajednici (11)
 22. Informiranje stručnjaka koji rade s djecom o postojećem problemu (19)
 23. Preporuka za cjelodnevni boravak gdje će se djeca socijalizirati (10)
 24. Radionice za djecu - sadnje cvijeća, briga o vrtu i slične aktivnosti kako bi izbjegli probleme u ponašanju kod djece (2)
 25. Podržavanje nerazdvajanja djece s roditeljem koji su u zatvoru → čitanje priča, videopozivi(25)
 26. Korištenje naracije kako bi pripovjedač ispričao svoju priču te se na taj način mogu identificirati ostali sa sličnim problemima (8)
 27. MIT (terapeutske intervencije na makrorazini); kazališne predstave u kojima učenici/ djeca dijele svoja iskustva drugima te istražuju utjecaj predstave na članove zajednice (29)
-
28. Promicanje korištenja znanstvenih muzeja u svrhu učenja u neprijetećem/privlačnom okruženju kako bi se ishodi učenja marginalizirane djece poboljšali(30)
 29. Promovirati u zajednici važnost resocijalizacije putem volontiranja u udrugama koje se bave djecom i roditeljima(27)
 30. Korištenje tehnologije za osvješćivanje o prisutnosti problema (15)
 31. Kreativni rad, glazbene i umjetničke radionice, pomoć u učenju i putovanja(24)
 32. Ostvarivanje društvene interakcije (npr. Organizacija sajmovi u zajednici i edukacije dostupne javnosti s ciljem poticanja zajednice da se uključi u rad udruge (20)
 33. Oglašavanje kao način poticanja promjene; Strategija oglašavanja kroz tehnike: 1) od usta do usta 2) sastanci 3) novine 4) brošure 5) izjave o poziciji (službena izjava) 6) zavod za govornike (javne prezentacije) 7) letci i plakati (33)
 34. Korištenje društvenih mreža za informiranje populacije o ovom problemu(28)
 35. Strukturirano i interaktivno provođenje vremena tijekom posjete djeteta roditelju koji je u zatvoru (1)

Prilog I: Gantt Chart

Grupa: Mihaljević, Pavić, Prole, Sauerborn i Šimić Udruga MAGNI
Voditelj grupe: Lea Šimić Project pon, 2/28/2022
Display Week: 1

Obzir teorije	
Opisati teorije koje će nam koristiti u istraživanju	Sara
Unijeti fotografiju - video vesen za obavljanje ovih zadataka	Lea
Priprema prikupljanja podataka (intervju i ankete)	
Smisliti pitanja za intervjue	Svi
Izraditi vodič za intervjue	Nikolina
Kontaktiranje osoba koje želimo intervjuirati	Svi
Povedba intervjua	Svi
Pisanje transkripta	Svi
Unijeti fotografiju - video vesen za obavljanje ovih zadataka	Lara
Prezentacija rezultata	
Prikupljanje materijala za prezentaciju	Svi
Izrada prezentacije	Svi
Prezentiranje rezultata	Nina
Kodiranje	
Pročitati 2 transkripta i napraviti kodove	Svi
Kodiranje	Svi
Izrada brošura	Svi
Svaranje dosljednih kodova	Svi
Agregacija kodova	Svi
Unijeti fotografiju - video vesen za obavljanje ovih zadataka	Lea
Preporuke	
Prezentacija brošura	Svi
Pisanje preporuka na temelju brošura	Svi
Unijeti fotografiju - video vesen za obavljanje ovih zadataka	Lara i Lea
Razvijanje tema	
Grupiranje kodova	Svi
Unijeti fotografiju - video vesen za obavljanje ovih zadataka	Lea
Rezultati	
Pisanje izvještaja	Svi
Izrada prezentacije	Nikolina, Lara, Nina
Prezentacija rezultata	Nikolina, Lara, Nina
Uređivanje izvještaja	Sara, Lea